

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผูกที่ ๑

- ลาน ๑ หน้า ๑ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส เอวเม สฺวคฺ โสภิตํ สมนํ ภควา สุวณฺณสุตํ เขตฺตวเนปฺจบุปฺพนํ ภคิตฺตนา ภควา สิมฺบายนฺโต ภิกฺขเว ตถา คโตปฺปุตฺติ เขตฺตวณฺณเร สุวณฺณเทวปฺปุตฺโต ทิพฺพเวรฺสสฺส ปริมฺมรคฺคฺสฺสิตา ทวาริ ภทฺกเปยฺเย พุทฺโธ ฌมฺมทสฺสึสฺสาน อินฺทฺเพ พรหมโณ จตุโลกฺปยาลา เทวตา สกฺกมาวจฺจเร เทวตา นิมนฺตปฺปิตฺตนิคฺเขตฺตวณฺณเรณฺติ ยทฺถุมาราชา เทวเอยฺยกราชามฺพุตฺตํ ฌมฺมเร ปุตฺตทวาริ ฌมฺมเทเสสิ พุทฺทสฺสาสนฺพโต วิสคฺคํ สุวณฺณํ ภิกฺขวา เวอา สปฺปุตฺตํ ภคฺคิอจฺจริยเย สมฺยุโนนอโหสิ สพฺพา สัพฺพัญฺญุพระพุทฺธเจ้าแห่งเฮานา เมื่ออยู่สุขคิสิารายฺในป่าเขตวันอาราม คิปีรารภคิงบรรมสคฺคิ์ทงหลายคิือหุมุพระพุทฺธเจ้าคิืออยู่เทศนารวม
- ลาน ๑ หน้า ๒ แก่จตุบริยททง ๔ พวคในป่าเขตวันทงน้ันแล ปุณทิวเส ในวันลุนน้ันเจ้าภิกฺขุ ทงหลายคิือมาประสมชวมกนในธรรมสภาสาลาอันเป็นทงเทศนารวมน้ันแล คิือเสิกเสิกยคอกุณพระพุทฺธเจ้าว่า มยิ อันว่าเรทงหลายคิือควรงคิอจฺจรริย เท้แลพลันคิงพรรมนาคนนี้เป็นลูกแม่หม้ายหาห้บได้เท้าไปกินน้ำเยยงวั กระทบคิือ ๑ อันคิงอยู่ในฮอยดินช้างคาย นางได้กินเท้าน้ันคิือลาวทรงคิือได้ ๑๐ เดือน คิือประสูคิือออกจาท้องแม่แห่งตนแลคิือปรากฏได้ช้ือว่า พันธกุมารว่าทงน้ันคิือมีแล โส พนฺธกุมารโ ส่วนว่าพันธกุมารน้ันคิือได้เข้าบวช ในศาสนพระพุทฺธเจ้าเฮานี้คิือปรากฏมียศคิือคิือมากนคิือควรงคิอจฺจรริยเท้ แลเจ้าภิกฺขุทงหลายคิือมาช้ิงกันสนนนี้ไปทงน้ันแล้ว เมื่อนั้นพระพุทฺธเจ้ายังอยู่ใน คันทกฺฎิได้ยินค้ำจา
- ลาน ๒ หน้า ๑ แห่งเจ้าภิกฺขุทงหลายอันจาวิสัชนายองคุดว่าอันยามน้ันพระพุทฺธเจ้าคิือได้ยิน คิือยทิพยญฺญาณแห่งตนแลคิือลวคิือลาลงมาจากคันทกฺฎิแล้ว พระพุทฺธเจ้าคิือ เข้าไปสูธรรมสภาสาลาอันเป็นทงเทศนารวมน้ันแล้ว คิือนั่งอยู่เหนืออาสนาอันเจ้า ภิกฺขุทงหลายหากปู้ไว้คิือนัก คิงน้ันพระพุทฺธเจ้าคิือถามช้ิงเจ้าภิกฺขุทงหลายว่า ภิกฺขเว จุราภิกฺขุทงหลาย สุตานทงหลายมาประสมชวมกนแล โจทนากัน ไปมาคิือยอัยค้ำอันใดไปทงน้ันแล้ว เทือกุพระตถากคมาจนเสยนี้จา เมื่อนั้น เจ้าภิกฺขุตนจลาคคิือยโวหารคิือจิงน้อมนมัสการขาบไหวยั้งดินแก้ววัชชริง สคฺคตา วา ฆนฺเต ภควา ช้ันค้สัพฺพัญฺญุพระพุทฺธเจ้าตนเป็นทงฟ้ิงแก่โลกทง

๓ อันฝูงข้าทั้งหลายมาโจทนาซึ่งกัน ไปมานั้นเหตุอันอื่นก็ไม่มี ฝูงข้า
ทั้งหลายก็เสิกเสิกย่องยอกุณแห่งพระพุทธเจ้าทุกอัน เหตุติดกับด้วยพันธะ
เถรตนนั้นก็จึงอัสจรรย์แท้แล เมื่อนั้นพระพุทธเจ้าก็กล่าวว่ ภิภุขเว สุรา
ภิภุขทั้งหลาย

ลาน ๒ หน้า ๒ ป่เท่ามีแต่กาละบัดนี้สิ่งเดียวเลย บุปุเพปิ แม่นว่าในกาลเมื่อก่อนอันล่วงแล้ว
ปางเมื่ออุพระตถาคตเป็นโพธิสัตว์ปฏิบัติสร้างสมภารได้ชื่อว่า สุวรรณจักร
กุมาร วันนั้นก็ยังควรจิดอัสจรรย์เหลือกว่านี้ก็มีมากนักแล สัพพะัญญ
พระพุทธเจ้าสำแดงกล่าวเท่านี้แล้วคนแก้วพระสัพพะัญญก็ ตูณหิภาว อยู่ป้
ปากหั้นแล ที่นั้นเจ้าภิภุขทั้งหลายฝูงองอาจมีภิภุขตนฉลาดด้วยโวหารก็น้อม
นมัสการขานไหว้ตนแก้วให้พระสัพพะัญญว่ ภณฺ เทภควา ข้าแต่เจ้าคุณเป็น
ครูแก่โลกทั้ง ๓ ฝูงข้าทั้งหลาย ขอถามถึงพระพุทธเจ้าบัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายขอ
ราชทานพระพุทธเจ้า ขออีดุณาผู้ข้าทั้งหลายแต่เทอญพลัน คังปี้จจุบัน
อันนี้ผู้ข้าทั้งหลายก็ได้แจ้งเสียแล้วซุประการแล บัดนี้ อตีเต อันล่วงแล้วนั้น
ผู้ข้าทั้งหลายก็ป ได้แจ้งสักเทื่อ

ลาน ๓ หน้า ๑ ขอพระพุทธเจ้าจงเทศนาแก่ข้าทั้งหลายแต่เทอญ เมื่อพระพุทธเจ้าอันจักเอา
พันธะเช่นนั้นให้เป็นเหตุพระพุทธเจ้าจักเทศนายังอดีตะกาลอันล่วงแล้วนั้น
มาเทศนาแก่บรรณสัตว์ทั้งหลายก็จึงเทศนาเป็นอรรถกลาไป เมื่อหน้าว่า
อดีเต กาลเ เขตวน เทวราชา เอกราชา ภูมมา จคฺตฺติราชาเทวี ยุตฺต ทวาม
นุอุปฺปสิกาอุสุสุกราชา ทิมิสปริวาริหิมเตนวิสาร์ โท อโหสิ ภิภุขเว สุรา
ภิภุขทั้งหลาย สูท้านทั้งหลายจงจักตั้งโศตประสาทอาพิงยังธรรมเทศนา
อันอุพระตถาคตจักเทศนาอันนี้ไปเมื่อหน้า นี้เทอญ ภิภุขเว สุราภิภุ
ทั้งหลาย ในเมื่อพระพุทธเจ้าตนชื่อว่า ธรรมทัสสี เกิดมาเป็นครูแก่โลกทั้ง
๓ อันนั้น กูตถาคตนั่งยังฝั่งสร้างสมภารอันนั้นก็ได้มาเกิดศาสนา
พระพุทธเจ้าธรรมทัสสี ปรากฏได้ชื่อว่า สุวรรณจักรกุมารก็มีแล ขตฺติยเอก
ราชา อันว่าขัตติยราชตนเป็นพ่อก็ปรากฏชื่อว่า

ลาน ๓ หน้า ๒ ชุมพูเอกรากาก็มีแล แม่แห่งท้าวตนนั้น ได้ชื่อว่า สุวรรณภูมมาราชเทวี พระ
ยาชุมพู เอกราชตนนั้นก็เสวยเมืองเซตุนนครที่นั้นประกอบด้วยทศ
ราชธรรมสิบประการก็ผาบประเทศราชบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลายมากนัก
แลก็สั่งสอนท้าวพระยาทั้งหลายให้ชอบทศราชธรรมสิบประการแลสอนว่า

ท้าวพระยาทั้งหลายบ้านน้อยเมืองใหญ่ ก็เอายั้งเสดสัตแลนางสาวทั้งหลาย
 แห่งตนมาถวายชู้บ้านชู้เมืองบ่ขาด บ่อาจจักสังขยานับได้ก็มีแล ภิกขเว ดูรา
 ภิกขุทั้งหลาย ส่วนว่าท้าวพระยาชุกรพุเอกราช ตนนั้นก็อยู่เสวยเมืองเชตุพน
 นครที่นั่นก็มีลูก ๑ คน อันประกอบด้วยองค์ ๑ ปีญญัตติกา นางล้วนถ้วน
 ชู้แห่งก็มีแล ส่วนลูกผู้เป็นพี่นั้น เมื่อเกิดมาพ้นจากท้องแม่ นั้นนางเรือน
 หลวงทั้งหลายก็เอาผ้ามีวรรณเป็นดั่งปีกแมงคืบนั้นมาฮับเอากุมมารผู้
 จัตติยะทั้ง ๒ อันเป็นพ่อแลแม่ญาติพี่น้องทั้งหลายก็เอานิมิตอันนั้นมาเป็น
 เหตุจึงใส่ ชื่อว่า นิลกุมารวันนั้นแล ตลิกา เถ

ลาน ๔ หน้า ๑

ในกาลภายหน้ากุมารผู้้นพออย่างเที่ยวไปมาแล้วดั่งนั้นเมื่อนั้นนางสุวรรณ
 กุมารผู้้นก็เข้าทรงคัพพัคคัแห่งนั้นแล ส่วนว่านางทรงคัพพัคคัก็ได้สิบเดือน
 บรรจบแล้วก็ประสูติออกมาให้ยังถ้วน ๒ เมื่อประสูติออกพ้นท้องแม่มานั้น
 อันว่าจำสวนอุทัยานั้นก็นำมายังคอกไม้ทั้งหลายอันมีวรรณอันงามแลก็มี
 คันธระอันหอมต่าง ๆ มาถวายแก่ราชกุมารเทวีก็มีแล ส่วนว่าญาติทั้งหลาย
 ก็เอานิมิตอันนั้นมาเป็นเหตุก็ลวดใส่ชื่อ ว่า พินทุมาร ว่าอันตนว่ากุมาร
 ผู้้นอย่างเที่ยวไปมาได้ดั่งนั้น ส่วนว่านางสุวรรณกุมารราชเทวีก็ทรงคัพพัค
 แดมเล่า รั้นว่านางทรงคัพพัคคัแก่ถ้วน ๑๐ เดือนแล้ว ยามนั้นนางก็เห็นนิมิต
 คำฝันอันบ่อน्हอนเกิดมีแก่นางสักเทือ มีแก่นางแลวันนั้นก็เป็นวันอุโส
 ศีลเดือน ๘ เพ็งนั้นนั้นแล นางราชเทวีก็มาสมมาทานเอาศีล ๕ ศีล ๘ แล้ว
 ก็อยู่ในท้องที่นอนแห่งตน เถิงกาลเมื่อราตรีกลางคืนนั้นนางราชเทวีก็ฝันว่า
 นางได้นั่งอยู่เหนืออาสนาบริสุทธิ์แล้ว เมื่อนั้นยังมีแก้วลูกหนึ่ง

ลาน ๔ หน้า ๒

มีรัสมีสั่งเสื่องงามมากนักรู้ลูกแต่ชั้นฟ้าลงมาตกช้องหน้าแห่งนางราชเทวีหั้น
 แล ส่วนว่านางก็เอามือรับเอาไปถวายแก่พระยาคนเป็นสามีก็แห่งตนก็มีแล
 เอกราชา อันว่าพระยาเอกราชตนนั้นก็ฮับเอาด้วยมือทั้ง ๒ แล้ว ส่วนว่ารัสม
 มีแก้วลูกนั้นก็ไปสูงแจ้งทั่วเวียงเชตุพนนครให้สั่งเสื่องงามมากนักร ส่วนพระ
 ยาชุกรพุเอกราชตนเป็นศั้วก็ฮับเอาแก้วลูกนั้นใส่ไว้ในไตคำอันมีน้ำหนักได้
 พันคำนั้นนั้นแล้วก็แก้เอาผ้าอันควรค่าได้แสนคำมาปกห่มปากไว้ไตคำมาปก
 ห่มปากไว้ไตคำลูกนั้นแล้ว ก็นำเอาเครื่องราชาภิเษก ๕ ประการ ก็อบรม
 ไว้ด้วยคันธระของหอมทั้งหลายต่าง ๆ แล้ว เอกราชา ส่วนว่าพระยาเอกราช
 กับทั้งท้าวพระยาภักษัตริย์บุชชาด้วยคันธมาลาของหอมทั้งหลายมากนักรู้ก็มีแล

ส่วนว่านางสุวรรณภูมมาราชเทวีก็ลวดสะคั่งตื่นขึ้นทั้งฝันแล้ว นางก็ลุกมาชำระเนื้อตนเสียแล้วนางก็ยังมือตั้ง

ลาน ๕ หน้า ๑

ขม่อมน้อมหัวลงไหว้ทิศทั้ง ๘ แล้วก็กล่าวว่าคิงนี้ อันว่านิรมิตคำฝันอันข้าได้เห็นก็เกิดมีในคินนี้ จงจักมีไชยสวัสดิแก่ข้าเทอญ ราชเทวีก็กล่าวคำอันเป็นมงคลอยู่ใ้ ๆ ครอบต่อเท่าสูงแจ่มก็มีแล ครั้นว่า สุริยอาทิตย์พรั่งขึ้นมา นางแก้วราชเทวี ก็เข้าไปไหว้พระยาเอกราชตนเป็นผัวแห่งตนก็กล่าวว่า เทว ข้าแค้นหาราชเจ้า ข้าก็มาเห็นนิมิตรความฝันอัน ๑ ในคินฝันว่ายังแก้วลูก ๑ ตกจากอากาศฟาดลงมาตกช่องหน้าข้า ยามเมื่อข้าอยู่อาสนาอันบริสุทธินั้นข้าก็ยกเอามือทั้ง ๒ ฮับทูลเอาแล้ว ข้าก็น้อมไหว้แก่มหาราชเจ้าก็ฮับเอาแก้วลูกนั้นเหนือมือแห่งข้าแล้วก็เอาแก้วลูกนั้นใส่ไว้ในโตคำอันมีน้ำหนักพันคานิกข ๑ เอาผ้าฝืนควรค่าได้แสนคำมาปกห่มปากโตคำลูกนั้นแล้วเจ้าก็นำเอาเครื่องภิชก ๔ ประการมาแล้ว มหาราชเป็นเจ้าแลท้าวพระยาทั้งมวลก็เอามานบ้น้อมไหว้แล้วแลสักการบูชาแล ในกาลเมื่อนั้นพระยา

ลาน ๕ หน้า ๒

เอกราช ครั้นว่าได้ยินยังคำฝันแห่งนางราชเทวีหากมากล่าวคิงนั้นก็มิใจชมชื่นยินดีมากนัก กล่าวว่ ภาทุเท จูรานางราชเทวี ส่วนอันว่าคำสวัสดิก็จะมีแก่นางเทอญก็ได้ลาภภาษการอันหนึ่งชะแล ว่าเมื่อนั้นพระยาชุมพูเอกราชก็กล่าวคำเยี่ยงนี้แก่นางราชเทวีก็มีแล พระยาก็ให้หมายยังพราหมณาจารย์ทั้งหลายผู้เป็นหมอบูชามาแล้ว พระยาก็กล่าวว่า จูราจารย์ทั้งหลายเฮยราชเทวีก็มาเห็นนิมิตรคำฝันอันใหญ่มีสภาวะเห็นมาปานคิงนี้แล จักเป็นเหตุเป็นการเยี่ยงใดในราชสมบัติแห่งเฮานั้นจา หรือว่าจักเป็นเหตุแก่ไพร่บ้านข้าเมืองทั้งหลายนั้นหรือ หรือว่าบ้านเมืองเฮาจักยินดีสูงเฮืองด้วยยศศักดิ์แห่งเฮอันชะลือ อาจารย์ทั้งหลายจงจักนบ้หารคุณ ให้ผู้ชูประการเทอญ เมื่อนั้นหมอบาจิณณ พราหมณทั้ง ๘ คน ก็มาสันทะคิดอ้าแล้วก็เข้ามาทำนวยทวยคดียังหูสาทั้งหลายทั้งมวลให้ผู้แจ่งชูประการเทอญ เมื่อนั้นหมอบาจิณณผู้ใหญ่ก็ขาบไหว้

ลาน ๖ หน้า ๑

ท้าวราชาว่า ข้าแก่พระยาเอกราชส่วนว่ากัจจะอันตายกับเกิดมีในสำนักมหาราชเจ้าสักอันแลเท่าว่าโพธิสัตว์องค์ ๑ จักลงมาเอาปฏิสนธิเกิดในท้อง

แห่งนางราชเทวีก็จักมีบ่อชะชะแล อันว่าโพธิสัตว์เจ้าคนนั้นแก่นวิเศษแท้
ดีหลี มีบุญสมภารมากนักก็จักได้ผาบทิศทั้ง ๔ เป็นที่พึ่งแก่คนทั้งหลายก็มี
บ่อชะชะแล หมอชิตณพราหมณ์ทั้งหลายทำนวยทวยแล้วกล่าวให้แก่พระยา
เอกราชให้แจ้งซึ่งอุปการะ เมื่อนั้นพระยาเอกราชก็ให้อามาตย์เอาเครื่อง
รางวัลมาบูชายังหมอชิตณพราหมณ์ทั้งหลายมากนักก็มีวันนั้นแล สัพพะัญญู
พระพุทธเจ้าจักสำแดงเทศนาไปภายหน้าก็กล่าวเป็นคาถาว่า สุวณฺณเทวปฺตุ
โต ตาวตฺติ สภาเว อนฺโต ทฺวาทุสฺวิมานे ทิพฺพสมปฺตติ ภิกฺขเว อฺราภิกฺขุทฺถ
หลายส่วนว่าสุวรรณเทวบุตรอันอยู่ในชั้นฟ้าที่นั้นก็เสวยสมบัติ ทิพย์ในผา
สาทวิมานคำอันสูงได้ ๑๕ โยชนะคณนาบ่อจนับได้ แลด้วยถ่วงกว้าง

ลาน ๖ หน้า ๒

ได้ ๑๐ โยชนะแล มีเทวบุตรหนุ่มทั้งหลายได้ ๘ ถ้านมาเป็นบริวารบ่ขาด
แล นางฟ้าทั้งหลายได้สิบตีกี้หากมาเป็นบริวารสมเสียบูชาทุกวันมีบ่อขาด
อันว่า สุวรรณเทวบุตรก็เสวยสมบัติทิพย์ในชั้นฟ้าปราสาทวิมานประมาณว่า
ได้ ๕ พันปีก็มีแล ตทา ในกาลเมื่อนั้นอันว่าพระยาอินทรธิบดีราชอันเป็น
ใหญ่แก่เทวดาทั้งหลายแลกับทั้งพระยาพรหมทั้งหลายอันอยู่ในฟ้าพรหม
ทั้งหลายก็อยู่ชั้นฟ้ากับเทวดาอันอยู่ในสวรรค์เทวโลกทั้งมวลก็มาพร้อมกัน
เข้าไปโอกาสขอราชทานยังเทวบุตรตนชื่อว่า สุวรรณเทวบุตร ตนนั้นจักให้
ลงมาเอาปฏิสนธิในเมืองคนกล่าวว่ เทว ข้าแค้นหาราชเจ้าเป็นบริสุทธิ์ตน
ประเสริฐล้ำเลิศกว่าเทวบุตรเทวดาทั้งหลาย ผู้ข้าทั้งหลายก็ขอราชทานเจ้ากู
ให้เมื่อเอาปฏิสนธิในเมืองคน เพื่อให้ได้สร้าง โพธิสมภาร ให้ได้ตรัสรู้
สัพพะัญญุตญาณอันเป็นพระนั้นเทอญ อินทราพรหมทั้งมวล ก็มาราชทานยัง
บูรรมโพธิสัตว์

ลาน ๗ หน้า ๑

ดังนี้ ก็มีวันนั้นแล ตทา ในกาลนั้นสุวรรณเทวบุตรตนนั้นก็ฮับเอานิมนต์
แห่งพระยาอินทร์พระยาพรหมทั้งหลายมวลมาก อันเขาหากนิมนต์ตนนั้น
ด้วยคำว่า สาธุดีแล วันอันครั้งว่าสุวรรณเทวบุตรฮับเอาคำพระยาอินทร์
พระยาพรหมทั้งหลายแล้วส่งให้ เมื่อผู้ที่อยู่แห่งตนก็มีวันนั้นแล ส่วนว่า
พระยาอินทร์ก็ฮับว่าสุวรรณเทวบุตรตนเป็นหน่อพุทธรังกูรมาก็ฮับเอาคำนิมนต์
ตั้งนั้นแล้วก็มีใจชมชื่นยินดี ก็เข้าไปสู่เทวบุตรทั้งหลายอันได้หมั้นตน
นั้นแล้วก็กล่าวว่ ตโต อฺราเจ้าทั้งหลายอันได้หมั้นตนจงเมื่อสู่เมืองคนกับ
เจ้าสุวรรณเทวบุตรตนเป็นหน่อพุทธรังกูรบัดนี้เทอญ ตทา ในกาลนั้น เทว

บุตรทั้งหลายก็ฮับเอาคำนิมนต์แห่งพระยาอินทร์แลก็มีวันนั้นแล ส่วนว่า
 เทวบุตรทั้งหลายอันได้หมั้นตนอันเป็นบริวารแห่งพระยาอินทราธิราชเจ้าฟ้า
 ก็ลงมาด้วย สุวรรณเทวบุตรกับทั้งบริวารหมั้น ๑ ก็ลงมาสู่เมืองคนแล้วก็
 เข้าไปสู่เวียงเขตพนนครคังนั้น ส่วนอันว่าเทวบุตรอันเป็นหน่อพุทธรังษ
 นี้ก็เข้าเอาปฏิสนธิกับเทวบุตรทั้งหลายอันได้หมั้นตนนั้นว่า โภจนโศ ครุ
 เจ้าทั้งหลายจงเอากันไปเอาปฏิสนธิในเมืองเขตพนนครคังนั้นเทอญ แม้นข้า
 ก็จักเมื่อเอาปฏิสนธิในท้องแห่งราชเทวีแห่งพระยาเอกราชาคนนั้นชะแล
 ในกาลนั้นเทวบุตรทั้งหลาย ก็ฮับเอาคำสุวรรณเทวบุตรตนนั้นว่าสาธุ ๆ แล
 ว่าหันแล้ว ส่วนว่า เทวบุตรทั้งหลายอันได้หมั้น ๑ กับบุรมโพธิสัตว์เจ้าก็ลง
 มาเอาปฏิสนธิในท้องแม่ยามเดียวกันในวันอันนางสุวรรณกุมมาราชาเทวี
 หากเห็นนิมิตรคำฝั้นนั้นก็มิแล ส่วนว่าเทวบุตรทั้งหลายครั้นว่าเอาปฏิสนธิ
 ในท้องแม่แล้วก็มาทรงค้ำยล้าค้ำปีเดือนทั้งหลายคราบต่อเท่าได้สิบเดือนก็
 หาทุกข์ได้แล้วส่วนว่านางอันทรงค้ำก็ได้ สิบเดือนบรรบรรแล้วคังนั้น
 เมื่อ ปุณฺณวสุโต คือว่า เดือน ๕ เฟ็งนั้น นางสุวรรณกุมมานั้นก็ประสูติได้ยัง
 ลูกแล้ว ส่วนว่านางเด็กสาวชาวแม่นางเต่าแก่ฮื่อนหลวงทั้งหลาย
 ก็เอาผ้าอันอ่อนนุ่มมาลัยอันมีวรรณเป็นคังคานั้นมาฮับเอาโพธิสัตว์เจ้าหัน
 แล ครั้นว่าอาบชำระเสียคังนั้น ส่วนว่าเมียเสนาอามาตย์แลปโรหิตาทั้ง
 หลายอันได้หมั้น ๑ อันทรงค้ำคังนั้นก็ประสูติวันนั้นยามเดียวกันเสียง
 ทั้งหมื่นคนถัดคาละยามเดียวกันก็มีแล อด ในกาลนั้นส่วนว่าเสนาอามาตย์
 ทั้งหลายปโรหิตาทั้งหลายมีพระยาเอกราชาเป็นคันเป็นประธานอันเป็นพ่อก็
 มาพร้อมกันเพื่อบาศรีชื่อลูกตน อันนางสุวรรณกุมมาราชาเทวี แลพระยา
 ชุมพูเอกราชก็กล่าววว่า โภจนโศ ครุเสนาอามาตย์ทั้งหลาย แลพราหมณ
 ปโรหิต เขาจักใส่ชื่อลูกแห่งกูคังหรือจา อันเมื่อนั้นเสนาอามาตย์ทั้งหลาย
 ก็ขาบไหว้พระยาว่า ข้าแค้นหาราชเป็นเจ้าคังหรือจักควรก็เอามหาราชเป็นเจ้า
 ปลงอาชญาให้พราหมณปโรหิตทั้งหลายทำนวยทวยคูเทอญ วันนี้นักขัตต
 ฤกษ์ก็ได้เท่าใด คังนั้นก็งให้พราหมณทั้งหลายบวกลูกก่อนเทอญ เมื่อนั้น
 พระยาชุมพูเอกราชกล่าววว่า โภจนโศ ครุพราหมณาจารย์ทั้งหลายจง
 เล็งลูกคณาชาดาแห่ง

ลาน ๗ หน้า ๒

ลาน ๘ หน้า ๑

ลาน ๘ หน้า ๒ กุมารผู้นี้แจ้งขุประการเทอญ จึงจักใส่ชื่อลูกแห่งเฮาควระชะแล ว่าอันเมื่อนั้นพราหมณโปรหิตอาจารย์ทั้งหลายก็เล็งดูลักษณะตาทั้งมวลถ้วน ๑
 อุลลัคนาพร้อมขุประการแล้วกับทั้งกัลยาณขุประการแลพรหมณทั้งหลายก็ขาบไหว้ว้าข้าแด่มหาราชเจ้า อันว่าราชบุตรคนนี้เป็นอันประเสริฐยิ่งนักกว่าสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แล อันว่าราชบุตรคนนี้มีบุญแลมียศอันใหญ่ก็จักได้ผาบทิศทั้ง ๔ ชะแล ราชบุตรคนนี้ก็ควรใส่ชื่อว่า สุวรรณกุมารว่าหั้นก็มีแล สุวรรณกุมารก็มีบริวารหมื่น ๑ อันเกิดฮ่วมวันพันยามกันหากมาเป็นบริวารก็มีวันนั้นแล ในกาลเมื่อสุวรรณกุมารนั้นเมื่อเกิดมาคั้งนั้น อันว่าบ้านเมืองทั้งมวลก็สูงเฮืองสุขสำราญบานใจอยู่เย็นเป็นสุขก็มีวันนั้นแล ว่าท้าวพระยาทั้งหลายอันตั้งอยู่ในขุมพู ๔ ทิศ ทั้งมวลก็เอากันมาลวยของฝากขุเมืองบ่ขาดก็มีวันนั้นแล ส่วนอันว่าเจ้าสุวรรณกุมาร ก็จำเริญขึ้นใหญ่มาด้วยบริวารแห่งตน

ลาน ๙ หน้า ๑ ได้ ๑ ปี แล้วสารัตถะของอาจในท่ามกลางบรรณสัตว์ทั้งหลายแล้วก็ตั้งสอนท้าวพระยาทั้งหลายก็ให้ทศราชธรรม ๑๐ ประการคือว่า ให้ทานแลรักษาศีล ๕ ศีล ๘ บ่ขาดก็ตั้งสอนประธานาราชภูร์บ่ขาดคือ ฆ่าสัตว์บ่ลักของท่าน บ่ให้ไกรทชิงเอาของท่านมีต้นว่าบ่ฆ่าเจ้าเอาของแล บ่กล่าวมุสาวาทคำพาลวางบ่สนส่อให้ท่านผิดกันแลบ่ให้ดูคินน้ำเมา ๕ ประการ บ่ให้กระทำมิจฉารกับด้วยเมียท่าน บ่ให้โลกเลี้ยวด้วยตาซังแลชิงเย็บ บ่ให้ม้างสลุบเจตีย์ บ่ให้ตัดไม้ศริมหาโพธิ์ บ่ม้างสังฆะเจ้าให้แตกเสี้ยนเจ้าก็ให้ท้าวพระยาทั้งหลายอยู่ในอันชอบสันนี้ก็มิแล ภิกขเว ดูรากิขุทั้งหลายเจ้าสุวรรณจักรวัตกุมารก็ให้ท้าวพระยาคั้งอยู่ในคองธรรมอันดีชุนอันก็มีวันนั้นแล ส่วนว่าท้าวพระยาทั้งหลายก็หากมีปฎิขมขึ้นยินดีชุนคนแล้ว ก็ให้เสียงสาธุการมากนั้ก ก็ตั้งเจ้าสุวรรณจักรกุมารราชบุตรคนนั้นไว้เป็นแก้วแก่ท้าวพระยาทั้งหลายหั้นแล ครั้นว่าเจ้าสุวรรณจักรกุมารจำเริญขึ้นใหญ่ได้ ๑๖ ปีแล้วคั้งนั้น

ลาน ๙ หน้า ๒ เมื่อนั้นพระยาขุมพูเอกราชตนพ่อก็พร้อมไปด้วยท้าวพระยาทั้งหลายแล้วเพื่อว่าจักให้หามายังถูกสาวท้าวพระยาทั้งหลายมาให้แก่เจ้าสุวรรณจักรกุมารว่าหั้นแล เมื่อนั้นสุวรรณจักรกุมารก็คะนิงใจว่าคั้งอันว่าลูกสาวท้าวพระยาทั้งหลายก็มีมากนั้กแล ครั้นว่าถูเอาลูกสาวท้าวพระยาทั้งหลายคน ๑ คั้งนั้น

ส่วนว่า ท้าวพระยาทั้งหลายก็จัก มีใจแก่กูเท่ากูผูกคนเคียวไปแสวงหาเอามา เป็นภริยาเมียมิ่งก็จึงจักควรแก่กูชะแล ว่าอันเจ้าสุวรรณจักรกฤษณ์มาระนิงใจ ดั่งนี้แล้วตนแก้วจึงจักขออนุญาตแก่พระปิตดาตนพ่อว่า เทว ข้าแต่พระ ปิตดาธิราชเจ้าอันจักไปเอาลูกสาวท้าวพระยาทั้งหลายมาให้แก่ข้าอันเป็นลูก รักพ่อข้าก็ปໍ้สู้มักยังท้าวพระยาทั้งหลายสักตนชะแล ข้าแต่พ่อเป็นเจ้าลูกเต้า จักขออนุญาตซึ่งพระปิตดาควรเทว่าข้าผู้เดียวจักไปแสวงหาองค์เคียวได้ แล้วนำมาสู่ตนแก้ว พระปิตดาธิราชขอเจ้าจงจักให้อนุญาต

ลาน ๑๐ หน้า ๑ แก่บุตรลูกเต้าไปด้วยดีพ่อเค้ เมื่อั้นพระยาเอกราชตนพ่อแลท้าวพระยาทั้งหลายอันจักวางอนุญาตแก่บุตราก็จึงกล่าวเป็นกาลว่า ตโต ปิยบุตฺตา ตสฺส ออนุญาตโต อิตฺติยา กฤษณเสกฺษณเ อสนนตสวรสฺส ภริยา ออนุญาตเต สิตา คูราเจ้าลูกรักพ่อ ตว อันว่าเจ้าหน่อแก้วลูกชกเทียมใจแห่งพ่อเฮย เจ้าจักไป แสวงหาที่รักแห่งเจ้า ดั่งนั้นก็จึงไปตามใจมักแห่งเจ้าหน่อให้พ่อวางอนุญาต แก่เจ้าลูกรักชุประการก็มีวันนั้นแล ครั้นว่าเจ้าสุวรรณจักรวัตติกุมารขอ อนุญาตซึ่งพระยาเอกราชตนเป็นพ่อแห่งตนแล้วเจ้าก็ระนิงถึงยังกรรมฐาน ภาวนาแห่งตน ใ้ๆ ก็หนีไปวันนั้นแล สุวณฺณจกฺกวตฺตา คูราพระยาจายัง สุวรรณจักรชาคผูกคั่นก็สำเร็จเสด็จบรรวรควรแก่กล่าวเท่านี้ก่อน แล อตีเต สุภาราชา สุวณฺณภุมฺโม หสฺสปริวาโร อิเม นามนุสฺสโลก กุมฺภา นิ ภนฺต มนุสฺสโลกิ รากฺหรต กาลเสสิกา เขมาติ ทุกฺขรา มม นิกฺข อุสวจพิภย สตฺตติ ภิกฺขเว คูราภิกฺขุ โสตุ ชโน สัปฺปฺริสฺสทังหลายจงตั้งโธ ตาประสาทหูฟัง

ลาน ๑๐ หน้า ๒ ยังธรรมเทศนาอันกูพระตลาคตหากเทศนามานี้เทอญ ตทา ในกาลนั้นยังมี นางผู้หนึ่งชื่อว่า เขมาติแม่หม้าย ก็อยู่ในเมืองราชคชนครที่นั่นก็มีแล ส่วน ว่าเมืองอันนั้นก็กว้างสูงเื้องมากนั้กันแล ยังมีแม่น้ำอัน ๑ มีชื่อบ่ปรากฏลูก แต่กั้วันออก ไหลมาผ่าเมืองราชคชนครที่นั่นก็มีหันแล ส่วนคนทั้งหลายก็ ชวนกันแบ่งสวนตามกระแสแม่น้ำอันนั้นมากนั้กันแล คนทั้งหลายก็มาปลูก ยังหมากม่วงจิงไว้เพื่อว่าจักกินหน่วยลูกว่าอันก็มีในเมืองที่นั่นหันแล ที่นี้จัก จาด้วยหมู่วัวทั้งหลายอันอยู่ในป่าหิมพานต์ที่นั่นยังมีพระยจ้วตัว ๑ ปรากฏ ได้ชื่อว่าสุวรรณภุมมา ว่าอันประกอบด้วยศบวิวารทั้งหลายได้ ๘ หมื่นตัว ก็อยู่ในป่าหิมพานต์ที่นั่นก็มีแล ส่วนว่าจ้วอุสุภราชตัวนั้นก็มาคะนิงว่าดั่งนี้

ถูกีมาอยู่ในป่าไม้หิมพานต์ที่นั่นด้วยศบรวิวารอันมากนัก ถูกีหากได้บิด
ยินดีกับเทวดาอันพึงธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าสิ่งเดียว

ลาน ๑๑ หน้า ๑ ถูกีใคร่เมื่อเมืองคนใคร่เห็นกิจการอันเลี้ยงชีวิตเป็นไปด้วยประการใดจาเฮา
จักใคร่เห็นคว่าอัน เมื่อนั้นจึงตัวเป็นเสนาหน้านักกล่าวว่ เทวดาข้าแค้นหาราช
เจ้า สาธุดีแล ครั้นว่หาราชเจ้า เมื่อดังนั้นผู้ข้าทั้งหลายก็จักเมื่อกับด้วย
มหาราชเป็นเจ้าชะแล เมื่อนั้นสุวรรณภูมิมาตัวเป็นพระยาจิวอสุภราช
ทั้งหลายนั้นก็กล่าวว่ ภพเท ดุราเพื่อนทั้งหลายเฮาจักเมื่อดังนั้น ก็ควรถม
เทวดาทั้งหลายให้ฐวันดีแลวก็จึงเมื่อชะแล เมื่อนั้นสุวรรณภูมิมาตัวเป็น
พระยาจิวอสุภราชทั้งหลายนั้นก็กล่าวว่ เทวดา ๔ คน อันรักษาเสาหิน
อันขาว พรวบรสฤทธิ์แลสูงได้โยชนะ พระยาจิวตัวชื่อว่ สุวรรณภูมิมา
ก็อยู่ในดินเสาหินที่นั่นด้วยบริวารแห่งคนนั้นประมาณ ๕ ้ออยปี แลว
จิวทั้งหลายตัวใดตัว ๑ จักเป็นพระยาตราบต่อเท่าบมีสักตัวแล ข้าแต่เทวดา
เป็นเจ้าทั้งหลายส่วนมวลหมู่อันอยู่รักษาผู้ข้าทั้งหลายจักใคร่เมื่อสู่เมือง
คนพูน วันใดจักควรเมื่อนั้นจาขอเจ้ากุงบอกแก่ข้าแต่เทอญ เมื่อนั้น

ลาน ๑๑ หน้า ๒ ภูมิมาเทวดาคนนั้นก็กล่าวซึ่งพระยาจิวว่ดังนี้ ดุราเจ้าพระยาจิวอสุภราชเจ้า
ทั้งหลายจงฟังคังเสาทวยคุณนี้จักชตฤกษ์วันนี้ก็ได้วันดีเดือนออก ๔ ค่ำ พรว่
ว่าได้วัน ๒ ควรพระยาจิวเจ้า เหาหมู่บริวารออกเมื่อเมืองคนชะแล เทวดาโย
อันว่เทวดาทั้งหลายกล่าวซึ่งพระยาจิวอสุภราชคังนี้ก็มีแล สุวรรณภูมิมา
เมื่อนั้นพระยาจิวตัวประเสริฐกล้าเลิกกว่าจิวตัวชื่อว่สุวรรณภูมิมาตัวมีเศษ
กล่าวว่ ดุราเสนาอมาตย์ทั้งหลาย ส่วนอันว่จักเอากันได้เต้าเข้าเมื่อเมือง
คน จักว่เอาหมู่รู้พลไปหลบเยี่ยวกับคนสะพรั่งพร้อมทั้งมวล ก็ไปควรแล
เลือกเอาตัวคิมีกำลังแรงนัก ไปบ่พักบ่อดิให้ไปกับด้วยกูเทอญ เมื่อนั้นจิว ๔
ตัว อันเป็น เสนาซ้ายขวาก็ไปเลือกเอาจิวตัวมีกำลังแรงมีประมาณได้พัน ๑
แลวก็มากกล่าวแก่พระยาจิวตัวแก้วขาว ใส่ชื่อว่สุวรรณภูมิมาใจกว้าง ว่ข้า
แค้นหาราชเป็นเจ้า ผู้ข้าทั้งหลายก็จักเอากันได้เต้าเข้าเมื่อสู่เมืองคนกับด้วยคน
ตัวมหาราชประมาณว่พัน ๑ เพื่อว่

ลาน ๑๒ หน้า ๑ รักษาจัดแจงล้อมอ้อมหลังหน้ากำ้าซ้ายแลกำ้าขวา จักให้แลวยังค้ำมกค้ำ
ปรารธนาแห่งมหาราชเป็นเจ้าบ่อย่าชะแล คสุมิ กาล ในกาลเมื่อนั้นจิว
อสุภราชตัวเป็นพระยาจิวมุนมมายังหมู่จิว ทั้งหลายยียายประมาณว่ได้

หมื่น ๔ พันตัวนั้นมาแล้ว สุวรรณภูมิโม อันว่าพระยาจิวตัวเป็นเจ้าก็กล่าว ซึ่งหมู่จิวอุสุภราชทั้งหลายว่าดังนี้ โภณโต อูราเพื่อนทั้งหลาย ดุมเห อันว่า สุทธานทั้งหลายจงจักเอากันอยู่ในหมู่ไม้ที่นี้ด้วยสวัสดิอุยาให้มีคำเคียด อย่าให้มีใจกระทำฮ้ายเบียดแก่ตน อย่าให้เป็นแวงแก่กันไปมาเทอญ สุเจ้าทั้งหลายก็จงอยู่เย็นเป็นสุขเวทนา ภัยโสกรเศร้ากังวลเทอญ ส่วนเราทั้งหลาย ก็จักเอาตนเมื่อสู่เมืองคนอันเป็นที่สุขเกษมเต็มใจควรชะแลด ที่นั้นจิวตัวชื่อว่า สุวรรณกเกล้าจิวตัวเป็นปู่พระยาจิวแก้วขาวงามก็ถามว่าดังนี้ อูราเจ้าพระยาจิวตัวเป็นหลานเจ้าเอาหมูรีพลบริวารเมื่อสู่เมืองคนดั่งนั้น เจ้าจักเมื่ออยู่เย็น หรือสูว่าจักเอาหมูรีพลคนมาดั่งแก่นั้นจา เมื่อนั้นพระยาจิวตัวเป็นหลานก็กล่าวว่าข้าแก่ปู่เป็นเจ้า ข้าจักกิน

ถาน ๑๒ หน้า ๒ มาดั่งเก่าชะแลด เทาจักยืนนานปานใดก็ปู่รู้ได้จักนานขบวก็ปู่รู้ ๕ ขบ

สิบขบก็ปู่รู้ได้แล ปู่เป็นเจ้าข้าหากจักเอาใจเป็นแลปู่รักษาลูกหลาน เหลนอย่าให้ข้ากระทำฮ้ายแก่กันเทอญ พระยาจิว ตัวเป็นหลานก็กล่าวซึ่งจิวตัวเป็นปู่กับทั้งหมู่บริวารจิวตัวดั่งนี้ ปุณณทิวเส ในวันอุณถ้วนถึคือว่าเคื่อนยี่ ออกได้ ๔ คำ พร้าว่าไ้วัน ๗ มาสอดจอดเลิงแลด ดั่งนั้นส่วนอันว่าพระยาจิวตัวชื่อว่า สุวรรณภูมิมาก็มาสั่งทิสทั้ง ๘ กระทำถึงเทวดาอันรักษาป่าไม้ หิมพานต์ทั้งมวลว่าดังนี้ ข้าแต่เทวดามวลทุกหมู่อันรักษาป่าหิมพานต์ข้าเจ้าทั้งหลายจงมีใจอย่าเศร้าโศกจงรักษาหมู่จิวทั้งหลายอันได้ ๘ หมื่น ๔ พันตัว อย่าให้มีอันตายสักเทื่อเทอญ พระยาจิวอุสุภราชกล่าวซึ่งเทวดาทั้งหลายดั่งนี้ ก็มีวันนั้นแล ตทา ในกาลนั้นอันว่าเทวดาทั้งหลายก็มาประสมชุมนุมกัน แล้วกล่าวว่า โภณโต เทวดา อูราเทวดาเสาทั้งหลายก็จักได้ไปรักษายังสัตว์ อย่าให้มีโยภภัยอุบาทว์คือว่าจิวอุสุภราช

ถาน ๑๓ หน้า ๑ ทั้งหลายอันได้ ๘ หมื่น ๔ พันตัวนี้ อันมีพระยาจิวเป็นค้ำท่านจักเข้าเมื่อเมืองคน ท่านก็ยั้งเข้าไหว้สั่งอำลาไว้ชู่ประการ เสาทั้งหลายจักเฮ็ดดั่งรือจา เทวดาคน ๑ จึงจักกล่าวว่า ข้าแก่เจ้ากูทั้งหลาย ตามดั่งข้าจักอ้ำฟิ่งคุณก็ควรเราทั้งหลายแต่กัน ไปกับด้วยพระยาจิวนี้ประมาณว่า ๔ หมื่นคน อย่าให้มีอันตายแก่หมู่จิวทั้งหลายเทอญสุเจ้าทั้งหลาย ๔ หมื่นคนนี่นาจรักษาจิวทั้งหลาย ๘ หมื่น ๔ พันตัวนี้อย่าให้มีภัยอันตายแก่สัตว์ทั้งหลายสักเยี่ยงเทอญ เทวดาก็มาจาซึ่งกัน ไปมาดั่งนี้แล้วก็แต่กันไปรักษายังพระยาจิว

ตัวชื่อว่าสุวรรณภูมานั้น ได้ประมาณว่า ๔ หมื่น คนก็เมื่อกับด้วยพระยาจิว ก็มีวันนั้นแล สุวณฺณภูมา อันว่าพระยาจิวแก้วตัวเขาก็กล่าวซึ่งจิวทั้งหลาย ๔ พันตัวอันเป็นเสนาว่า คูราท่านทั้งหลายจักไปจงเอากันรักษามาในที่นี้ เทอญ ว่าอันเมื่อนั้นจิว ๔ ตัว อันเป็นเสนาใช้ก็จัดเอจิวทั้งหลายอันมีมาก ตั้งไว้ในที่ ๑ แล้วก็เข้าไปไหว้แก้วพระยาจิวตัวชื่อว่า สุวรรณภูมาว่าดังนี้ เทวข้าแค้นหาราชาเจ้าก็จงไปเทอญดูข้าทั้งหลายก็มาพร้อมกันชูตัวแล้วแล

ลาน ๑๓ หน้า ๒ เมื่อนั้นพระยาจิวก็เอาหมู่บริวารทั้งหลายอันจากปากป่าหิมพานต์มาสู่เมือง คนก็มี วันนั้นแล้วจิวอสุภราชทั้งหลายออกมาจากป่าหิมพานต์เทวคาทั้งหลาย ๔ หมื่นคน ก็มาตามรักษาบ่ขาดยังจิวอสุภราชทั้งหลายก็ผายแวงล้อม อ้อมเป็นบริวารทุกก้าทุกฝ่ายก็มีวันนั้นแล ส่วนว่าเทวคาทั้งหลาย ๔ หมื่น คนนั้นก็เอาหมู่จิวอสุภราชทั้งหลายออกมาจากป่าหิมพานต์นานประมาณว่า ได้เดือนปลาย ๒๕ วัน ก็เมื่อชดจอดเคิงระเห่นแคว้นเมืองคนแล้ว ดังนั้น เทวคาก็เอาหมู่จิวทั้งหลายไปตั้งไว้ที่มีหญ้าแลน้ำควรแล้วกล่าวซึ่งจิวอสุภราชว่าดังนี้ คูราจิวตัวประเสริฐล้ำเลิศด้วยหมู่บริวารเจ้าควรเอาหมู่บริวาร แห่งคนเมื่อในบ้านเมืองก็บ่ควรแลเท่าควรเอาเสนาทั้ง ๔ ไปกับด้วยเจ้ากูตัว ประเสริฐเทอญ ในกาลนั้นเทวคาแลพระยาจิวอสุภราชยังฟังด้านซึ่งกัน ไป มาว่าดังนั้น ส่วนว่าท้าวทั้ง ๔ คนคือว่า พระยาเวสสุวัณคนใจห้าวยังท่าน ท้าววิรุณปักขากุมภันท์แลพระยาภูเวรเจ้า

ลาน ๑๔ หน้า ๑ ก็ลงมาเทียบอยู่ยังบ้านเมืองดังนั้นก็มาเห็นพระยาจิวตัวประเสริฐขาวงามทั้ง ๕ ตัว ก็ถามเทวคาทั้งหลายอันมากับด้วยหมู่จิวทั้งหลายว่าดังนี้ คูราเจ้าทั้งหลายเสย คังเรือพระยาจิวตัวประเสริฐขาวงามกับด้วย บริวารใหญ่น้อย พลอยเข้ามาในที่นี้ จาเมื่อนั้นเทวคาขบไหว้ยังท้าวจตุโลกเทวคาข้าแค้น หาราชาเจ้า ส่วนอันว่าพระยาจิว ตัวนี้นามักใคร่มาเห็นคนทั้งหลายอัน กระทำกิจการเลี้ยงชีวิตแห่งคนทั้งหลายก็จึงจัก เอาหมู่รู้พลเสนายศบริวาร แห่งคนมาสู่เมืองคนเพื่อหั้นแล อถ ในกาลนั้นพระยาเวสสุวัณจึงกล่าวว่ โภณุโศ คูราเพื่อนทั้งหลายจงรักษาพระยาจิวตัวประเสริฐอย่าให้คนทั้งหลาย ผุ่งใจบาปมากระทำฮ้ายมหิงสาแก่พระยาจิวตัวประเสริฐนี้เทอญ พระยา เวสสุวัณก็เอจิวทั้ง ๕ ตัวมีพระยาจิวเป็นต้นก็เข้าเมื่อสู่เมืองราชคหนครแล้ว

พระยาเวสสุวัณก็ให้จ้าวสุภราชเห็นชาตู่ท้าวประการเวียงทั้งมวลแล้วก็แော်
 ไปในเวียง ราชคชนครที่นั่นนานประมาณ ๗ วัน ส่วนอันว่าคนทั้งหลาย
 ลาน ๑๔ หน้า ๒ อยู่ในเมืองราชคชนคร ที่นั่นผู้ใดก็เห็นยังพระยาจิวสักคนแลพระยา
 เวสสุวัณเท่าสำแดง ไว้ยังฮอยดินแห่ง จิวหันแล ส่วนอันว่าคนทั้งหลายอัน
 ได้เห็นเมื่อก่อนสักเทอญ ครั้นว่าเขาเห็นแล้ว ก็หักไม้แพกฮอยดินแลก็บีดู
 ด้วยมือแห่งเจ้าแล้วก็ ได้คืบปลาย ๔ นิ้วมือขวางแลคนทั้งหลายก็ลวดสงกา
 แก่ออยู่ไว้ ๆ ชุคนหันแล เมื่อนั้น พระยาเวสสุวัณ ได้ยินคนทั้งหลายสงกาใจ
 อยู่ดั่งนั้นก็กะนิงใจว่าดั่งนี้ครั้นว่ากูเห็นคนทั้งหลายเห็นยังตัวพระยาจิว
 ดั่งนั้นคนทั้งหลายก็บีได้เห็นยังฎแล พระยานอกนี้ถูกก็ให้ปรากฏให้คน
 ทั้งหลายเห็นน้อย ๑ แล้วยกขังกับเสียดังเพาเลาชะแล ว่าแลก็ให้คน
 ทั้งหลายเห็นพระยา จิวสุภราชตัวประเสริฐอันมีวัดติ เหมือนดั่งสุวรรณ
 หอยสังข์ นั้นแลเขาทั้ง ๒ ก็เหมือนดั่งแก้ววิจิตรนั้นคนทั้งหลายได้เห็น
 พระยาจิวตัวชื่อว่า สุวรรณกุ่มมานั้นก็ลวดมีใจปีติมากนักรู้แล้วก็กล่าวด้วยคำ
 ว่าดูราชาเราทั้งหลายคนได้ห่อนได้

ลาน ๑๕ หน้า ๑ เห็นพระยาจิวตัวประเสริฐก็หากจิดอัสจรรยัแท้แลเราทั้งหลายจึงได้เห็นมามี
 สภาวะดั่งนี้แท้แลก็ควรเมื่อไหว้พระยาแห่งเขาให้ได้รู้ชูประการเทอญ
 เมื่อนั้นคนทั้งหลายก็เมื่อไหว้พระยาว่า เทว ข้าแค้นหาราชาเจ้า ผูกข้าทั้งก็เห็น
 ยังจิวตัว ๑ เข้ามาสู่เมืองคนอันมีขนขาวพราวบริสุทธิ์ล้ำเลิศก็หากเกิดมาใน
 เมืองมหาราชาเจ้าแลก็หากจิวอัสจรรยัแท้ เมื่อนั้นพระยาที่จาซึ่งคน
 ทั้งหลายว่าดูราเพื่อทั้งหลายว่าจิวตัวประเสริฐอันสุหากเห็นมาสู่เมืองคนอันมี
 ขาวพราวบริสุทธิ์ก็หากเกิดมาในเมืองมหาราชาเจ้าแลก็หากจิวอัสจรรยั
 เมื่อนั้นพระยาที่จาซึ่งคนทั้งหลายว่า ดูราเพื่อนทั้งหลายอันว่าจิวตัวประเสริฐ
 อันสุหากเห็นมาเป็นประการสันนี้ใช้พระยาจิวช่วยยานสามานคือว่าเป็น
 หน่อพุทธรังกูรพืงมีชะแล พระยาชุมพูเอกราชก็กล่าวซึ่งคนทั้งหลายว่าดั่งนี้ก็
 มีวันนั้นแล ที่นั้นพระยาเอกราชก็ปลงอาชญาแก่คนแลเสนา อามาตย์
 ทั้งหลายว่าดั่งนี้ โทษโต

ลาน ๑๕ หน้า ๒ อามาตย์ทั้งหลายจงอย่าไปยิงอย่ากระทำร้ายแก่พระยาจิวสุภ
 ราชตัวประเสริฐขาวงามจงให้ตามใจแก่พระยาจิวตัวขาวดั่งวิจิตรจงไว้แော်ดู
 เมืองชู่ทีเทอญ เมื่อนั้นเสนาธิบดีผู้ใจห้าวอันท่านท้าวใส่ใจต่างคาก็อับเอา

ราชอาชญาไปป่าอ้ออิงเอ็นเกล้าว่าทั่วทั้งเมืองราชคหานครทั้งมวลตามราช
 อาชญาจุประกาศก็มีแล เมื่อนั้นพระยาเวสสุวรรณสำแดงให้คนทั้งหลายได้
 เห็นพระยาจ้าวตัวประเสริฐแล้ว ดั่งนั้นพระยาจ้าวตัวชื่อว่า สุวรรณภุมมา
 ก็เห็นยังหมากม่วงจึงอันสุกใสคิงงามมากนักพระยาจ้าวตัวนั้นก็กะนิงใจว่า
 กุชิกินดูเทอญ ว่าอันพระยาจ้าวตัวนั้นคะนิงนี้แล้วก็เก็บเอาหมากม่วงจึงที่
 นั้นกินชะแล ส่วนอันว่าหมากม่วงจึงลูก ๑ ก็กระจัดออกจากปากพระยาจ้าว
 ตัวนั้นตกไหลน้ำไปก็มีเห็นแล เขมวาคี อันว่านางขมวาคีแม่หม้ายผู้นั้นก็ยิ่ง
 ฮ้อนกระหายมากนัก แพงก็ลงไปอาบน้ำชำระเนื้อตนเสียเห็นแล ส่วนว่า
 หมากม่วงจึงลูกกระจัดออกจากปากพระยาจ้าวตัวประเสริฐนั้น

ตาม ๑๖ หน้า ๑ ก็ไหลมาซ่องหน้าแห่งนางขมวาคีแม่หม้ายผู้นั้นเห็นแล นางขมวาคีก็เก็บเอา
 หมากม่วงจึงลูกนั้นใส่ปากนางก็กินลงไปในท้อง ครั้นนางได้กิน
 หมากม่วงจึงลูกนั้นแล้ว ดั่งนั้นนางก็กะนิงใจยินดีซาบทั่วทุกตัวขนหัวลุก
 ชูเส้นกินแล้วนางก็กะนิงใจว่าแต่ก่อนกูได้กินหมากม่วงจึงอันนี้ก็บ่หอม
 หวานล้ำสักเทื่อ บัดนี้ก็มากินหมากม่วงจึงลูกนี้ก็กินคั้นระอันหอมแล
 หวานสันนี้ เดือนนี้ก็เป็นเดือน ๔ ออก ๑ คำพร่ำว่าไว้วัน ๒ กูก็มากิน
 หมากม่วงจึงอันนี้อัจฉริยะเกิดมีแก่กูสันนี้กูจักบูชาเอาลาภภักชการอันถูกเนื้อ
 พึงใจแก่กูเทอญ นางก็กะนิงดั่งนี้แล้วก็มาแต่งแปงขันข้าวตอกคอกไม้แล้ว
 นางก็ไหว้ทิศทั้ง ๘ แล้วนางก็กล่าวว่ ข้าแก่เทวดาเป็นเจ้าทั้งหลายอยู่รักษา
 บ้านเมืองทั้งมวลที่นี้ข้าก็มากินหมากม่วงจึงลูก ๑ ในวันนี้้อัจฉริยะก็เกิดมีแก่
 ข้าแล ข้าก็ขอให้พ้นจากพยาธิโรคาแก่ข้าแต่เทอญ ภายหน้าข้าขอเอาลาภ
 ภักชการอันถูกเนื้อพึงใจแก่ข้าพ้องเทอญ ก็บูชา

ตาม ๑๖ หน้า ๒ เทวดาทั้งหลายดั่งนี้มีวันนั้นแล ที่นี้พระพุทธเจ้าจักสำแดงยังพระยาจ้าวแก่
 บรรณสัตว์ทั้งหลายพระพุทธรเจ้าก็กล่าวเป็นคาถาว่า อุตฺตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 โณ มหาราชา อากฺขฺย
 ส่วนว่าพระยาเวสสุวรรณแลพระยาทั้ง ๔ แลเทวดาทั้งหลายจักเอาพระยาจ้าว
 ออกจากเมือง ราชคหนครแล พอนำไปหาหมู่งัวทั้งหลายอันเป็นบริวารคน
 นั้น ทิสฺวา ครั้นว่าเห็นเจ้าแห่งตัวมาดั่งนั้นก็เล่นไปค้อน ไปฮับเจ้าแห่งตน
 แล้วก็แวกล้อมแหนแห่อ้อมชูกายก็มีแล ส่วนว่าหมู่งัวอันเป็นบริวารนั้น
 ก็ถามเจ้าแห่งตนว่า เทว ข้าแห่งมหาราชาเจ้า ๆ กูเข้าไปสู่เมืองคนนั้นยังเห็น

กิจการแห่งคนทั้งหลายด้วยประการใดนั้นจาพระยาจิวตัวประเสริฐล้ำเลิศ
ด้วยผลยากกล่าวเป็นคาถาว่า มนุสสุตโลก ราชทหวิสุเคน ปุคฺคโล อิตฺติโย
ปุริโส สกเคน ภสิตฺ โย โส คูราเพื่อนทั้งหลายเฮย

ลาน ๑๗ หน้า ๑ อันว่าเมืองคนนั้นเป็นอันดีก็มีมากนักก็ควรอยู่สนุกสุขใจแก่คนทั้งหลาย
พระยาจิวตัวนั้นก็สำแดง ยังกิจจะมนุสสาโลกเมืองคน โดยตั้งตนหากเห็น
ชู้อื่นก็มีหั้นแล อด ในกาลเมื่อนั้นพระยาเวสสุวรรณ ก็จึงคะนิงใจว่าพระยาจิว
ตัวนี้กับทั้งบริวารทั้งหลายอย่าให้ได้น่านักเทอญควรเราทั้งหลายนำเมื่อสู่
ป่าหิมพานต์อันเป็นที่อยู่แห่งท่านด้วยขบริวารควรชะแผล ว่าอันแล้ว
ส่วนว่าท้าวทั้ง ๔ กับทั้งเทวดาหมีนคนก็นำเอาพระยาจิวตัวประเสริฐกับ
ทั้งบริวารทั้งหลายขึ้นเมื่อสู่ป่า หิมพานต์อันเป็นที่อยู่แห่งพระยาจิวตัว
ประเสริฐนั้นท้าวทั้ง ๔ ก็เอาเมื่อด้วยสวัสดิศินานประมาณว่า ๒ เดือนก็เมื่อ
สอดจดเอดที่อยู่พระยาจิวตัวประเสริฐนั้นท้าวทั้ง ๔ ก็เอาเมื่อก็มีวันนั้นแล
เมื่อนั้นจิวทั้งหลายอันได้ ๘ หมีน ๔ พันตัวมีจิวตัวชื่อว่า กกเกล้าก็นำเอาหมู่
จิวทั้งหลายมาต้อนรับเจ้าแห่งตนแล้วดั่งนั้น จิวทั้งหลายก็มีปีติยินดีมาก
นักแล้วจิวน้อยทั้งหลายได้เห็นเจ้าแห่งตนมาแล้วก็มีใจยินดีแล้วก็ยกหางแลน
เดินโห โย้งแล้วก็เปล่งออกยังเสียงฮ้องว่า โม ๆ ก้องท้องป่าหิมพานต์ ๗๕—
เขียนแล้วยามค่ำคำ ภาว่าได้วัน ๕ เจ้าเฮย

ผูกที่ ๒

ลาน ๑ หน้า ๑ ตมตฺถิ ปกฺกาเสนฺโต สตุดาอาหา พระพุทธเจ้าจักสำแดงอรรณพปริภายหลัง
นั้นมาให้แจ้ง พระก็เทศนาเป็นคาถาว่าไปเมื่อหน้า เขมวดี ราชท หริ
กรสิ รุกฺขา มุจฺจสิ จินฺเตสิ วา กรยฺย เขมวดี ปคฺติ สนทฺริธา อากมฺ
สฺวารสิ ภิกฺขเว คูราภิกฺขุทั้งหลายส่วนนางเขมวดีแม่หม้ายอันชำระเนื้อตนแล
ได้กินหมากม่วงจึงอันกระจัดหลุดจากปากจิวอุสุภราชไหลล่งน้ำมาถัดช่อง
หน้าแห่งนางเขมวดี แม่หม้ายลวด ได้จับเอากินยังหมากม่วงจึงถูกนั้นก็ปี
เหมือนดังหมากม่วงจึงทั้งหลายอันได้กินแต่ก่อนอันว่าหมากม่วงจึงถูกนี้ก็มี
รสอันหวานเหลือกว่าชูหน่วย มีกลิ่นคั้นระหอมรสก็หวานมากนัก ครั้นว่า

นางได้กินกลืนลงไป ในท้องก็มีเส้นขนก็ลุกชูแลเป็นอันสั้นสายนางก็ลวด
 กลืนใจว่าเป็นอันตายแก่ภูนี้จา นางเขมวาคีก็คินใจดังนี้แล้ว ภูนี้ทิวเส
 ลาน ๑ หน้า ๒ ในวันลุนนั้นบ่ปานเท่าใดก็ลวดทรงคัพภ์ก็มีแล ภิกษเว คุราภิกษุทั้งหลายที่นี้
 จักสำแดง จาด้วยนางอุมมาทนิตอันเป็นบาทบริวารแห่งพระยาอินทรสุริน
 นาทเจ้าฟ้าอันเลี้ยงอายุสังขาร คังนั้นเมื่อพระยาอินทร์ก็บอกแก่นางอุมมาท
 นิตจักเลี้ยงอายุว่าคังนี้ คุรา นางอุมมาทนิตหน่อแก้วบัดนี้นางจงเมื่อเอา
 ปฏิสนธิในท้องแห่งนางเขมวาคีอันตั้งอยู่ ในเมืองราชนครที่นั่นเทอญ
 ที่นั่นนางอุมมาทนิตก็กล่าวซึ่งพระยาอินทร์ตนเป็นเจ้า เป็นผัวแห่งตนว่า
 เทว ข้าแต่มหाराชเจ้า พลอยมากล่าวคำซึ่งข้า เป็นอันบ่พึงใจ ด้วยประการ
 ด้วยคำหวานย้อย ลวดกล่าวก้อยคำซึ่งผัวแห่งตนว่า สาธุ ดี ๆ นึกแล ว่าหัน
 แลที่นั่น พระยาอินทร์ตนลี้ยั้งก็ให้พร ๕ สิ่งแก่นางอุมมาทนิตก็กล่าวว่า
 ภพเท คุรานาง ครั้นว่านางแลประสูติออกจากท้องแม่แล้ว จงให้นางแก้วมี
 อายุยืนได้พันปีอันนี้เป็นปฐมหัวที่ก่อนแล ทูตยวรี ครั้นว่านางมีอายุได้ปี ๑
 แลก็จง ให้นาง ได้ที่อยู่อันประเสริฐอันนี้เป็นทูตยพรอันล้ำเลิศถ้วน ๒
 ลาน ๒ หน้า ๑ ตติยวรี พรอันถ้วน ๓ นั้น ครั้นว่านางมีอายุได้ซาวแล้วนางให้นางแก้วได้
 ผัวผู้ประเสริฐล้ำเลิศจึงเล่าที่หน่อพุทชงกูรเจ้าหน่อสัพพัญญุนั้นเทอญ
 จตุตถวรี ยังพรอันถ้วน ๔ ครั้นว่านางมีอายุได้ซาวปี จงให้นางได้เป็นใหญ่
 กว่าคนทั้งหลายในมนุสสาโลกแล้วให้มีสุขเกษมหาทุกข์บ่ได้จะมีแก่นาง
 เทอญอันนี้เป็นพรอันถ้วน ๔ แล ปญจวรี ลกขณิ ยังพรอันถ้วน ๕ นั้น
 ครั้นว่านางได้สวยทิพย์สมบัติด้วยขบบริวารแห่งผัวตนแล้วจงให้นางแก้วได้
 ลูกหญิงลูกชายผู้ประเสริฐ เกิดมาแต่กลางอกแห่งนางนั้นเทอญ ปญจวรี
 ลกขณิ อันนี้ก็เป็นพรถ้วน ๕ จงให้สัมฤทธิ์ภายหน้านางเทอญ ที่นั่นนาง
 อุมมาทนิตก็ฮับเอาขังพร ๕ ประการในสำนักพระยาอินทราราชแล้วก็
 โอกาสว่า สาธุดี ๆ ว่านั่นอันว่าพร ๕ ประการ นิสาย จงให้เป็นคังจ้วเทียม
 ตนแห่งข้าจงให้สัมฤทธิ์ภายหน้าแก่ข้าฯประการแต่เทอญ เมื่อนั้นนาง
 อุมมาทนิตก็บูชาสมมาคารวะ

ลาน ๒ หน้า ๒ พระยาอินทราราชอันเป็นเจ้าเป็นผัวแห่งตัวนั้นก็กล่าวด้วยคำวาคังนี้ เทว
 ข้าแห่งมหाराชเจ้า ขอมหาราชเป็นเจ้าจงข้าโทดโทษแก่ข้าเทอญ ลวงว่า
 ข้าหากได้กระทำโทษด้วยกายกรรม วชิกรรม มโนกรรม กรรม ๓

ประการนี้โลกกว่าไปได้แจ้ง โสคขอมหาราชเจ้าจงอดโทษดังแล้วลวดเข้ามาบูชา
 แก่ข้าแต่เทอญ นางอุมาทานิตสมมาฟัวตนคั้งนั้นแลก็จตุตทิกตายจาก
 ชั้นดาวดึงสาสวรรค์เทวโลกก็ลงมาเอาปฏิสนธิในท้องแห่งนางเขมาวดี
 แม่หม้ายผู้ได้กินหมากม่วงจึงอันหลุดกระจัดออกจากปากพระยงจัตน
 ประเสริฐชื่อว่า อสุภราชตัวขาวผ่องใหญ่ล่องนำมาซัดต่อหน้าแห่งนางใน
 เมืองราชคชนครที่นั่นครที่นั่นเห็นแล สา เทวดา เซตวนะ ส่วนว่านางเขมา
 วดีแม่หม้ายครั้นว่าไหว้สักการะบูชายังเทวดาทังหลายในเดือน ๔ ออกใหม่
 ออก ๘ ค่ำ แล้วยกสมาทานเอาศีล ๕ ในห้องห้องที่นอนแห่งตนแล้วนาง
 แก้วก็ลวดกลับไปเห็นแล สา รตติยา ส่วนอันว่าในราตรียามเที่ยงคืนนั้น
 นางก็เห็นนิมิตคำฝันอันนี้ก็ควรอัศจรรย์ฝันว่ายัง

ลาน ๓ หน้า ๑ มีมานพชายหนุ่มผู้หนึ่ง มีมือถือดอกไม้วางนึ่งมีผิวใสมาชื่นให้ใส่มือแห่งนาง
 หั้นแลที่นั่นนางก็ยื่นมือฮับเอาด้วยมือทั้ง ๒ แล้วนางแก้วก็ลวดทักทรวงใส่หู
 ทั้ง ๒ แล้วนางช้อยขึ้น นางลวดสะคั้งตื่นตกใจครั้นว่านางตื่นขึ้นกระซังฝัน
 แล้ว นางแก้วก็ลุกไปอาบน้ำชำระเนื้อตนบรรวรแล้วนางก็ไหว้ทิศทั้ง ๘
 ค้านแล้ว นาง ก็กล่าววว่า ขอให้ได้ลาภภักชการอันถูกเนื้อเฟ็งใจจงจักมีแก่ข้า
 แต่เทอญ อันว่าคำสวัสดิ์จึงจักมีแก่ข้าเทอญ ว่าหั้นแล้วนางก็เข้าสู่ตาไฟหุง
 ข้าวสุกแล้วนางก็ลวดเอาไปบูชาแก้วทั้ง ๓ ประการ นางก็ลวดคิดใจว่าคั้งนี้
 อันว่าลูกผู้ประเสริฐก็เหมือนจักเกิดมีแก่กูชะแล เหตุเพื่อว่ากูได้กินหมาก
 ม่วงจึงลูกอันหวานขนาดสุดใจอันหลุดออกจากปากจัวอสุภราชไหลมาวัน
 วรนี้ชะแล้วหั้นแล้ว ตทา ในการเมื่อนั้นนางอุมาทานิตก็มาเอาปฏิสนธิใน
 ท้องแห่งนางเขมาวดีแม่หม้ายแท้หั้นแล ครั้นว่านางทรงคัพภ์แก่ได้ ๑๐
 เดือน บรรวรเต็มแล้วนางเขมาวดีก็ประสูติได้ยังลูกผู้หนึ่งก็ประเสริฐเกิดมา
 เห็นหน้าแห่งตนหั้นแล

ลาน ๓ หน้า ๒ ส่วนว่านางเขมาวดีอยู่นั้นก็ฮับรักษาเลี้ยงลูกแห่งตนใจ ๆ ต่อเท่าฮอดเห็น
 สดุดทิวเส ในเมื่อถึงวันถ้วนนั้นเล่ายังมีย่าแต่แม่ผู้หนึ่ง ชื่อว่า สังข์ ก็อาศัย
 เพื่อว่าจักมาสู่บ้านแห่งนางเขมาวดีหั้นแล ย่าสังข์นั้นก็มาเห็นนางเขมาวดี
 อุ้มลูกน้อยผู้คั้งนั้น ย่าสังข์ ผู้นั้นก็กล่าววว่าดูรานางหลานเจ้าพลอยว่ามาอุ้มลูก
 บุคคลผู้ใดมาเลี้ยงไว้ในเรือนนั้นจา เมื่อนั้นนางเขมาวดีก็กล่าววว่า อยะ
 ข้าแต่ย่าเป็นเจ้าข้าก็บได้เอาลูกบุคคลผู้ใดมาเลี้ยงไว้ลูกหญิงผู้นี้ก็หากเกิดมาแต่

ออกแห่งผู้ข้าแท้คิดหืดแล เมื่อนั้นย่าสังข์ไขเกล้าว่าบ่าวผู้ใดมานอนกับด้วยนางหลานนั้นว่านางผู้เห็นมาป่านคั้งนี้เพื่อว่าตัวมีลูกนั้นจาผู้ใดมานอนกับด้วยเจ้านั้นจาเจ้าหลานจงบอกเล่ามาแก่ข้าอย่าให้แจ้ง ย่าจ๊กแสงคือค้ำปวงให้แก่เจ้านางหลานชะแล ว่าอันเมื่อนั้นนางเขมวดีกล่าวว่า ข้าแค่อย่าเป็นเจ้าอันว่าฝูงคนชายทั้งหลายหนุ่มหน้าก็บ่เข้ามาอยู่มานอนบ่มีสักคนแล บัดนี้ข้าจ๊กบอกอย่าออกเจ้าตั้งแต่เค้าเท่าเอถึงปลาย

ลาน ๔ หน้า ๑ ให้แจ้งก่อนแล ข้าแค่อย่าออกเจ้า ยังมีในวัน ๑ ข้าได้ไปอาบน้ำชำระเนื้อตนเสียในทำน้ำส่วนว่าวันนั้นยังมีพระขางจั่วสุภราชตัวประเสริฐล้ำเลิศขวัญชนอันชาวเผือกงามก็เลียบแม่น้ำขึ้นเมื่อเหลือพระขางจั่วสุภราชตนนั้นก็เห็นยังหมากม่วงจิงอันสุกใสงามท่านก็ฮับเก็บเกี่ยวกินหมากม่วงนั้นแล ส่วนหมากม่วงจิงลูกหนึ่ง ก็กระจัดจากปากพระขางจั่วตกน้ำไหลล่องมาหั้นแล อันว่าหมากม่วงจิงลูกนั้นเพื่อข้าไหลมาซัดซ่องหน้าแห่งข้า ๆ ก็ชยุบเอามากินแท้หั้นแล อันว่าหมากม่วงลูกนั้นก็บ่เหมือนหมากม่วงจิงทั้งหลายได้แต่อย่าเสีย หมากม่วงจิงลูกนั้นก็มิรสอันหวานมากนัก มีกลิ่นคั้นระอันหอมข้ากินตกท้องแล แล้วคั้งนั้นอันว่าหนังห้วแห่งข้าก็เยือกซาบอาบไปชยุเส้นขนแล้วคั้งนั้นข้าก็จิงทรงลัพท์มาได้ ๑๐ เดือนแล้วก็ประสูติได้ลูกหญิงผู้นี้มาแล ส่วนนางเขมวดี ก็บอกเหตุแต่ปฐมห้วที่แก่ย่าสังข์ไขผู้้นั้นชยุประการหั้นแล

ลาน ๔ หน้า ๒ ในกาลนั้นย่าอันเจ้าสังข์ไขเกล้าว่าสาธุดี ๆ แล อันว่าเด็กน้อยผู้นี้หากเป็นผู้ประเสริฐมีบุญสมภารมากแลอย่าสังข์ไขผู้้นั้นกล่าวว่คั้งนี้ก็มีแลนางเขมวดีกล่าวว่าข้าแค่อย่าออกเจ้าอันว่าลูกแห่งข้าผู้นี้จึงเกิดมาได้ ๑ วันนี้แล้วเราจักใส่ชื่อคั้งหรือนี้จา เมื่อนั้นย่าสังข์ไขเกล้าว่าคั้งนี้อันว่าเด็กน้อยผู้นี้หากมีบุญมากนักแลมีรูปโฉมอันงามแล้วมีกลิ่นคั้นระอันหอมมากนักแล เราทั้ง ๒ ควรใส่ชื่อบว่านางอุมมาทนิตว่าอันควรแล ย่าสังข์ไขเย็บผู้้นั้นก็มากคหหมายสังฆาสนปีเดือนวันยามไว้ให้แก่นางเขมวดีผู้เป็นแม่ให้นให้จำไว้ชยุประการ แล้วคั้งนั้นเมื่อนั้นนางเขมวดีก็เอาผ้าอันควรพันค้ำนั้นมาเป็นขันตั้งวางวัลแก่อย่าออกสังข์ไขนั้นแล้ว ย่าก็ฮับเอาแล้วก็ขึ้นคั้นให้คั้งแล้วกล่าวว่คั้งนี้ อันว่าผ้าผืนนี้นางเหล่าจิงเอาไว้ให้นางอุมมาทนิตได้ทรงเทอญ นางหลานอย่าได้คิตคยากเดื่องใจเราอย่าเทอญ ก็ยังจ๊กมาชะแล เจ้าจรักษาขังนางอุมมาทนิต

อันเป็นลูกแห่งเจ้าอุย้าได้ทุกข์ยากสังเทอญ ย่าตั้งใจผู้้นักกล่าวว่คังนี้แดง
นางเขมาชูประการแล้ว

ลาน ๕ หน้า ๑ ก็ตั้งอำลานางเขมาวดีชู้อันแล้วก็เมื่อสู่ที่เขื่อนแห่งตนหันแล สามี เขมาวดี
ส่วนอันว่านางเขมาวดีผู้้นักก็เลี้ยงคู้ยังลูกแห่งตนอยู่หันแล ส่วนว่านางอุมมา
นิตราชกุมาร อันว่าผู้้นักก็ขึ้นใหญ่มาด้วยปีเดือนหันแล ครั้นว่านางอุมมา
นิตกุมารอันว่าใหญ่มาได้ ๗ ปีแล คังนั้นนางก็มีลักษณะองอาจมากนั้ ก็รู้
หลักฉลาดคู้ยอันป็นฝ่ายทอหูกแลฉลาดอันกระทำการชู้อันแล ชำนาญด้วย
ชื่อขายข้าวเพื่อเอาไปขายห่างยังอาจได้เครื่องกินเครื่องใช้ก็มีแล ส่วนว่านาง
อุมมานิตกุมารอันว่าก็มีไวบ่ช้ำก็มาอุปฐากแม่แห่งตนด้วยน้ำอุ่นน้ำเย็นเป็น
ปกติทุกค่ำเช้าแลลงยาบ่ขาดสักวัน บ่ให้แม่แห่งตนกระทำอันใดจักอันก็มีแล
บ่ทำแต่ันนั้นนางก็อุปฐากรักษาแก้วทั้ง ๑ ช้วนแล้วแล รักษาบ่ศีล ๕ บ่ขาด
สักวัน ครั้นว่าถึงวันอุโบสถศีลเดือนดับเดือนเพ็ญมาขอคมาแดงคังนั้นพอช้ำ
ศีล ๕ ศีล ๘ ทุกปีกษัวันศีลก็มีแล นางอุปฐากเลี้ยงคู้แม่แห่งตนอยู่ใช้ ๆ
แล้วนางก็มาทอหูกฝ้ายขายกิน นางฝืนค่าช้อยเงินก็มี นางฝืนควราคา

ลาน ๕ หน้า ๒ ช้อยค้ำก็มี ค้ำคับขึ้นไปตราบต่อเท่าแดงฝืน ๒ ช้อยค้ำแล นางอุมมานิต
กุมารีก็มาอันว่า สยามแผ่นผ้าทั้งหลายไปขายกินเลี้ยงแม่ตนใช้ ๆ ทุกวันนาง
ขึ้นใหญ่มาได้ ๗ ปีแล้ว นางก็มีวิสัยชานอันฉลาดแก่คนแล มีรูปโฉมตะ
นมวรรณหนังมากนั้ทะเล อด ในกาลเมื่อนั้น ราชา อันว่าพระยาในเมือง
ที่นั่นกล่าวบอกไพร่บ้านชาวเมืองทั้งหลายกวาดแล้วชำระบ้านทั้งมวลให้
หมุดคิงามชู้แห่งม้ก เพื่อว่าจักหลันมหรสพ ๗ วัน ๗ คิน ในเมืองที่นั่น
ก็มีแล สดุดทิวเส คนแดงวันถ้วน ๗ นั้นมาขอคคังนั้น ราชา อันว่าพระยา
ก็เอามุบ่บริวารออกจากเวียงราชคหนครที่นั่นก็เข้าไปสู่สวนอุทยานที่นั่นมาก
นั้ก็มีวันนั้นแล สุวรรณไชยะก็ถ้วน ๒ ก็บรวรควรรแล้วเท่านี้แล ตทา
อุมมานิตกุมารี สดุดา สทพมธุสเสวสูง โส มาตา ตสุตา เขมาวดี อด
ในกาลเมื่อนั้นนางอุมมานิตกุมารีผู้้นักได้ยินสัพพะสำเนียงเสียงสนั่นก้อง
โห่ฮ้องอุกขลุ่มนั้ด้วยเสียงแห่งคนทั้งหลายมากนั้ก็มีใจม้กใคร่ไปดูเพื่อ
หลันคังนั้น

ลาน ๖ หน้า ๑ จิงกล่าวซึ่งเขมาวดีอันเป็นแม่แห่งตนว่าคังนี้ ตาด อมม ช้ำแต่แม่เป็นเจ้า
มหาสทุโท อันว่าเสียงอันหู้ยคือ เสียงโห่ฮ้องเนืองนั้มากนั้แล อปีย แม่

ว่าข้าผู้เป็นลูกก็มีใจมักคือ อยากเห็นมากนั้กแล ว่าอันเมื่อนั้นนางเขมาผู้เป็นแม่จึงกล่าวว่คั้งนี้ ตโต คุราเจ้าลูกธักแม่เจ้าอย่าจักไปเทอญ ส่วนว่พ่อเจ้าก็ตีพี่ชายน้องชายแห่งเจ้าก็บ่มีสักคนนา พลอยจักไปกับบุคลลผู้ใดนั้นจา ตโต คุราเจ้าลูกธักแม่เจ้าอย่าว่จักไปเทอญ เมื่อนั้นนางอุมาทนิตกล่าวว่ ข้าแต่แม่เป็นเจ้าข้าหากจักไปผู้เดียวข้าจักไปยืนอยู่ที่ข้าชายของนั้นอยู่คอมหนคน ทั้งหลายยืนอยู่ตั้งดูชะแล ว่าอันที่นั้นนางเขมาวดีผู้เป็นแม่ก็บ่อนุญาตให้นางก็ห้ามลูกตนอยู่ใจ ๆ ค้วคำว่ ตโต คุราเจ้าลูกธักแม่แม่ เจ้าอย่าว่จักไปแ่อว่หลินแก่หมู่คนทั้งหลายหลวงหลายเทอญ เหตุว่ผู้ชายในโลคนี้ก็หยาบซ้ำเหลือใจ ครั้นเขาเห็นญิงผู้ใดบ่มีพ่อแม่ที่นึ่งอยู่ชวข้างหลวงหลายเทียบยอม เป็นสาธาณณ์แก่ชายผู้หนุ่มมาคุมเกาะซึ่งกันให้ตกถ้อยถ้ำเสียหน้ากลางหมู่คนทั้งหลายคาย

ลาน ๖ หน้า ๒ เหตุคั้งนั้นเจ้าอย่าว่จักไปเทอญ เมื่อนั้นนางอุมาทนิตก็ยังมีใจมักใคร่ไปอยู่ใจ ๆ ก็ให้ว่วานขอต่อแม่ตนอยู่หั้นแล อล ในกาลนั้นนางเขมาผู้เป็นแม่ได้ขียนลูกตนขอไปอยู่ใจ ๆ นางก็บ่อาจจักห้ามไว้ได้จึงกล่าวว่ ตโต ปียปีตา คุราเจ้าลูกธักแม่คิดว่าเจ้าจักไปก็จงไปตามใจมักแห่งเจ้าเทอญ แม่ก็จักวางอนุญาตให้เข้าไปบัดนี้แล ว่าหั้นแล้วนางก็มากระทำนมนมาตคแต่งแปลงเครื่องให้แก่ลูกตน ว่เป็นว่มีวใส่แจนแหวนใส่ถ้อยสร้อยสังวาลเครื่องอลังการเสื่อผ้าสนแช่วสายชะอิงแก้วใหม่คำาคาดแอวตน มณฑลต่างแก้วงามเหลือพราวม ๆ หน้าเก่าใส่จักคำผ้าสไปคูเชื่องสู่งรัศมีพุงเมือง ๆ ทำสันแล้วก็ให้ลูกสาวประดับประคา พร้อมทุกสิ่งแล้ว ก็ส่งลูกแก้วตนไปด้วย คำว่ คุราลูกธักแม่ เจ้าจงไปด้วยหนทางเส้นนี้เทอญ ก็หากจักฮอดสวนอุทยานที่เพื่อนหลินมหรสพนั้นแล ครั้นว่เข้าไปฮอดแล้วก็จงอยู่หลังดูเพื่อนหลินมหรสพเทอญ เิงกาลคำ

ลาน ๗ หน้า ๑ ตาวันตกคำพอดิแลนางแก้วแม่จงคินมาด้วยหนทางเส้นนี้คั้งเก่าเล่าเทอญ ส่วนว่นางอุมาทนิตผู้นั้นก็ไปด้วยหนทางแม่ตนบอกกล่าวนั้นบ่บานเท่าใด นางก็ไปฮอดปถึงสวนอุทยานที่ท่าหลินมหรสพนั้น ครั้นว่นางไปฮอดแล้วก็เห็นคนทั้งหลายหลินมหรสพเป็นอันสนุกสุขเกษมควรรชมชื่นยินดีมากนั้กหนา นางก็ไปอยู่ภายนอกชวข้างคนทั้งหลายที่ควรแก่ตนแล้ว นางก็หลังแลแต่พ่อดูยังคนทั้งหลายอันหลินมหรสพเป็นอันมากนั้กหั้นแล ตทา

ราชบุตดา ในกาลนั้นอันว่าลูกท้าวหลานพระยาแลลูกเสนาอามาตย์แลลูก
พราหมณ์ปโรหิตทั้งหลาย ฝูงหนุ่มมาเห็นนางอุมมาทนิตผู้มีรูปโฉมเล่างาม
เหลือกว่าคนทั้งหลาย เขาก็ชวนกันมาหาพากันมาเข้าเข้ามาที่มีใกล้
นางอุมมาทนิตมากระทำอิถิมาจาต่อปากด้านต่อหลวงหลายเป็นปริยาย
หลายประการเป็นคางามว่าดังนี้ ฤทเท จุรานางผู้มีรูปอันงามมองนาง
เป็นลูกท้าวหลานหลายพระยาผู้ว่าเป็นลูกเสนาอามาตย์ผู้ว่าเป็นลูก
พราหมณ์ปโรหิตแลเศรษฐี

ถาน ๗ หน้า ๒ เจ้าลูกแต่ที่ใครมาขอคี่นี้เพื่อมาหลืนคนเดียวนางนี้จา ผู้ว่านางหากเป็นนาง
เทวดาอยู่เมืองสวรรค์ชั้นฟ้าลงมาแถมหนุ่มคนทั้งหลายจะลือ ว่าเห็นแล
ราชบุตรทั้งหลายต่างพองกล่าววว่าภควนิ จุราเข้าห้องหญิงนางเป็นผู้มีรูปโฉม
อันงามบ่ควรจักนั่งอยู่อันเป็นภายนอกขวาข้างอิมคนทั้งหลายนั้นแล
อิทธิธนา นีบ่ควร นางจักอยู่วงเข้าไปภายในกับด้วยพี่ฝูงเข้านี้ไปหมาย
หลวงขุนเทอญ ลางพองก็ถามคว่าจุรานางผู้มีรูปโฉมอันล้ำเลิศประเสริฐ
กว่าหญิงทั้งหลายในใต้ลุ่มฟ้าเหลือหน้าแผ่นดินยังจักมีชายใดมากับด้วยนางผู้
เป็นหนุ่มนี้จาว่าอัน เกวิลราชาบุตโต ลูกท้าวพระยาหลวงพองกล่าววว่าผิว่านางบ่
ใหม่เป็นนางเทวดาแต่ชั้นฟ้ากับเพศหน้าเป็นนางเมืองคนผู้ประเสริฐมาใน
มนุสสชาติแท้คี่ลือ บูลุพี่มีก็ยังใครเสียดยอมข้างเข้าขึ้นถ้วนถ้างเป็นคุณเทียม
ขวัญมวณนา เตชา บุตดา ส่วนว่าลูกท้าวพระยาทั้งหลายก็มาปากด้านซึ่ง
นางอุมมาทนิตด้วยปริยายหลายประการต่าง ๆ

ถาน ๘ หน้า ๑ ลวดเป็นอันมีนั้นลือซาปรากฏไปทั่วท้องสวนอุทยานที่ถลันมหรสพนั้นแล
คทา อิคติโย เมื่อนั้นหญิงทั้งหลายมวณหมู่เข้ามาสู่สนามที่ถลันมหรสพนั้น
เขาทั้งหลายเห็นราชบุตรทั้งหลายไปสนชมชื่นยินดีไปมากับด้วยนาง
อุมมาทนิตสนั่นพลอยบ่มาสู่มาหากับด้วยเขาทั้งหลายคั้งนั้นก็เคียดแก่
นางอุมมาทนิตด้วยค้ำว่าคั้งนี้ อมม จุราชาวเราทั้งหลาย มย์ อันว่าเรา
ทั้งหลายอันเป็นนางสาวลูกท้าวพระยาหลานพระยามากเหลือหลายมาหลืน
หลายอันมีรูปโฉมอันงามแลทรงเครื่องอลังการอันประเสริฐเจ้าราชบุตร
ทั้งหลายพลอยบ่มายินดีกับด้วยเราอันเป็นลูกท้าวพระยาทั้งหลาย พลอย
เท่าสังยินดีชมชื่นกับด้วยนางอุมมาทนิตลูกแม่หม้ายทุกขัฮ้ายเสียใจนั้นจา
ว่าเห็นแล้วเขาหนุ่มนางลูกท้าวพระยาก็ชวนกันเป็นหมู่เป็นชุมเข้าไปสู่นาง

อุมมาทนิตอันมีบุญสมภารแลประกอบด้วยองค์ลัคนา ๕ ประการ บรรวร
 ถ้วนซุแห่งพ่อบ่มีเปิดสักเทือกก็มิแล เขาถูกท้าวหลานพระยาเกล้าว่าคำคำ
 นางอุมมาทนิตว่า มิ่งนางผู้มีชาติชาติเชื้ออันถ้อยหาบุญบ่ได้ มิ่งนี้บ่ใช่เป็น
 ลูกคนมนุสสาชาติ มิ่งเท่าเป็นลูกหลาน ๘ หน้า ๒ จัวจุสุภราชตัวเป็นสัตว์เดียร
 ฉาน มิ่งพลอยมาอยู่ปากด้านกับด้วยชายหนุ่มทั้งหลายคังรีอ แลหาความอย
 บ่ได้นั้นจา ดูรานางผู้มีชาติชาติเชื้ออันถ้อยบ่ควรมิ่งจักมาปากด้วยลูกท้าว
 หลานพระยาผู้ประเสริฐคาย มิ่งนางเท่ามีจิวควายแลมีอันยิ่งใหญ่เป็นหลาน
 มาเทียมทันเป็นคู่กับด้วยนางอันอยู่ที่ใกล้คนพุ้นแล ว่าอัน ตา อิติโย ส่วน
 ว่าหญิงทั้งหลายก็เอากันมาฮ้องเอ็นคำฮ้ายว่าหลวงหลายนั้นแล เตะ สุตวา เมื่อ
 นั้นนางอุมมาทนิตได้ยินคำอันหญิงทั้งหลายฝูงนั้นมาโสมกันคำคำฮ้ายว่า
 หลวงหลายนางก็มีคำลักอายมากนักรบ่อาจจักอยู่ได้นางก็ลีลาคาดถอยออก
 จากที่นั้นแลแล้วก็หนีเมื่อสู่เฮือนแห่งตนก็มีแล สมมตติวิตวา นางเมื่อฮอดเฮือน
 แลแล้วคังนั้นก็กะนิงใจว่าคังนี้หือด้วยมีแท้ ส่วนว่าตนกูนี้จักเป็นลูกจิวคังเพื่อน
 ว่าแท้ชะลือฮู้ว่าบ่ใช่บ่ใช่บ่ใช่ อหิ มม อาปุจลามิ ก็ควรจุกไปถามแม่แห่งกู
 ลูกอนเทอญ ว่าหั้นแล้วนางก็เข้าไปสู่แม่แห่งตนมีหน้า
 ลาน ๕ หน้า ๑ อันเต็มไปด้วยน้ำตาอันจักซึ่งแม่แห่งตนแล้ว นางก็ฮ้อยขึ้นไหว้แม่แห่งตน
 แล้วจึงกล่าวคาถาว่า โสกา ทุกโข โหติ มาตา ดังนี้เป็นต้นว่า ข้าแต่แม่เป็น
 เจ้าส่วนว่าข้านี้ก็เป็นทุกข์โศกเศร้าหมองใจมากนักรบ่ด้วยมีแท้ ในเมื่อเข้าไป
 แอ้วดูท่านหลั่นทรสพนั้นฝูงทั้งหลายอันเป็นลูกท้าวพระยาที่มาโสมกันคำเข้า
 จิสวา ว่าข้านี้บ่ใช่ลูกคนมนุสสาชาติ ข้านี้เป็นลูกจิวสุภราชบ่คายลวดจับข้า
 หนีใจ ๆ ข้าอยู่บ่ได้ลวดหนีมานี้แล อมม ข้าแต่แม่เป็นเจ้า ปุจลามิ ข้าชอถาม
 ซึ่งแม่บัดนี้แล มมปีตา อันว่าพ่อแห่งข้าเป็นบุคลลผู้ไค่นั้นจา ฮู้ว่าหากเป็น
 จิวคังค่านางทั้งหลายหากว่าแก่ข้านี้แท้หรือ พหินาม แมนคังรีอ แม่เป็นเจ้าจง
 บอกแก่ข้าด้วยดีเทอญ มมปีตา อันว่าพ่อแห่งข้าก็นามผู้ชื่อคังรีอก็ดี ปุคคัล
 เป็นบุคลลผู้ไค่นั้นจา ขอแม่เป็นเจ้าจงบอกแก่ข้าบัดนี้เทอญ อถ เม มาตา
 สุตวาแสน โตอาหา เมื่อนั้นนางเขมวาคีผู้เป็นแม่ได้ยินลูกตนถามคังนั้นจัก
 บอกลาน ๕ หน้า ๒ ให้ลูกแห่งตนให้แจ้งก็กล่าวคาถาว่า ตตปิยธิดาโค โน
 เจวปีตาเตตอหิ คังนี้ ดูราเจ้าลูกฮักแก่แม่ส่วนว่าพ่อแห่งเจ้าหากเป็นจิว
 อสุภราชแท้คิหิ ก็หากมีเป็นคังคำเพิ่นว่าแก่ข้านี้แท้แลลูกฮักแม่อย่าได้

โศกเศร้าหมองใจสังเทอญ ส่วนอันว่าจ้าวตัวเป็นพ่อเจ้านั้น ก็หากเป็นพระยาจ้าวตัวองอาจชื่อว่าอุสุภราชตัวเพ็งพรามีตัวชาวบรรสุทธิ์ งามมากนักรู้ป่าไม้ หิมพานต์ก็เข้าพ่อเจ้า ท่านก็เข้ามาสู่เมืองคนกับบริวารแห่งตนก็มาสอดที่นี้ก็ มากินหมากม่วงจิงในอิมน้ำยังมีในวันหนึ่งกูแม่ก็ไปอาบน้ำชำระเนื้อตนเสียในแม่น้ำที่นั่น กูแม่ก็ได้กินหมากม่วงจิงจากจ้าวอุสุภราชตัวนั้นไหลลวงน้ำมาแม่ก็ได้เก็บกินบ่นานเท่าใดคัพภ์ก็มาตั้งอยู่ในท้องแม่ ครั้นว่าแก่ถ้วน ๑๐ เดือนแล้ว ลูกแก้วแม่ก็ประสูติออกมาเป็นแก้วแก่นให้เสมอจางี้แลนา นางเขมาวดีผู้เป็นแม่ก็ได้ กล่าวแก่ลูกแห่งตนสนนี้

ถาน ๑๐ หน้า ๑ แล้วสา ส่วนว่านางอุมาทานิดก็ได้ยินคำแม่แห่งตนหากกล่าวดังนั้น ก็พิจารณาด้วย พญานางตัวก็ยังมีแมนแท้ ด้วยอันบ่สงสัยนางจึงจกคณิงใจไป ภายหน้าด้วยคำว่่าดังนี้ อหิ สุตตภวชาโต อันเกิดมาในอิตตภวชาติปางนี้ บ่บรรสุตวิสุต มีอายุได้ ๑๕ ปีแล้ว คีหลิ กูเท่าได้อยู่กินแลอุปฐากยังแม่แห่งตนกูแท้สิ่งเดียว ปีตปุนพัน ดังพ่อแห่งกูก็ยังมีอายุหลายกู่บได้้อยู่กินกับด้วยพ่อแลบได้อุปฐากเทื่อตาย การอันอุปฐากพ่อแม่แห่งกูนั้นหากเป็นธรรมดาจาริตแก่คนทั้งหลายในโลกนี้แล ควรกูขอต่อแม่แห่งกูแลควรไปแสวงหาพ่อแม่แห่งกูแล้วแลอยู่อุปฐากตามธรรมดาเทอญ มม ปีตา อันว่าพ่อแม่แห่งกูนี้ เทอญ ติราณาคคตปี แม่่นว่าเป็นสัตว์เดียรฉานดังนั้นก็คือเทอญก็หากเป็นพ่อแม่แห่งกูก็ควรไปอุปฐากคิหลิแล ว่าหั้นแล้วนางก็ยอมจิ้นไหว้แม่แห่งตนแล้วแลขอไปใจ ๆ ด้วยคำว่่าข้าแค้นแม่เป็นเจ้า ปีตา อันว่าพ่อแม่แห่งข้า

ถาน ๑๐ หน้า ๒ เป็นพระยาจ้าวตัวองอาจชื่อว่า อุสุภราชอยู่ในป่ากว้างหิมพานต์ที่ใดเข้าก็มีใจมักใคร่ไปในที่นั้นแสวงหาพ่อแม่ ครั้นเห็นแล้วก็จกอุปฐากตามธรรมดาขอแม่มารดาเจ้าจงวางอนุญาตแก่ข้าอันก้มหน้าวอนขอท่านเพื่อจักไปเห็นหน้าพ่อแม่พร้าในป่ากว้างหิมพานต์พื้นเทอญ ว่าหั้นแล ออ ในกาลนั้นส่วนอันว่านางเขมาผู้เป็นแม่ ได้ยินคำลูกตนหากวอนขอท่านใจ ๆ ขอเข้าป่าไม้หิมพานต์เพื่อจักไปแสวงหาพ่อแม่แห่งตนดังนั้น นางก็มีใจมักใคร่ห้ามไว้จึงกล่าวว่่า มม ตี ปียทตรี คจจติมหาวนุโน ตาโต ดูรเจ้าลูกชกแก่แม่คังหรือเจ้าจักไปแต่ป่าไม้คังหนาในป่าคางใหญ่เท่าแต่เจ้าอยู่เดียวบ่มีโผมาเป็นเพื่อนในเดือนถ้าหิมพานต์ที่นั่น เทียนยอมเป็นที่อยู่แห่ง หมูสัตว์เป็นต้นว่า

ราชสีห์แลแรดช้าง ส่งเสียงอ้ำอึ้งอามีทั้งเสือหมีแลชะแซ่ ย่อมกระทำฮ้าย แก่ฝูง
คนคังหรือลูกฮักแม่เจ้าจักไปได้แค่ป่าไม้หนามหนา

ลาน ๑๑ หน้า ๑ นั้นจา ประการนี้ป่าหิมพานต์ที่นั่น เทียนย่อม มีจักเจ็บแลเมงม่วงงน้อย
งูใหญ่ เทียนย่อมเป็นตัวกระทำฮ้ายแก่คนทั้งหลายอันเข้าไปในป่าไม้นั้นทุก
เมื่อแล ดูราเจ้าลูกฮักแม่ เจ้าอย่าว่าจักไปสู่พงไพรป่ากว้างอันเป็นที่อยู่ฝูง
แรดช้างหมู่เสือหมีนั้นเทอญ ปิตา อันว่าพ่อแห่งเจ้า ทูรฐาเน อยู่ในที่ไกลนัก
แล ตูว์ อันว่าเจ้า น คจฺจติ อย่าได้ไปเทอญ ว่าอันเมื่อนั้นนางอุมมาทนิค
ได้ยินแม่แห่งตนห้าม คังนั้นนางก็มีใจมักใครไปบ่อาจจักอดอยู่ได้ นางก็ซ้า
ยอมมือไหว้แม่แห่งตนแล้วก็กล่าวเป็นกาลว่า เตชานุภาเวน มาตา อุปฺภูฐาพหิ
เวหฺมึ ทานสีลญฺญา อรญฺญ มม คจฺจติ คังนี้ข้าแต่แม่เป็นเจ้าด้วยเดชะบุญ
เยี่ยงคำอันซ้าได้อุปฐากแม่เป็นเจ้า ด้วยเดชะอันซ้าได้รักษาศีลแลให้ทานก็
หากจักรักษาในป่าไม้หิมพานต์พุ่มบ่ออย่าชะแลขอแม่อย่าได้ห้ามซ้าเทอญ
แมนคังหรือซ้าก็จักไปบ่อยู่ซ้าขออวยหน้าเข้าสู่ป่าไม้หิมพานต์วันนีชะแล
ซ้าแต่แม่เป็นเจ้าคนหญิงชายทั้งหลายในโลกนี้ อสิ มาตา

ลาน ๑๑ หน้า ๒ นิฐิ ปิตา มีแม่เมื่อหาพอบได้ชื่อว่าเป็นลูกกำพร้าก็เป็นทุกข์นักแท้คิลิเป็นที่
ทำนคูหมีนคูแคลนในโลกนี้แล ซ้าแต่แม่เป็นเจ้าครั้งว่าซ้าบได้ไปแท้คังนั้น
แห่งว่าเอาเชือกผูกคอแขวนตายเสียลาวแล้ว อันนี้ก็จักไปโดนแม่หน้าใหญ่
ตายเสีย แคลนเล่าประเสริฐกว่าอันมีชีวิตเป็นคนแลหาพอบได้นั้นแล ว่าอัน
นางเขมาวดีผู้เป็นแม่ได้ยินคำลูกตนขอไปใจ ๆ นางบ่อาจจักห้ามได้จึงกล่าว
ว่า ตาต ดูราเจ้าลูกฮักแม่ส่วนว่าเจ้าหากจักไปแท้ บ่อยู่เพื่อจักไปแสวงหาพ้อ
คาโว ปิตา ตัวองอาจชื่อว่า อุตฺถราชอันเป็นพ่อแห่งนางก็จงจักไปตามใจ
แห่งเจ้าเทอญ สพุพึ อดญฺญึ มม อดตเมว อนฺนุรกฺขนฺตุ อันว่าบุญทั้งมวลอันญ
แม่ได้กระทำสร้างบำเพ็ญมาจงรักษาแทนแท้ลูกฮักแม่กลางทาง เจ้าจงจักเอา
บุญคุณญแม่ไปเป็นที่พึ่งกับด้วยเจ้าในป่าไม้พงไพร วิตฺถุณฺณิ ปุญฺญญึ แม่บุญ
แลคุณภายพ้อเจ้าก็จงจักมานำเอาลูกเด้าเข้าไปสอดจอดเจงฐานที่อยู่

ลาน ๑๒ หน้า ๑ พ้อเจ้าด้วยสวัสดิเทอญ ครั้นว่าไปสอดแล้วได้เห็นหน้าพ้อเจ้าแล้วงเล้า
กลับคืนมาก็แม่เทอญ ส่วนว่านางเขมาวดีก็ส่งลูกแห่งตนสันนี้หันแล
ตมคถึ ปกาเสนุ โต สพุพาอาห พระพุทธเจ้าจักตำแดง อดถึ อันนาง เข
มาจโก ไปส่งลูกตนอันจักเข้าสู่ป่าไม้ตามหาพ้อให้แจ้งก็เทศนาเป็นปฐมเย็บ

กาลาว่า โส เขมวดีปิโย จิตต์ วฤ วาจา ปน ปาเลยฺย คคฺติ สพฺพโภชนา
 วตุวา สภา ปิยํ สกฺกา ภาชนกฺมมฺเหวตาคติ ภิกฺขวเว อูราภิกฺขุทฺถหลายส่วนว่า
 นางเขมวดีผู้เป็นแม่แห่งนางอุมมาทนิต ครั้นว่านางกล่าวคำทำนองนั้นถึงลูกตน
 แล้วนางก็มาแต่งเอาขี้ข้าวไล่ข้าวถงมีทั้งข้าวสะดูผงสะดูต่อน นางก็แบ่งใส่
 สัพพะของไว้ของกินพริกเกลือใส่ทุกอัน ประการนี้จึงนางก็แบ่งข้าวตอก
 ดอกไม้ลำเทียนทั้ง ๒ กระจ่าง เพื่อว่าจักให้ลูกตนบูชาแลสมาคารวะสมนา
 เป็นกตเวทีแก่พ่อแห่งตนอันนี้จึงจักการวะบูชาเทวดาหลายหมื่นอันอยู่ป่าไม้
 หิมพานต์ป้เท่าแต่

ถาน ๑๒ หน้า ๒ นั้นนางก็เอาเครื่องอลังการทั้งมวลมาประดับประดาถูกแห่งตน ไปด้วยคำว่า
 คาคปิย วาทิต อูราเจ้าลูกธิดแม่นี้เฮย เจ้าจักไปแสวงหาพ่ออันเป็นจ้าวอุสุภ
 ราชนั้นแล อยู่ในป่าไม้หิมพานต์ก็จงไปด้วยสวัสดิศุอย่าให้มีคำอุบาทว์พยาธิที่
 โรคาอันตายเยี่ยงโคเทอญ ครั้นว่าเจ้าไปภายในนี้ ด้วยวิธีหนทางเส้นนี้ก็หาก
 จักเห็นรอยตีนทั้ง ๒ แห่งพ่อเจ้าอันใหญ่มหึมาเท่าหากเป็นรอยตีนแก้วก้อน
 ใหญ่กว่ารอยตีนจิวทั้งหลายฝูงอื่นแล วนว่าเขมาก็บอกแก่ลูกแห่งตนสันนั้นก็
 สั่งลูกตนไปก็มีวันนั้นแล อันว่านางอุมมาทนิตอันจักพรากรมาราคตนแม่ไป
 ในกาลยามใด ททา ในกาละยามนั้นนางก็ยออุ้งมือคั่งข่มม่น้อมนั้สการ
 กระทำกตเวทีการวะซึ่งแม่แห่งตนไว้ ๆ ด้วยคำว่า อาม ข้าแต่แม่เป็นเจ้า
 ข้าขอสมมาแม่เป็นเจ้า

ถาน ๑๓ หน้า ๑ อันเป็นผู้ทรงคุณแก่ข้ามากนักแต่กาลอันเข้ามาเอาปฏิสนธิในท้องแม่ก็ได้ทรง
 ทุกขเวทนากับข้ามากนักด้วยสภาวะอันหนักหน่วงท้องแลแหว ครั้นเมื่อยอิด
 ถนัดใจ ในเมื่อข้าจักออกจากท้องแม่นั้นลมกัมมัววาทอันมีกำลังหากกล้าแข็ง
 แสงนักก็มาถีบต้องตนข้ายังอ่วยหน้าแปะสันหลังอยู่นั้นให้พลิตดินขึ้นบน
 พลิกหัวลงกายลุ่มแก่ข้าเป็นหน้าหน้ายไปอยู่ท้องแม่อันนั้นก็เป็นทุกขนักแก่
 แม่แท้ดีหลี ถัดนั้นเล่าในเมื่อข้าแล จักออกมาจากท้องแม่ก็เป็นอันอิดเจ็บ
 เมื่อยปวดแหวแก่แม่เป็นเจ้ามากนัก ว่าสูท่านอันข้าออกมาเป็นอันอันฮอมนัก
 แควนก็คึดมากนักแล นิภุมิตวาน ครั้นออกจากแม่แลแม่ก็ปฏิบัติรักษา
 ข้าอยู่ไว้ ๆ บ่ให้ได้ถูกต้องอุบาทว์พยาธิโรคาเยี่ยงโค ในเมื่อตัวข้าคิดแปลด
 ด้วยขี้แลเยี่ยวแม่ก็อาบนำชำระเสียบแล ก็เช็ดคิปีคจูบชมคดมข่มอมอยู่ไว้ ๆ
 ตราบถึงกาลบัดนี้แลข้าขอไหว้วมาถึงคุณ

ลาน ๑๓ หน้า ๒ ทั้งมวลแห่งแม่เป็นเจ้าแล้วข้าก็ขอสมมาแม่เป็นเจ้าจงมาลาลดโทษทั้งมวล เสียแก่ข้าแต่เทอญ ส่วนว่านางอุมมาทนิตผู้มีอาจารย์วัตรอันดีนางกระทำ กตเวที การระสมมาแม่แห่งตนสันนี้แล มาตา ส่วนอันว่านางเขมวาคีผู้เป็น แม่ก็ลาลดลดโทษทั้งมวลแก่ลูกตนด้วยคำว่า ตาต ตูรานางอุมมาทนิตเจ้าลูก ซักแม่ ลูกแก้วเกิดกลางอกกุมมาแท้นา บัดนี้เจ้าก็อำลาเจียรจากเข้าป่าไม้พาก แม่มารดาแม่ก็ลาโทษทั้งมวลเสียแก่เจ้า บ่ให้ลูกเต้าเป็นนิวัตรธรรมเยี่ยงใด แก่เจ้า จักไปก็จงไปด้วยสวัสดิ์เทอญว่าหั้นแล นางแก้วก็ขอมือไหว้ทิศทั้ง มวลด้วยคำว่า โภณโต เทวสโฆ ตูราหนูเทวคาเจ้าทั้งหลายอันอยู่ในทิศทั้ง แปลกกับทั้งรุกขปีพพาตังมรรคาแล เชิญข้าทั้งย่านน้ำภูคยอมมีในที่นี้เป็นเก่า ตราบต่อเท่าถึงหิมพานตังจักเมตตาทูนาถูกข้าพอรักษาไปก่อนหน้าแล

ลาน ๑๔ หน้า ๑ ตามหลังสัพพะอันตายแสนสิ่งอยู่ที่คิชของเยี่ยงใดฝูงสัตว์ฮ้ายทั้งหลายในป่า เป็นต้นว่าแรดช้างเสือดหมีและจะเข้ฮ้อย่า ได้กระทำฮ้ายแก่ลูกแก้วแม่ผู้ชื่อว่า นางอุมมาทนิต อันจักไป กตตเทวทนิยา แก่พ่อแห่งตนในป่าหิมพานต์นั้น เทอญ ว่าหั้นแล้วนางก็ส่งลูกซักแห่งตนไปเล็งที่จ้าวอสุภราชมากินหมากม่วง จึงนั้นแล้วก็สำแดงรูปฮ้อยดินตนจ้าวอสุภราชตัวเป็นพ่อแห่งนางให้ปรากฏแก่ ลูกตนแล้วนางแก้วก็กลับหน้าคืนมากมีวันนั้นแลสาส่วนว่านางอุมมาทนิต อันพลัดพรากจากแม่ตนไปตั้งนั้นก็ไหว้บาทยุคผล คือว่า ดินทั้งสองแห่งแม่ ตนไว้ ๆ แล้วถัดนั้นก็จึงกระทำไหว้นบเคารพยำแยงการระฮ้อยดินพ่อตนชื่อ ว่าจ้าวอสุภราชตนเป็น อนุชชาติบิดา ก็มีวันนั้นแล คมคฤ ปลูกาเสนุโต อาห สพุพญญู พระพุทธรเจ้าตนเป็นครูแก่นรเทพทั้งหลายจักโข อดุดา อันนาง อุมมาทนิตฮ้อยุทธิไหว้ฮ้อยดินให้แจ้งก็เทศนาเป็นคาถาว่าคังนี้ อุมมาทนิ ตอณญูลิกา ตวา ปิตา ปาทอภินุเชลิ

ลาน ๑๔ หน้า ๒ สดุดกขะ ดาวทิมวิตุตรี สาตุคกั อภิขานิดาวติ ภิฤชเว ตูราภิฤชทั้งหลาย ส่วน ว่านางอุมมาทนิตผู้ประกอบอาจารย์วัตรอันดี นางก็ไปไหว้แลบูชาไว้ ๆ ยังฮ้อยดินพ่อแห่งตนแล้วก็มาพิจารณาฮ้อยดินอันนั้นด้วยสามารถอัน กว้างแลยาวด้วยมือแห่งตนคือว่า ติบคูนางก็รู้ว่ามิติบปลายนิ้วมือขวงหั้นแล ครั้นว่า แกวดคคคหมายรู้ด้วยประการคังนั้นแล้ว กจจมนุโต นางก็พายเอาถง ห้อยปาก้าหนึ่งแล้วย่างโสไปใส่ฝ่าตีนสวดเจีบแล้ว ในเมื่อนางแก้วจักเอาไม้ นางมีใจอาจซักแม่แห่งตน นางก็ฮ้อยให้ อสุสมุขุขิ มีหน้าอันเต็มไปด้วย

น้ำตา ปกหยทกจริตหตุ ก็ยอมมือเบื่องขวแห่งตนฟายน้ำตาอยู่ชะงูเสียแล้ว
นางแก้วก็อวยหน้าเพื่อว่าจักไปก็เหลือวหลังคืนแล้วแลให้ร่ำไรด้วยคำว่า
อโห โอนอทุกเห็นอ มาตา อันว่าแม่เป็นเจ้าแห่งกูนี้ก็เป็นแม่มีอายเถ่าอยู่หนึ่งคน
เดียวคังรือ แลจักอยู่ได้จักมีบุคคลผู้ใดแลจักคักนำหนึ่งข้าว

ลาน ๑๕ หน้า ๑ สืบใช้ในที่ไกลคืนมือนั้นจา อิมทิวปริ ตั้งแต่วันนี้ไปภายหน้าจักมีบุคคล
ผู้ใดจักนำมายังน้ำกินแลน้ำอาบน้ำสว่ยหน้าแล สิ้นแม่แม่แห่งกูนั้นจาไม้
หิ้วไฟฟืนด้วยคีสุมไว้ถ้า ไผจักมาคุมคำเยี้ยต่างแม่แห่งกูนั้นจาแม่กูนี้ก็
เพียงจักทุกขเวทนาหาญมากนักระแล ในเมื่ออยู่ด้วยแม่ก็เป็นกำพราหา
พอบได้ก็เป็นทุกข์ฉดนใจเป็นที่ท่านคูแควนนักเช่นแล นางว่าหั้นแล้วนางก็
ก้มหน้าผ่ออยู่ฮอยคืนพ้อแห่งตนไปวันนั้นแล ภิกษเว ดูราภิกษุทั้งหลาย
ส่วนว่านางอุมาทนิตผู้มีปกติ อันมักใคร่ไปกระทำคุณเป็นกัตถุญญกับด้วย
พ้อแห่งตน นางก็ไปใจ ๆ เมื่อนั้นบ่นานเท่าใดก็ไปเห็นฮอยคืนจ้วทั้งหลาย
ยายยาคันเป็นถันเป็นถ้องมากหลายนางก็แควดคคหมายรู้ด้วยคำว่าฮอยคืน
จ้วทั้งหลายฝูงนี้เป็นฮอยอันใหญ่อันน้อยฮอยว่าเป็นฮอยคืนจ้วฝูงเป็นยศ
บริวารพ้อแห่งกูชะแล ว่าหั้นแล้วนางก็พิจารณาฮอยคืนอันใหญ่ด้วย
สภาวะเทกดูก็รู้ว่า เป็นฮอยคืนพ้อตน

ลาน ๑๕ หน้า ๒ เหมือนคังตน ได้แทรกดูแล้วแต่ภายหลังนั้นแล ตทา ในกาลนั้นส่วนว่า
พระอาทิตย์ก็ตกดำคำลับด้วยไปแล้วนางก็เข้าไปสู่เคาไม้คั้นนี้มิมอันกว้าง
สาขาก็ปลงวางยังขาคนลงนั่งอยู่แทบเคาไม้ที่นั่นแล้วก็พิจารณาครวราทาง
แห่งตนอันลูกแต่เมืองราชคหานครมาฮอดที่นี้ก็รู้ว่าได้ ๑๕ วัน ในฐานที่นี้ก็
เป็นปิกดูป่าไม้หิมพานต์นางก็แควดคคหมายรู้ด้วยประการคังนั้นแล้วอันจัก
นอนที่นั่นก็สมมาทานเอาขังศีล ๕ ด้วยจิตสมาธิด้วยดีแล้วก็อยู่หั้นแล
คารตุดิยา ในกลางคืนอันนั้นนางก็กระทำสังจะคารวะไหว้วานบูชาเทวดา
ทั้งหลายอันรักษาปิกดูป่าไม้หิมพานต์ด้วยคำว่าคังนี้ โภณุโต เทวา สงุโฆ
ข้าแต่เทพดาอารักขาเจ้าทั้งหลาย ข้านี้ก็เป็นลูกกำพร้าเจ้ากูจงมีใจมูหือดู
รักษาข้าแต่นี้ไปภายหน้าเพื่ออย่าให้มีอันตายเยียงใดแก่ข้าอันอวยหน้าเข้าสู่
ป่าไม้คงหนาเพื่อไปแสวงหา

ลาน ๑๖ หน้า ๑ หาพระบิดาแห่งข้านี้เทอญ มมปีดา อันว่าพ้อแห่งข้า เชนฐาเน มีที่ใด
เตนฐาเน ขอเจ้ากูทั้งหลายจงจักนำข้าไปในที่นั้นเพื่อเห็นพ้อข้ากลางป่าไม้

หิมพานต์พุ่มเทอญ ตทา เทวปุโต ตา วจัน อามนุโต สิตี ในกาลนั้น ส่วนเทวคาทั้งหลายอันอยู่รักษาป่ากุป้า ไม้หิมพานต์ที่นั่นได้ยินเสียงไหว วานขอใจ ๆ เทพไขมีใจอื้อดูนามากจึงจกกับด้วยกันว่าดังนี้ โภ คุราชาวเรา ทั้งหลายส่วนว่านางผู้นี้ก็เป็นผู้ประเสริฐแท้ดีแท้ ว่าลูกแต่เมืองราช คหนครควรมาสอดที่นี้ เพื่อแสวงหาพ่ออันเป็นพระยาจ้าวอุสุภราชตัวใหญ่อยู่ในป่าหิมพานต์ควรรักษาทั้งหลายไปตามรักษาบ่ขาดยังนางผู้ประเสริฐอันเกิด มาในปณิธชาคิมิสีล ๕ บ่ขาดกับตนเป็นผู้ประเสริฐมีพญาตรีสรู้อย่างคำ อันเป็นบาปคุณแลโทษควรเราโศกเมตตาส่งไปให้ถึงพ่อแม่แห่งนางพุ่ม เทอญ ส่วนเทวคาทั้งหลายถึงกันสนันนี้แล้วจึงจกบังคับนิมนต์เทวคาตนหนึ่ง

ลาน ๑๖ หน้า ๒ อันมีฤทธิ์มากนักด้วยคำว้างนี้ คุราชเจ้าตนหาทุกบ่ได้แจ้งจึงไปนิรมิตเพศ มีวรรณวิเศษเป็นกวางคำแล้วแลนำเอานางผู้นี้ไปส่งให้สอดจอดถึงอุสุภราช ตัวเป็นพ่อแห่งนางเพื่ออย่าให้มีอันตรายแก่สัตว์ตัวแก่พละมีต้นว่า ราชสีเสื่อ หมีและจะแจ้อย่าได้กระทำฮ้ายแก่นางผู้มีบุญนี้เทอญ ว่าหั้นก็มีแล เตสุ ในเมื่อกลางคืนอันนั้นแลรุ่งสาดฟุ้งขึ้นมา ส่วนว่านางอุมาทนิตก็กินข้าวน้ำ โภขนาอาหารเสียแล้วอันจกไปภายหน้าคั้งนั้น นางก็พายลงไว้เหนือบ่าแล้ว ก็ยอกระอ้อมมือขึ้นตั้งข่มม่น้อมนมัสการถึงมาตาปีตามหาคุณอันใหญ่แห่ง พ่อแลแม่แล้วนางแก้วก็เอาไปวันนั้นแล ตทา ในกาลนั้นเทวบุตรตนอัน เทวคาทั้งหลายหากบังคับให้ไปตามรักษานางนั้นนิรมิตเป็นกวางคำตัวหนึ่งมา ปราบกฏช่องหน้าแห่งนางแลที่นั้น นางหลังเห็นก็ตรัสรู้ด้วยคำว้างคำตัวนี้ ขอบว่าเป็นเทวบุตรตนวิเศษมานิรมิตเพศ

ลาน ๑๗ หน้า ๑ ให้ดูเห็นเพ็งมีชะแล็กีไหว้แลบุษายังเทวบุตรตนนี้เทอญ ว่าอันแล้วก็เอา เข้าตอกดอกไม้ขยายบุษากล่าวพรรณนาซึ่งกวางคำคือว่า พระยาเนื้อนั้นว่า สามีข้าแห่งเจ้ากูพระยาเนื้อตัววิเศษอันมีเพศเหมือนคน ส่วนว่าข้านี้ก็หาก เป็นลูกพระยาจ้าวอุสุภราชตัวใหญ่อยู่ป่าไม้หิมพานต์พุ่มคิหิตี แม่นว่าเจ้ากู เป็นพระยาเนื้อตัวอันอาจมีเชื้อชาติเสมอกันขอคุณาพ่อเอาข้าเป็นพี่น้อง เหมือนคั้งเกิดร่วมท้องแม่เดียวกันนั้นเทิน ส่วนว่าข้าก็มักไปเห็นหน้าพ่อข้า อันอยู่ป่าไม้หิมพานต์ ลูกแต่เมืองราชคหนครมาก็ได้ ๑๕ วันนี้แล้วคิหิตี บัดนี้ข้าจกลูกแต่นี้ไปภายหน้าขอเจ้าจงรักษาข้าอันจกเข้าสู่ป่าไม้แสวงหาพ่อ ด้วยสัวสดีแต่เทอญ เมื่อนั้นกวางคำกล่าวถึงนางอุมาทนิตว่า ตโต คุรานาง

มีงมักใครไปหาพ่อคังนั้นก็อย่าได้เคืองใจเยียงโคเทอญ เต ปิตา อันว่าพ่อแห่งนางตัวเป็นพระยงจ้าวสุภราชอยู่ในสถานที่โคญหากนำเอานางไปฮอดปราสาท

ถาน ๑๗ หน้า ๒ ที่นั้นชะแล ตวั อากจุล อนุปิชิโต นางจักมาตามหลังญี่เทอญ ว่าอันเมื่อนั้นนางอุมาทนิตได้ยินกวางคำกล่าวคังนั้นนางก็มีใจยินดีชมชื่นมากนัถ นางก็ยอมมือไหว้สาธุคีนักแล ว่าอันแล้วนางแก้วก็ไปตามหลังกวางคำตัวนั้นแล ส่วนว่ากวางคำก็นำเอานางอุมาทนิตเข้าไปสู่ป่าไม้หิมพานต์คังใหญ่ จ้าวสุภราชตัวเป็นพ่อแห่งนางอยู่โคก็นำเอานางไปในที่นั้นด้วยคำคับครวท้าว ไปไ้ ๆ นานได้ ๑๕ วัน ก็ไปฮอดไปเลิงที่อยู่จ้าวสุภราชทั้งหลาย หั้นแล ตั ทิวถั เหว ส่วนวันนั้นก็เป็นอันคำตะวันตกค้ำลาด้วยไปแล้ว กวางคำก็นำเอานางอุมาทนิตเข้าไปสู่ร่มไม้คังหนึ่งอันมีร่มอันกว้างแลเย็นนัถแล ก็นิรมิตที่อยู่ทีนอนคือว่าเครื่องลวดเครื่องปูไว้ไว้ได้ซ่ม ไม้นั้นแล้ว ก็นิรมิตน้ำบ่อกินน้ำบร โภคแล โภชนอาหารอันควรกินควรเคี้ยวไว้ให้นางด้วยฤทธิ์คนอันเป็นทิพย์แล้วก็ให้นอนอยู่ทีนั้นด้วยสวัสดิ

ถาน ๑๘ หน้า ๑ ก็มีแล ตมคุดั ปกาเสนโต อาห สพพญญ พระพุทธรเจ้าตนเป็นครูแก่โลกทั้ง ๓ เจ้าจักไซ อคุดา อภิวาท ปางเมื่อกวางคำนำเอานางอุมาทนิตเข้าไปสู่ที่ฝูงจ้าวสุภราชนั้นให้แจ้งก็เทศนาเป็นคาถาว่า โส สุวณฺณมิโก อห อุมาทนิต สุตฐาเวเนน ปิตา วิหารติ ฐาเน อาห รุราภิกขุทั้งหลายส่วนว่ากวางคำตัวนั้นเป็นกับด้วยนางอุมาทนิตก็เอากันไปฮอดป่าใหญ่ทีนั้นจ้าวสุภราชตัวเป็นพ่อแห่งนางอยู่ในที่โค กวางคำก็นำไปทีนั้นกันไปฮอดแล้ว กวางคำกล่าวซึ่งนางว่าคังนี้ ภพเท สุรานางผู้ประกอบด้วยศีลาสมาธิญาณอันประเสริฐ อันว่าฐานทีนี้ก็เป็นที่อยู่แห่งหมู่จ้าวสุภราชทั้งหลายเม่นว่าพ่อแห่งนางก็อยู่ทีนี้เป็นพระยาแก้วจัวทั้งหลายมีตัวอันใหญ่เพ็งพราวขาวเผือกงามองอาจเกิคมาโน โคนะชาติแท้คี่หสิ นางก็จอยู่ทีนี้ด้วยสวัสดิคี่หากจักเห็นพ่อแห่งนางชะแล นางจงปฏิบัติอุปรากไปไ้ ๆ อยู่ขาดสักเวินวันเทอญ

ถาน ๑๘ หน้า ๒ ว่าอันทีนั้นนางอุมาทนิตก็ขาบไหว้แล้ว แลกกล่าววว่า ตาต ข้าเอาพระยาเนื้อตัวประเสริฐ บังเกิดความกฤณาเอาข้ามาฮอดทีนี้ด้วยสวัสดิข้าก็สาธุการยินดีมากนัถสาธุมากกว่ามีข้าก็ไหว้เจ้าบัดนี้แล โยจงสขั อันว่าโทษอันได้ อชล ก็มาบ่ก่อนว่ามาโกรธจ่าข้าก็ขอสมมาเจ้าอุจงทคโทษทั้งมวลแก่ข้าบัดนี้เทอญ

เมื่อนั้นกวางคำก็เรียกเอาค่านางว่าสาธุดี ๆ แล้วอัน อนตฺรราชา กับหายไป
วันแฉะ ๗๕— ถึงจาแล้ววัน ๑ เดือน ๕ แรม ๑ ค่ำ พร้าว่าได้วัน ๑ แฉะเข้าเสีย
ข้อให้ผู้ข้านี้ได้บุญ ครูปาดเขียนขอให้ผู้ข้านี้อย่าได้ไปตกนรกแลเปรตตรภพ
สักเพื่อด้วยผลบุญอันผู้ข้านี้ได้เขียนถ้าสุวรรณจักกะกุมารนี้ขอให้นำตัวผู้ข้านี้
เข้าสู่นิรพานเป็นที่แล้วเทอญ ส่วนนี้ขอให้ฮอดพ่อแม่พี่น้องผู้นี้ขอให้ปีตา
มาคานี้ได้ถึงนิรพานด้วยผลบุญอันนี้ส่วนนี้ขอให้ฮอดศัพท์สัตว์ทั้งปวง
อันผู้ข้านี้ได้กระทำ

ผูกที่ ๓

ลาน ๑ หน้า ๑ ทตมวณิ คปพุตติ โหติ ภิกขเว สุราภิกขุทั้งหลายยังมีเขาแก้วอันหนึ่งใหญ่
นักอันเป็นที่อยู่แห่งเทวดาทั้งหลาย ก็ตั้งอยู่ที่นั่นเขาภูคนั้นมีสัณฐานเป็น
คิงข้างกองไฉนนั้นแล ดินเขาแก้วที่นั่นก็เป็นที่อยู่ที่นอนแห่งจิวสุกรราชทั้ง
หลายแล ส่วนว่าจิวสุกรราชทั้งหลายอยู่นั้นครั้งรุ่งเช้าก็กัน ไปหากินหญ้า
ในที่ไกลนั้นแล ครั้นยามตะวันตกดำลึบด้วยนั้นก็เอากันเข้ามาสู่ดินเขาแก้ว
นั้นทุกวันแล ตปนุน ทิวสสิ กันคิงนั้นวันตกดำลึบแล้วหมู่จิวทั้งหลายก็เอา
กันเข้ามาสู่ดินเขาแก้วอยู่ช้วนแล ส่วนว่านางอุมมาทนิคินนอนได้ยอมไม้
เครื่องลวดเครื่องปูอันเป็นทิพย์อันเทวบุตรหากนิรมิตไว้ให้แก่คน เสี่ยงราตรี
คินนั้นก้องหนักแล ปุณฺณทิวเส ปรีคนฺตวา ในวันลุนนั้นรุ่งแจ้งแล้วส่วนว่า
หมู่จิวทั้งหลายก็มาแควดล้อมอ้อมเป็นบริวารยังมหาสุกรราชตัวเป็นใหญ่ออก
จากดินเขาแก้วไปเพื่อแสวงหากินหญ้าหั้นแล ในเมื่อจิวทั้งหลายจากคินเขา
ที่นั่นแล้วคิงนั้น ส่วนว่า

ลาน ๑ หน้า ๒ นางอุมมาทนิคิผู้ประกอบด้วยปฏิบัติอันคินางก็เข้าไปสู่ดินเขาแก้วอันเป็นที่
อยู่หมู่จิวทั้งหลายนางก็พิจารณาที่นอนจิวทั้งหลายนางก็แควดคดหมายยังที่
นอนมหาสุกรราชตัวเป็นพ่อแห่งคนด้วยมหาอันผู้จักฮอยคิน ประการนี้
ก็อยู่ท่ากลางหมู่จิวทั้งหลายคนว่านางแควดคดหมายรู้แจ้งแล้วกระทำคำ
อุปราถพอดคนสภาวะอันกวาดแผ้วชำระเสียยังหญ้าเหยียแลจึงเหี่ยวทั้งหลายไป
ทอดเสียในที่ไกลนั้น แล้วก็เอาข้าวดอกแสดดอกไม้ของหอมทั้งหลายโรยบาย
ไว้ในที่อยู่พ่อกองคนไฉนบเคารพยำแยงการวะไว้ ๆ ตามใจคนเสี้ยววันนั้น

ทั้งมวล แล้วก็ถอยออกมายืนอยู่ที่นั่งแล้วคะนึงใจว่า กาลบัดนี้ก็เป็นอันคำ
 ตาวันตกคำแล้วส่วนว่าหมู่จัวทั้งหลายก็เพื่อว่าจักมาในที่ชะแล อัย ปุพฺพ
 มนุสฺสา มม ทิสฺวา ฐานกมฺม ส่วนว่าจัวทั้งหลายฝูงนี้ก็บ่ฮ่างว่าจักได้เห็น
 คนในกาลเมื่อสักเทื่อ เขาเห็นภูก็เที่ยงว่าจักกะทำฮ้ายจักขวิดจักชนภูให้ตาย
 เสียในที่นี้เป่าคายเพียงมีชะแล

ลาน ๒ หน้า ๑ มีแต่เขาแก้วลูกนี้ก็เป็นอันวิเศษมากนักก็ เที่ยงว่าจักเข้ามาแห่งจัวทั้งหลาย
 คือว่าเป็นที่อยู่แห่งเทวดาทั้งหลายฝูงมีฤทธิ์มากนักชะแล ควรน้อมนมัสการ
 ไหว้วานเพื่อเป็นที่พึ่งแก่ภูเทอญ ว่าเห็นแล้วนางก็ยอมมือกระพุ่มมือขึ้นไหว้
 กล่าววว่า เทวราชาโน โคตรศุ นปโย อโหดพุพ ดังนี้ข้าแต่พระยาเทวดา
 เข้าทั้งหลายอันตั้งวิมานอยู่เหนือเขาแก้วที่นี้จงจักฟังยังวังจนาควาณแห่งจัว
 ก่อนเทอญ ส่วนว่าข้านี้เกิดมาเมื่ออายุได้ ๑๕ ปี เทียนยอม อยู่อุปฐากแม่อยู่
 ใจ ๆ บ่ขาดบ่ประมาทกิจกรรมมีคั้นว่าปฏิบัติด้วยน้ำอาบอุ่นน้ำเย็นน้ำสรง
 หน้าไม้สีฟันกันนอนที่เมื่อหายสบายใจ อันนางข้าก็ได้ไปเอามาไม้พินแล
 หลัวแต่เป่าสุมนั่งจัวหุงแกงสาธุทุกคำเช้าแลงนั้น ข้าก็บ่ฮ่อนว่าจักกิน
 ก่อนแม่เทื่อดีหลี ข้าแต่เทวดาเจ้าอันว่าการอันอุปฐากพ่อและแม่หากควรแก่
 คนทั้งหลายในโลกนี้ดีแลมม มาตา

ลาน ๒ หน้า ๒ รจฺวุเส ส่วนว่าข้านี้อันอยู่ในเมืองคนพูนเท่ามีแต่แม่แลหาพ่อบ่ได้ โส ปีตา
 คือ พ่อแห่งคนผู้ข้านั้น อิศ ฐานเว วสฺมฺหิ พ่ออยู่ที่นี้คือว่าเป็นพระบาง
 อุดฺดาราชอยู่ดินเขาแก้วที่นี้ ปางข้านี้จักมาอยู่ที่นี้เพื่อจักอุปฐากพ่อแม่แห่งจัว
 ตามธรรมดาชอกรุณารักษาพ่อผู้ข้าอันกำพร้าพรากจากเมืองมานี้เทอญ
 สุเขเทว วา วสฺนตฺพุพฺ มนฺทฺกฺขํ อปฺหติ ข้าแต่เทวดาทั้งหลายขอเจ้า
 ทั้งมวลจงจักให้ยังที่อยู่อันควรแก่ข้าเพื่อว่าจักอุปฐากพ่อข้าด้วยสภาวะอัน
 อุปุทวะกัจวลบ่ได้สักเทื่อเทอญ ว่าอันก็มีแลต่อ สุควา ปา โทรเตน ปจ
 โโต วสฺติ ตฺพุพฺมาติ เมื่อนั้นเทวดาเอาตนอยู่รักษาเขาแก้วที่นั้น ได้ยินวังจนา
 ภาแห่งนางอุมมาทนิตหากกล่าวคั้งนั้น ก็มีใจชมชื่นยินดีอดูดูนามากนักหนา
 อยู่บ่ได้ เทพให้ก็ลงมาจากจอมเขาแก้วแล้วก็มีมาอยู่ชอกหน้าให้ปรากฏเห็น
 แล้วก็

ลาน ๓ หน้า ๑ ด้วยปิยะคาถาซึ่งนางอุมมาทนิตว่า คาต ปจฺจเสณฺรฺคฺคํ อิศฺปริตรํ เตสฺมิชฺยติ
 คั้งนี้ คาต สุรานางผู้ชื่อว่า อุมมาทนิต อันว่าคำมกคำปรารธนาอันใดอันหาก

กล่าวนั้นคำเขียนนั้นอันนางตั้งใจถึงงสัมฤทธิ์ด้วยประการดังนั้นเทอญ
ว่าเห็นแล้วก็นำเอาแก้วอมมาทนิตขึ้นสู่จอมคอยแก้วอันเป็นที่อยู่แห่งตนก็
นิรมิตปราสาทหลังหนึ่งเพื่อให้เป็นที่อยู่แห่งนางเหนือปลายเขาแก้วที่สูงนั้นก็
มีแล โส อุตฺตสุกโร ราชโน อุดจจ สายณฺหสมาย ในกาลนั้นก็เป็นกาลอัน
นั้นกัฏฐวันตกด้ายามแลงส่วนว่าจ้วทงหลายก็เอาตนมาแวดล้อมอ้อมเป็น
บริวารยังมหาอุสุภราชตัวเป็นใหญ่กว่าจ้วทงหลายแล้วก็เข้ามาสู่ตีนเขาแก้ว
อันเป็นที่อยู่แห่งตนเห็นแล ตมตถ์ ปกาเสนุ โด สพฺสพฺพญญ พระพุทฺธเจ้าตน
เป็นครูแก่คนแลเทวดาทงหลายจักได้ไซ อุดต แห่งหมู่จ้วทงหลายอันเป็นยศ
บริวารมหาอุสุภราชให้แจ้งก็เทศนาเป็นคาถาว่า โส มหาอุตฺตสุกโร โหติ
ทนิช

ลาน ๓ หน้า ๒ ชลวาเส ปชติ เสน จตุกโณช ปวิส สมฺมทิสวสิ เอกํ วา โส อุดตโร
อิทํ เหฐิมทิสเ อควาปี ดังนี้ ภิภุชเว ตูราภิภุชทงหลาย ส่วนว่าพระยาจ้ว
อุสุภราช ตัวนั้นก็มบริวารมากหลายนักล้าหมู่จ้วทงหลายฝูงนั้นยังมหา
อุสุภราช ๔ ตัว มีตัวอันใหญ่กว่าหมู่จ้วทงหลายแคว้นมีฤทธิ์มีกำลังเดชะ
มีผลยิ่งกว่าจ้วทงหลายฝูงอื่นมากนักเข้าก็เข้ามาเป็นเสนาทง ๔ แก่มหาอุสุภ
ราชตัวพ่อแห่งนางอมมาทนิตนั้นแล จ้วทงหลาย ๔ ตัวอันเป็นเสนานั้น
ตัวนั้นก็แคว้นใหญ่กว่าจ้วทงหลาย แลมีผลก็มากก็ตั้งอยู่แหบข้างขวาแห่ง
มหาอุสุภราช ราทิป ธิชื่อว่า ทกขิน พุทฺพญญ ว่าอันแลตัวนี้ชื่อว่า
เต มหาเสนา เป็นมหาเสนาใหญ่อยู่ค้ำก้าซ้าย ตัวนี้ชื่อว่า พลวิชา เป็น
มหาเสนาไปพองหน้าประกอบด้วยฤทธิ์มีผลของอาจมากนักแล ตัวนี้ชื่อ
ว่า สุวณฺณอนุคคตฺตสุโข

ลาน ๔ หน้า ๑ เป็นมหาเสนาไปตามหลังเจ้าแห่งตนเพื่อรักษาเจ้าแห่งตน ไปตามสุขก็มีแล
เตสุ ล้าจ้วทงหลาย ๔ ตัวนั้น ส่วนหมู่จ้วทงหลายอันมากป็นกันเป็น ๔
หมู่ ๆ หนึ่งไปก่อนหน้าหมู่หนึ่งไปตามหลังหมู่หนึ่งไปด้วยข้างก้าขวา หมู่หนึ่งไป
ด้วยข้างก้าซ้าย แม่นว่าจักตั้งอยู่กิจกระทำเป็นบริวารเจ้าแห่งตนสนั้นแล
คปฺนทิวสิ พันคังวันนั้นหมู่จ้วทงหลายมากมีมหาโคณะเสนาทง ๔ เป็น
ประธานก็แวดล้อมเจ้าแห่งตนเข้าสู่ที่อยู่ชื่อว่าตีนเขาแก้วที่นั่นก็บ่เหมือนดัง
จ้ววันเหตุว่ามาเห็นที่อยู่เป็นอันหมคไสคิบบมีเหย้าเหลือขี้เยียวอันโคอันนี้
ลักอัน อันนี้ก็ยินสาบแห่งบ่เคยได้สู่สายคมคายแต่ก่อนสักที่จ้วทงหลาย

ยิ่งอัศจรรย์ก็แก้ไขมากนักอินสาบแห่งคนดีหลิขอมหาราชเจ้าจักพิจารณาอุ
 เทอญ ว่าอันแล้วจึงพร้อมกันไหว้เจ้าแห่งตนว่า เทว ข้าแค้นหาราชเจ้า
 วันนี้เฮาทังหลายเข้ามาหาที่อยู่ก็ดังหลากบ่เหมือนดังซวันแล เมื่อนั้นมหา
 อสุภราชตัวเป็นเจ้าแก้วทั้งหลายจึงเอากันเพ็งพิจารณา

ลาน ๔ หน้า ๒ ดูด้วยผญาแห่งตนต่อผู้ด้วยผญาแห่งตนด้วยคำว่าอันนี้ก็สอขยว่าคนผู้เป็น
 มนุษยชาติเข้ามาสอคมมาถึงป่าไม้ที่มีมีชะแล ว่าเห็นแล้วก็จริงมีค่าเล่าโลม
 ยังจ้วทังหลายอันเป็นบริวารแห่งตนว่า ดูราเพื่อนทังหลายดูเจ้าทังหลายอย่า
 ใค่น้อยใจสังสัดอันเทอญ ต่ นิमितต์ อันนั้น ชาติปี แมนเกิดมีดังนั้น ภัย เป็น
 เภนทฎฐานค้ บ่เป็นเหตุอันฮ้ายอันใดแก่เฮาทังหลายแล ตุมเห อันว่าดูเจ้า
 ทังหลาย อนตเสทโท สูอย่าได้สร้างสงกา อาคจณตฺ จงเข้ามา สุขภาวน
 วสั โหด อยู่ด้วยภาวานอันเป็นสุขเทอญ ว่าเห็นแล้วก็เอากันเข้ามาสู่ที่อยู่แห่ง
 ตนก็มีวันนั้นแล เตสุ ลำจ้วทังหลายฝูงนั้นส่วนว่าจ้วหนุ่มจ้วสาวจ้วฮามทัง
 หลายอันมาก เขาได้กลืนสาบแห่งคนอันก็เอากันยอหัวขึ้นแล้วกวัดแกวง
 เขาไปมาเต็มแลแอ่งชะเคื่อนอื่นพื้นด้วยเสียงอันดังแล้วก็ยกหัวทางขึ้นเดินคิด
 แหนแลนด้วยเชิงซิดชิงชนมากนักตามภาษางจ้วทังหลายก็มีหันแล ตมตุถ์
 ปุกกา

ลาน ๕ หน้า ๑ เสนโต สพุพอาห สัพพญญเจ้าจักสำแดง อตฺต อันมาให้แจ้งก็เทศนาเป็นกาลา
 ว่า โส ภคตฺตสมฺมโค อณคปริปฺญโณ ทุพฺพพุทฺธมเนทารูวรกมฺม กตาวติ
 ภิกฺขเว ดูรภิกฺขุ ทังหลาย ส่วนว่าอสุภราชทังหลายอันเข้ามาประชุมกัน
 ในช่วงหลวงที่นั่นเขาได้เสียงคมกลืนนางอุมมาทนิตอันเป็นมนุษย์ชาติบ่อาจ
 จักตั้งอยู่ได้ต่างตัวก็ต่างฮ้องอุคฮัว แลแลนไปมาเป็นทฐาภาวะอันหยาบช้า
 ทารุณมากนักเป็น โกลาหนขำเขือกเขิกยอกเนื่องนั้น ในป่าหิมพานต์ที่นั่นแล
 ตโต ในกาลนั้นพระขางจ้วอสุภราชตัวเป็นเจ้าก็ฮ้องใส่จ้วทังหลายถ้วน ๒ ที
 ด้วยสภาวะอันเลาโลมเป็นดังกล่าวแล้วแต่ภายหลังนั้น ต่ สุตวา โคณคณกา
 ส่วนว่าหมู่จ้วทังหลายอันมากกันว่า ได้ยินเสียงเจ้าแห่งตนก็จึงเอาตนหยุดยั้ง
 พังดูผู้ว่าเป็นเสียงมหาอสุภราชหลวงอันเป็นเจ้าแห่งตนเขาก็จึงปลงชะว่าง
 วางลงยังหัวทางต่างตัวก็ต่างอยู่หันแล เต สุรตฺตติเยสุ ในเมื่อ

ลาน ๕ หน้า ๒ เสียงราตกลางคืนอันนั้นแล รุ่งแจ้งแห่งวันณนั้นพระขางจ้วอสุภราช
 ประกอบด้วยปัญญาที่จึงฮ้ำเพ็งว่า อันว่า ดินคนุท อันสาบคนมนุษย์ชาติ

ปรากฏเป็นสันนิษฐานว่าควรอยู่พิจารณาด้วยตัวผู้เดียวให้แจ้งควรระแคะ ว่าเห็น แล้วจึงกล่าวซึ่งจ้วทั้งหลาย ฟุ้งเป็นบริวารแห่งตนมีมหาเสนาทั้งหลาย ๔ เป็นประธานด้วยคำว่า โภจนเต สุราเพื่อนทั้งหลาย ในวันนี้ข้าก็อุยเนื้อเมื่อเอใจเจ็บปวดเวทนาในแข่งขามากนัก ข้าก็บ่อาจจักตระเดินไปในหนทางไกล กับด้วยเจ้าทั้งหลายได้แล สูเจ้าทั้งหลายก็จงเอากันไปแอ้วในป่าเพื่อล่าหากินด้วยสวัตติคังช้วนก่อนเทอญ ครั้นเจ้าทั้งหลายแสวงหากินอิมท้องแล้วจักมาคังนั้นเจ้าทั้งหลายจงชวนกันเอาขังลูกไม้ทั้งหลาย มีต้นว่าหมากม่วง หมากเคื่อและกล้วยอ้อยเอามาแลตัวแลน้อยแก่ลูกก่อนเทอญ ว่าอันที่นั้นจ้วทั้งหลายฟุ้งเป็นบริวารฮับเอาคำเจ้าแห่งตัวว่า สาธุติ ๆ ว่าเห็นแล้วจ้วทั้งหลายอันจักเข้าไปสู่ก็มาป่าก็มาชุมนุมกันด้วยสมฐานอันสัตถุญาให้สู้อำเจ้า

ลาน ๖ หน้า ๑

แห่งตนซุตัวแล้วก็เอากันเข้าไปสู่ป่าไม้เพื่อแสวงหากินหันแล สายณุผสมเข ในเมื่อดาววันเย็นค้ำแล้วเป็นกาลอันควรเข้ามาที่อยู่คังนั้นจ้วอุสุกราชทั้งหลายก็เอาลูกไม้ทั้งหลายมาเพื่อให้เป็นอาหารเจ้าแห่งตน พ่องว่าเอามากขนุนมาค้ำด้วยปากแห่งตนมักว่าคาบมาพ่องเอามากม่วงมา พ่องก็เอามากน็ดมากส้มมอ พ่องเอามากชุมพู่แลกล้วยอ้อยมามากนัก ในเมื่อจ้วทั้งหลายเข้าไปในป่าท้นมาคังนั้น พระยงจ้วอุสุกราชก็จึงเข้าไปเลียบเล่นดูในดินเขาแก้วไปมากก็บ่เห็นอันใดสักอันเพื่อเข้าแห่งหน้าขึ้นเมื่อภายบนยอแลไปมา เทวดาก็สำแดงนางอุมาทนิตผู้มีบุญสมภารอันประเสริฐล้ำเลิศกว่านางทั้งในเมืองคนให้ปรากฏแก่พระยงจ้วตัวนั้นหันแล ส่วนว่าพระยงจ้วตัวใหญ่ครั้นว่าได้เห็นแล้วยังนางอุมาทนิตผู้มีรูปอันงามก็กะนิงใจว่า อาโโฮนอนางผู้นี้จักว่าเป็นนางเทวดาตนอยู่รักษาปลายเขาแก้วที่นั้น ชู้ว่าเป็นนางกินรีบินมาแอ้วลำชู้ว่าเป็นลูกครุฑขนาดน่านาคา ชู้ว่าเป็น ไอศวรรอันใหญ่ชะลือ มาจักถามลูกก่อนเทอญว่าอันในเมื่อ

ลาน ๖ หน้า ๒

พระยงจ้วกะนิงใจคังนั้นเทวดาก็นิรมิตคัน ไคแก้วให้นางบัคเคียวนั้นแล้วนางแก้วอุมาทนิตครั้นว่าเห็นคัน ไคแก้วปรากฏแก่ตนแล้วก็เอาช้าวตอกคอกไม้ไปยีนหัวคัน ไคแก้วเล็งจ้วอุสุกราชตัวเป็นพ่อแห่งตนเป็นอันดูงามแลประเสริฐยิ่งนัก นางกะนิงใจว่าพระยงจ้วตัวนี้ก็ตางเป็นพ่อภูชะแลดอมมีแท้ก็บ่ห่อนได้เห็นในกาละเมื่อก่อนสักเทื่อควรอยู่พิจารณาลูกก่อนเทอญ ว่าเห็นแล้วนางก็คำเอาช้าวตอกคอกไม้ ยกขึ้น ไหว้ภายบนหัวแล้วกล่าวสาธุ

อธิษฐานด้วยคำว่าคุณี่ มหาราชปีตา มม ชาลาปรัสาศิตาโห ส่วนว่าพระยา
จ้าวเจ้าศิวาเป็นพ่อแห่งข้าแท้ คังนั้นข้าวดอกคอกไม้แห่งข้าจงให้ไปตกอยู่
ภายในหน้าจั่วอุสุภราช แม่นว่าปลายเขาแลภายใน นิ่งให้ดินตั้งอยู่มาตรว่า
ข้าวดอกเม็ดเดียวก็อย่าได้ให้ตกไปแผ่นดินสักดอกก็มีว่าหั้นแล้ว

ถาน ๗ หน้า ๑

นางก็พายเข้าตอกลงไปอยู่หั้นแล สภา จารา อันว่าข้าวดอกอันนั้นอันนางพาย
ลงนั้นก็มาติดอยู่ในปลายเขาจ้วนนั้นแล สภา จารลา ปุพผาคนุท อันว่าดอกไม้
ข้าวดอกก็ตกไปตั้งอยู่เหนือหัวแห่งเขาจั่ว แม่นว่าปลายก็ติดมาตรงว่าเม็ด
เดียวนั้นก็ไปตกไปเหนือแผ่นดินสักเม็ดเท่าตกไปตั้งอยู่ภายในหน้าแห่งมหา
อุสุภราชเสียบบ่เสมอ นางก็ตรัสรู้ว่าแจ้งว่าเป็นพ่อแห่งตนหั้นแล ตติย
สุชวณณ ที่เป็นตัวน ๑ ก็แล้วเท่านี้ควรเสต ตโต สุยสุสุภราชฯ เสฏฐโฏ
สิตวา สุยสิเทว ทยติ ลำดับธรรมเทศนาอันชื่อว่าสุวรรณจักสูตรตั้งแต่เข้ามา
ถึงผูกถ้วนสามที่นี้ จักจาศ้วยห้วงอันนางอุมาทนิตหน่อแก้ว ไปพบพ่ออุสุภ
ราชแล้วจึงด้านถึงกัน ไปมาส่วนว่าพระยาจ้าวตัวประเสริฐล้ำเลิศกว่าจัว
ทั้งหลาย ครั้นเห็นปัดติธิตาปิยาผู้ชื่อว่าอุมาทนิตหน่อม้อยจึงจักกล่าวถ้อย
ถามเพื่อให้ผู้สองแจ้งแก่พระยาจ้าวตัวนั้น จึงแสวงกล่าวคาถาว่า รุกขา เทวตา
โสเสสตีติ

ถาน ๗ หน้า ๒

วิบุคคตสสถานมโส คังนี้ว่าดูรานางผู้วิเศษเหตุใดนางเพื่อมาอยู่ในที่นี้ ผู้ว่า
เป็นรุกขเทวดาแลคือเชื่อ ผู้ว่าเป็นเชือกินริตลงแล้วลำ ผู้ว่านางเป็นนางอยู่ได้น้ำ
แม่สมุทรตัวประเสริฐล้ำเลิศจึงมา ผู้ว่าแมนมนุสชาติแก่นเชื่อลูกอ่อนเนื้อ
นางใดแท้จิวว่าหั้นแล้ว เมื่อนั้นนางอุมาทนิตผู้งามครั้นว่าได้ยินคำถาม
แห่งพ่อจั่วอุสุภราชนางก็จึงปากด้านต่อว่าคอมกับด้วยพ่อแห่งตัวว่าข้าแต่
เจ้าพระยาจ้าวตัวมีขนขาวใสปัสโสเสสที่ว่าข้านี้ก็บใช้ลูกเต้าแห่งบุคคลผู้ใดก็บ
ใช้เทวดาอันอยู่เฝ้ารักษาแทนแท้ ก็บใช้นางนาคน้ำอันอยู่ได้สมุทร ก็บใช้
ครุฑตัวมีฤทธิ์ ก็บใช้นางกิมริแอนพอนแอนหลินไปมา ข้านี้ก็เป็นมนุสสา
ชาติเชื่อแนวคนก็หากเป็นลูกตนมหาราชเจ้า ข้าหากเป็นลูกเต้าอยู่เมือง
ราชคชนคร ข้าของจรซึ่งแม่แก่นไ้แล้ว จึงไต่ทางมาเพื่อจักใคร่อุปฐากพ่อ
พระยาเป็นเจ้า ข้านี้เป็นลูกเต้าข้าจึงเดินมาแลนาพ่อเฮย

ถาน ๘ หน้า ๑

ครั้นว่านางกล่าวถ้อยนี้แล้ว เมื่อนั้นพระยาจ้าวตัวงามก็จึงจักถามดูเลา
ดูรานางเหตุไฉนนางเพื่อมากล่าวว่เราเป็นว่าพ่อแห่งนางนั้นด้วยเหตุอันได้จา

ที่นั่น นางอุมมาทนิตจึงจับบอกเล่าตั้งแต่เค้าถึงปลายว่า อดีตกาล ในกาละ
เมื่อก่อนหัวพ่อยังมีงูอุสุกราชตัวหนึ่งใหญ่บุญเฮียงเข้าเมื่อเมืองราชคชนคร
เวียงใหญ่ก็เลียบไปด้วยข้างแม่น้ำแลร์มน้ำลวดขึ้นมาถึงสวนแม่แห่งข้า
ส่วนว่าพระยาจัวตัวใหญ่ก็เห็นหมากม่วงจึงทั้งหลายยออยู่ ส่วนว่างู
อุสุกราชตัวนั้นก็เข้าไปกินด้วยสวัสดียังหมากม่วงจึงถูกก็กระจากหลุดจาก
ปากพระยาจัวตัวนั้นก็ลวดไหลลงน้ำมาดังนั้นในกาละยามนั้นแม่แห่งตนข้า
ก็ลงอาบน้ำในท่ามกเพื่อว่าจักชำระเสียดังนั้น ทิสวา ก็เห็นหมากม่วงจึงถูกนี้
อันงูหากหย่าคายแล้วหลุดตกไปก็ไหลลงน้ำมาถัดช่องหน้าแม่แห่งข้าก็
เก็บเอากินเป็นอาหารเท่าบ่มินนานเท่าใดก็ลวดมาทรงคัพภ์เห็นเหตุการณ์
อันมีตัวข้าเท่านั้นแล ข้าแต่พ่อเป็นเจ้าเห็นดังนั้นข้าผู้ถูกเข้า

ลาน ๘ หน้า ๒

จึงได้ตามมารู้สภาวะอันเป็นพ่อแห่งข้าถูกเข้าหน่อเสนาหา ส่วนว่านาง
อุมมาทนิตกล่าวสันนี้แล้ว เมื่อนั้นพระยาจัวตัวเป็นก็มาคิดใจจะนิ่งเล่าไปมา
ก็รู้ว่าตนได้เอาเสนาทั้ง ๔ ได้ไต่เต้าเข้าสู่เมืองราชคชนครก็ได้เมื่อกิน
หมากม่วงจึงหลุดเสียดจากปากตัวได้คายตกจากปากแลลงน้ำไหลไปก็หากมี
แท้ ดังนั้นยามนั้นตัวพ่อยังตั้งอยู่ต่อหน้าแท้ศิหลี ส่วนว่าพระยาจัวตัว
ประเสริฐก็กล่าวสันนี้ถึงนางอุมมาทนิตแล้วก็ไปสู่ถูกเข้าแห่งตนก็มีวันนั้น
แล ภิกษุขว สุราภิกษุทั้งหลายล้าเลิศอันเกิดมาเป็นลูกพระตถาคต ส่วนนาง
อุมมาทนิต ครั้นว่า ได้เพื่อพ่อสันนั้นแล้วนางก็จึงกล่าวข้าแต่พ่อพระยา
เป็นเจ้ายังคอยอยู่บโศกไหม้เคืองใจก็หากยังอยู่ในเมืองพุนแลที่นั้นพระยาจัว
ตัวชาวงามวิเศษก็ตามเหตุการณ์อันหาพยาธิบได้แห่งแม่นางอันอยู่ในเมืองที่
นั้นยังคอยอยู่สวัสดิ์เครือ ที่นั้นนางอุมมาทนิตได้ยินคำพ่อตนถามดังนั้นนาง
จึงตอบถ้อยคำว่า ข้าแต่พ่อเป็นเจ้าอันว่าแม่มาเอาที่ยังคอยหากิจอันคือว่า

ลาน ๙ หน้า ๑

บ่ชู้ต้องหากยังคอยอยู่ห้องพุนเรือนคนแลนาพ่อ เรือนนางอุมมาทนิตหน่อ
แก้วบอกกล่าวสันนี้แก่พ่อตนแล้วนางจึงกระทำตามอันบูชาพ่อเครื่องย่าแยง
ไหว้บาทาฟายมาลาดอกไม้รูปเทียนอ่อนน้อมค้อมลงแล้วกล่าวว่า ข้าแต่พ่อ
เป็นเจ้าข้าน้อยขอคนวิงวอนผายโศกให้หายกายว่าแลเมณนางกัมขาบ ๓ ที่
ติดที่เท่า ๕ แห่งอันนี้หลวงข้าได้ใจแข็ง ๖ จึงเส็งได้ออกปากกายกรรมหาได้
กระทำด้วยตนตัวต่อแห่งข้าจอมหัวกายหน้าด้วยประการสันใดข้าก็ขอพร
ขอบใจอดโทษแก่ข้าแค่นางสมมายังสันนี้ซึ่งอุสุกราชหันแล เมื่อนั้นพระยา

จ้วตัวพ่อจ๊กขาบโทยแก่นางผู้เป็นเสน่ห์หาปุตตาธิดา กล่าวว่ ขมาโท ถ้
ขมนาคู เต ดังนี้ว่า ตาต ดูราเจ้าลูกฮักพ่อบัดนี้พ่อปมาอคโทษาสังวรเอา
ตั้งแต่นี้เมื่อหน้าเจ้าจงมีอายุยืนยาวหลายวัสสะขอบเข้าแก่ลูกเต้าจอมไทรให้
ได้เป็นที่ไหว้แลบูชาแก่ตนแลเทวดาทังหลายเข้าสมมาแก่นางราชาวดีเชียง
ด้วยลูกพ่อนั้นเทอญ

ถาน ๘ หน้า ๒ ว่าอันครั้นว่าพ่อกล่าวแล้ว บรรบวรส่วนตนนางก็มากระทำอันควรคือว่ามา
กวาดแผ้วให้ดังามก็ไปเอามาชำระคือ ว่าส่วนตนพ่อก็มีเขียนน้ำวันหล่อ
ปาถาคเนน รสสุ หอมหลายประการต่าง ๆ ลงซ่อมใจชูตัว เพื่อว่าจักเอาไว้
หัวทุกเมื่อคือว่าจักได้สุขเมื่อภายลุนก็มีบุญดังกล่าวมานี้แล ดูรา โสตุชนะ
สปรุริสุสา ทังหลายฝูงฉลาดมีใจแจจอาจมักใคร่ฟังธรรมก็จึงคอยกระทำ
จิตใจเจตนาให้หมั่นให้เป็นที่อาศัยกายหน้า ครอบต่อเท่าเห็นหน้าพระศรี
อริยะเมตใดรในกาลภายหน้าเทอญ ตทา ในกาลนั้นส่วนว่านางอุมมาทนิต
อันเป็นลูกญิตนด้านไปวันแล้วพระยงจก็กะนิงใจว่าลูกญี่เกิดเป็นคนก็ป
ควรให้จ้วทังหลายเห็นควรภูให้นางอ่อนน่อยอยู่เป็นลูกแห่งญี่ขึ้นอยู่เหนือ
จอมเสาทินควรเทอญ พระยงจก็กะนิงใจว่าดังนี้แล้วดวงก็จึงกล่าวซึ่งนาง
แก้วอุมมาทนิตหนุ่มน้อยว่า ตาต ดูราเจ้าลูกฮัก กล่าวบัดนี้ก็เป็นกาลอันค้ำ
แล้วลูกแก้วพ่อกก็งคินเมื่อสู่ที่อยู่อันเทวดาให้แก่นั้นนควรเทอญ เพื่อว่าป
ให้จ้วหมูทังหลายเห็นเจ้าลูกฮักเทื่อแล ครั้นว่า

ถาน ๑๐ หน้า ๑ เจ้ายังเด็กอยู่ณี่คั้งนั้นจ้วทังหลายฝูงเป็นบริวารภูพ่อเขามาเห็นนางอยู่ผู้พิเศษ
ก็จักเคียดแก่เจ้าลูกฮักมากนิกเพ็งมีชะแล ครั้นว่าพระยงออกกล่าวถ้อยคำแก่
นางอุมมาทนิตคั้งนั้นก็ไดยินคำพ่แห่งตนแล้วนางแก้วก็ขึ้นเมื่อสู่ปลายเสาทินภายบน
น้อมนมัสการยังพ่แห่งตนแล้วนางแก้วก็ขึ้นเมื่อสู่ปลายเสาทินภายบน
อันเทวดาหากแต่งให้แก่นตนก็มีวันนั้นแล้ว จาด้วยห้องเหตุอันนางได้ติดตาม
ฮอยดินพ่ไปฮอด โภณปีตา นั้นนา ประมาณว่าได้เดือนปลาย ๑๕ วัน จ
งฮอดพระยงจ้วตัวประเสริฐอันมีทิสใกล้เสาทิน คือว่าเต็มด้วยคันทมาทนา
แล้วด้วยหินทังแท่งก็มีวันนั้นแล้ว ภิกขเว ดูราทังหลายอันทรงศีลไสปเศร้า
จงตั้งไสตาประสาทหูฟังยังรรษรรษเทศนาแห่งพระตาดาคตาอันจักเทศนา
อดีตชาติให้แจจแก่บรรลเสตว์ทังหลายทังมวล หมู่อันเข้าสู่โรงธรรมให้แจจ
พระพุทเจ้า จักแสวงเทศนาเป็นสัมพุทธาถาว่า อุตสุกราชปรีวาโร อนุรก

เข เอหิ ตมฺหภาษอุตฺตฺสฺส จตุวิภยส ปริวารา นิสฺสนินฺนุท เอกุสฺสภราชา
คณฺห

ลาน ๑๐ หน้า ๒ จนฺทคิ ภิกฺขเว สุราภิกฺขุทั้งหลาย ส่วนว่าจัวทั้งหลายอันเป็นบริวารมีเสนา
หัง ๔ เป็นต้น ก็ชวนชวนนำยั้งหมากไม้ทั้งหลายต่าง ๆ ลงฟองก็เอายัง
หมากน้ดแลหมากขมุนลูกใหญ่ ลงฟองก็เอายังหมากหาดแลหมากส้มมอ
มาถวายให้เจ้าพระยาจัวตัวเป็นเจ้าแห่งเขาได้กินชู้ตัวก็มีวันนั้นแล โภณ อัน
ว่าจัวทั้งหลายฟองก็เลียเอากล้วยอ้อยน้ำเมาทั้นมีแล ลงฟองก็เอามากเคื้อมา
ถวายให้พระยาจัวตัวเป็นเจ้าแห่งคนก็คิหนักแล โภณ จจฺจติ ตริ ปุจฺจนา
มิ อุตฺตฺสฺสภราชา พยาธิวินา สตฺตฺติอุตฺตฺสฺสภราชาเสน ส่วนว่าจัวทั้งหลายฝูงเป็น
เสนครั้นว่าเขามาพ้อมกันแล้วก็ถามซึ่งเจ้าแห่งคนว่า เทว ข้าแค้นหาราช
เจ้าอันว่าคำ โสภเสร่าหนักเหือเมื่อยคิงในมหาราชเจ้าหากหากยังคอยหาย
เคลื่อน ไปแก่มหาราชเจ้าอันขึ้นจัวทั้งหลายถามสนนี้จึงเจ้าแห่งคนชู้ตัวก็มีแล
เมื่อนั้นพระยาจัวตัวประเสริฐ เจ้าก็กล่าวถึงจัวทั้งหลายเป็นบริวารแห่งคนว่า
โภณโต สุราเพื่อนทั้งหลายเจ็บเหมือยในคนคือว่า เจ็บปวดก็แลช้คขาบัคนี้ก็

ลาน ๑๑ หน้า ๑ หาบได้แก่เฮาส่วยหากสุกคอยดอยไปแล้วแล สุราเพื่อนทั้งหลายกิจการอัน
เป็นมวงคลอันประเสริฐก็ฮอยว่าเกิดมาแก่เฮาอันเป็นเจ้าแก่ท่านทั้งหลายนี้แล
ว่าหันแลก็อยู่ปากแลที่นั่น จัวทั้งหลายฝูงเป็นบริวารจึงดูเขาลงแล้ว
กราบไหว้วว่าเทว ข้าแห่งมหาราชเจ้า อันว่ามีมวงคลกิงมาแก่เจ้ากูอันเป็น
พระยาแก่ผู้ข้าทั้งหลายด้วยประการสันไคนั้นจาขอมหาราชเจ้าจงไซบอ
กล่าวแต่คำมีแค่เทอญ เมื่อนั้นพระยาจัวตัวประเสริฐครั้ง ได้ยินคำเสนา
คังนั้นจึงกล่าวว่าสุราเพื่อนทั้งหลาย ปุตต์ นางลูกฮักก็เมื่อเชื่อสายใจลูกแต่
ไกลเขามาฮอดคือว่ามาแต่รัฐราชคหนครพุนมาแล เหตุเพื่อปลืมเฮาว่าเป็น
พอนางหน่อแก้วคือฮ้ำได้ก็จึงคิดได้มาตามบาทาบุคคลฮอยคืนอันใหญ่แล้ว
คอยครวทงนานประมาณว่าได้เดือนปลาย ๑๕ วันนั้น

ลาน ๑๑ หน้า ๒ จึงมาฮอดมาคิงในที่นี้แล เมื่อนั้นจัวทั้งหลายครั้ง ได้ยินคำพระยา กล่าว
คังนั้นแล้วเขาก็ไกรเห็นยังนางสมศรีหน่อเหง้าจึงกล่าวแก่เจ้าคนว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้า อันว่าลูกเต้าพระราชาเจ้าอยู่ที่โคงามหาราชเจ้าจงจักสำแดงแก่
ผู้ข้าทั้งหลาย อันไกรเห็นยังนางผู้เป็นลูกพระราชาฟองเทอญว่าหันอยู่ใจ ๆ
ก็มีแล เมื่อนั้นพระยาจัวตัวประเสริฐก็เข้าไปสู่ดินขึ้น ไคแก้วอันเทวคาหาก

นิรมิตไว้ให้แก่นางนั้น แล้วก็เรียกขลุ่ยแห่งตนว่า ตาด ดูราเจ้าลูกชกพ่อเจ้า
จงสำแดงยังตนแห่งเจ้าเทอญ ดูราหนุ่มเหง้าผู้ใจบานให้บริวารแห่งพ่อได้
เห็นเจ้าชู้ตัวเขาแค่เทอญ ในเมื่อพระยาจัวตัวเป็นพ่อช้องเรียกลูกคน นิฐินน
นางอุมมาพนิตครั้นว่า ได้ยินคำช้องเรียกหาดังนั้นนางก็ลุกที่นั่นแล้วก็มาขึ้นอยู่
สำแดงยังตนไหว้จัวทั้งหลายชู้ตัวก็มีแล โคมปริวารโธ อันว่าจัวทั้งหลาย
อันเห็นบริวารก็เอาตนขอลี้ภัยยังนางผู้้นแล้วก็เห็นยังนางผู้มีรูปโฉมอันงาม
ยินดีมากนักก็ลวคมีคำกิดศิษนในใจ ลางพ่องว่าดูราเพื่อนทั้งหลาย

ลาน ๑๒ หน้า ๑ ส่วนนางผู้้นก็ไปช้หญิงชั่วช้าสามานโคปานนิ่ง หากเป็นหญิงผู้รักษาศีลฟัง
ธรรมชาติเพ่งมีปอย่างชะแล ว่าสันนี้แล้วต่างตัวก็ต่างเข้าไปสู่ป่าแล้วต่างตัว
ก็นำเอามาถึงยังไม่อันมีดอก ลางพ่องก็คัดลูกไม้ควรเคี้ยวควรกินทั้งหลายมา
ถวายแก่นางก็มีแล ตมตฐุ ปกุกาเสนโต อาห สพุพญญ พระพุทธรเจ้าจัก
สำแดง อถ อันไปให้แจ้งพระก็จึงแสวงเทศนาเป็นคาถาว่าดังนี้ โส อุตโส
อุพยติ ผลารุกข์ ดังนี้เป็นต้นแล ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย ส่วนอันว่าจัว
ทั้งหลายมวตมากก็ไปนำเอามากไม้ในปีคือว่าหมากม่วงแลหมากส้มมอ
ขนุนแล หมากหาดหมากก่อแลหมากคืดแลจัวทั้งหลายต่างตัวก็ว่าหวานเข้าก็
นำเอามาถวายแก่นางผู้เป็นลูกเจ้าแห่งเขาก็มีมากนั้นแล ตโต อปร อาคตเต
ภายหลังแต่ที่นางอุมมาพนิตผู้้นก็ปฏิบัติรักษากวดแผ้วชำระที่อยู่ที่นอน
จัวทั้งหลายผู้้นมี โคมปิตตา เป็นต้นให้หมดใส่ไว้ชู้ตัวก็มีแล ในกาล
เมื่อจัวทั้งหลายยังอยู่หากินนั้นครั้นว่าถึงกาลเมื่อค่ำ

ลาน ๑๒ หน้า ๒ แล้วจัวทั้งหลายเข้ามาดั่งนั้น ส่วนว่านางผู้้นก็ไปต้อนไปฮับจัวทั้งหลายผู้
นั้น แล้วก็เอายังพ่อแห่งตนเข้าไปใส่ที่อยู่ที่อยู่แห่งตนแล้วก็ไปเอายังน้ำอันตนหาก
ได้เอามาไว้ที่นั้นมาสวยสี่เสี่ยยังอยู่หงรุลีอันคิดแปลในคืนพ่อแห่งตนนั้นเสี่ย
คิงามก็เอาข้าวตอกคอกไม้มาบูชาพ่อแห่งตนให้คิงามแล้วส่วนว่าคนนางก็
ขึ้นไปสู่ปลายเสาศินอันเป็นที่อยู่แห่งตนแล้วนางก็สมาทานเอาศีล ๕ บิให้
ขาดสักวันก็มีด้วยนัยดังกล่าวมานี้แล ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลายตนทรงศีลใส่
บ่เศร้า จงฟังธรรมอันวิเศษอันพระตถาคตจักเทศนา ไปภายหลังนี้เทอญ
ที่นี้จักกล่าวอันท้าวพระยาทั้ง ๔ ก็มีพระยาเวสสุวรรณแลพระยาวิรูปกษาแล
พระยาภูเวรแลพระยาकुณดาแลท้าวทั้ง ๔ ก็ลงเลียบเล่งดูยังคนทั้งหลายผู้ทำ
กรรมแลกระทำบาปนั้นยังมีในวันนั้นก็ในวันอุโบสถสัพพะ คือว่าวันเดือน

ทั้งสงฆะเจ้าทั้งหลายร้อยคนก็มาชุมนุมกันสำแดงอุโบสถสังฆกรรมแล้วก็
ถามปัญหาถึงกันคั้งนั้นเจ้าภิกษุทั้งหลายเป็นปฤชนนีกกล่าวว่า อวฺโส คุรา
เจ้าทั้งหลาย

ทาน ๑๓ หน้า ๑ เอโก รุกโข ยังมีไม้ต้นหนึ่งใหญ่นัก จตุสาขา มีกิ่ง ๔ อัน พหูบุปผา มีดอก
อันมาก เทวผลานิ มีลูก ๒ หน่วยสุเจ้าทั้งหลายจกได้ว่าอันใดนั้นจาเจ้าภิกษุ
ทั้งหลายบ่แก้ไขสักคนคนแล เมื่อนั้นท้าวจตุโลกทั้ง ๔ ก็ฮับเอาปัญหาอัน
นั้นในสำนักเจ้าภิกษุทั้งหลายแล้วก็เอามาสำแดงแก่พระยงจ้าวตัวนั้นแล้วกล่าว
ว่าคุราเจ้าพระยงจ้าวตัวประเสริฐตัวเป็น โคมหาราชเจ้า จลาคด้วยผลญาขอเจ้ากุ
จงแก้ปัญหานี้ให้แจ้งแก่ผู้ข้าทั้งหลายแต่เทอญ ว่าอันเมื่อนั้นพระยงจ้าว
ประเสริฐชาวใส่ก็คะนิงในใจว่าคั้งนี้ อันว่าท้าวทั้ง ๔ ตัว สอขว่ามาล้วงผลญา
แห่งกุเพ็งมีชะแล ครั้นว่าคะนิงใจสันนี้แล้วจึงกล่าวซึ่งท้าวทั้ง ๔ ว่า ข้าแต่
มหาราชเจ้าทั้ง ๔ พระองค์มาถามปัญหาซึ่งข้าคงว่ามีเทียบแท้คั้งนั้นบ่กลาค
มหาราชเจ้าทั้ง ๔ จงฟังดูให้แจ้งถิกแก้ไขเพื่อ เมื่อนั้นพระยงจ้าวตัวประเสริฐ
กล่าวว่า เอโก รุกโข อันว่าไม้ต้นใหญ่ นั้นคือว่าหากได้เขาสโนโรราชอัน
ใหญ่ด้วยทั้งหลายนั้นแล จตุสาขา มีกิ่ง ๔ อันนั้นก็หากได้เสา

ทาน ๑๓ หน้า ๒ สิ่งหลอยอยู่นั้นแล พหูบุปผา ว่ามีดอกมากนักรู้คั้งนี้ได้ว่านักขัตฤกษ์ดาว
ทั้งหลายอันมากแล เทวผลานิ ว่ามีลูก ๒ หน่วยนั้นก็หากได้ จนท แล สุริยะ
คือว่า พระอาทิตย์นั้นแลพระจันทร์นั้นแลมหาราชเจ้าทั้ง ๔ พระองค์ก็จง
ทรงจำไว้เทอญว่าพระยงจ้าวตัวประเสริฐตัวประเสริฐดีเลิศด้วยผลญาที่แก้ไข
ยังปัญหานี้คั้งนี้ให้แจ้งแก่ท้าวพระยาทั้ง ๔ คนก็มีแล เมื่อนั้นพระยาทั้ง
๔ ครั้นว่าได้รู้แจ้งถิกปัญหากับทั้งเทวดาอันมากก็เอายังเครื่องบูชาพระยง
จ้าวตัวประเสริฐแล้วก็ให้เสียงสาธุการมากนักรู้คั้งนี้แล้ว เมื่อนั้นพระยา
เวสสุวรรณคนเป็นเจ้าแก้กัษทั้งหลายก็กล่าวซึ่งพระยงจ้าวว่าข้าแต่เจ้าตน
ประเสริฐกว่าหมู่งัวทั้งหลายผู้ข้าได้ฮับเจ้าภิกษุอัน โยชทานบุงจาซึ่งกันแต่ใน
สถานิงศาลาว่าคั้งนี้ อวฺโส คุราเจ้าทั้งหลาย เอโก สกุโล ยังมีนกตัวหนึ่ง
ใหญ่นัก จตุปาหามีตีน ๔ อัน ตีนี สิริ มีหัว ๓ อัน จตุวิสติ มีปีกขาว ๔
บินไปมาเที่ยวโลกว่าอันสุทธานจกได้ว่าอันใดนั้นจา เจ้าภิกษุทั้งหลายบ่อาจ
จิกแก้ไขสักคนข้าจึงฮับเอามาสำแดงแก่

ลาน ๑๔ หน้า ๑ เจ้ากุดนงอาจอันฉลาดด้วยผญาอันไว้ที่นั่นพระยาจกแก้ไขยังปัญหาซึ่งพระยาเวสสุวรรณจึงกล่าวเป็นพันชนคาถาว่า เอกสิมมายังดูปาทาณิสิวิสติผกทริอุโรหนนุติ ดังนี้เป็นต้นแล ข้าแค้นหาราชาเจ้าทั้ง ๔ พระองค์ เอโกฎุโณ ว่ายังมีนกตัวหนึ่งใหญ่นักคือว่าหากได้นี้ สีมาจดูปาทา ว่ามีดิน ๔ อันนั้นคือหากเสาสีมา ๔ เล่มนั้นแล ตีณิ สิริ มีหัว ๓ คือหากได้อูระระดูทั้ง ๓ คือว่าระดูฝน ระดูหนาว ระดูร้อนนั้นแล จตุวิสติ คือหากได้วันอุโบสถศีลทั้งชาว ๔ นั้นให้แจ้งบริวารอันพราพร้อมกันนั้นแล ข้าแค้นหาราชาเจ้าทั้ง ๔ พระองค์ก็จงทรงจำไว้ในใจอย่าขาดอย่าได้สงกาใจเทอญ พระยาจกก็แก้ไขยังปัญหาอันนี้ให้แจ้งแก้ไขพระยาทั้ง ๔ ก็มีคืนนี้แล ตทา ในกาลนั้นท้าวจตุโลกแลเทวดาทิ้งหลายอันได้แสนตนก็บูชาด้วยคันธมาลา ของหอมทั้งหลายต่าง ๆ แล้วก็กวัดแกว่งผ้าบูชายังพระยาจกตัวประเสริฐก็มีแล ตโตถัดคนั้นพระยาเวสสุวรรณ

ลาน ๑๔ หน้า ๒ ก็ซ้ำถาม ไปภายหน้าเล่าก็จึงกล่าวว่า ข้าแค้นเจ้ากุดนประเสริฐอันล้ำเลิศด้วยปัญญา ข้าก็ยังไม่สงกาใจอันนิ่งเจ้าภิกขุทั้งหลายก็ถามซึ่งกันว่าดังนี้แล นิทติศุทสุสธิภาสวิตาว ดังนี้เป็นต้นแล ข้าแค้นเจ้าคนมีผญาที่จงเทศนาแก่ผู้เข้าทั้งหลายแต่เทอญ ตทา ในกาลนั้นส่วนว่าพระยาจกสุภราชตัวเองอาจด้วยสมโณอันคืออันจักยังศีลวัตรนั้นให้แจ้งแก่ท้าวจตุโลกทั้ง ๔ พระยาจกกล่าวว่า ข้าแค้นเจ้ากุดทั้งหลายก็จงฟัง วจนิ ยังคำแห่งข้าไว้ให้มันเทอญ ว่าหั้นแลแล้วก็กล่าวว่า ข้าแค้นหาราชาเจ้าคำอันข้าว่า นิทติศุทสุสธิ ภาสวิตาว นั้นคือว่า मैंแต่ผู้ม้มก็จะได้ศีลสืบแห่งเจ้าสมณสรันแล พราหมณะทั้งหลายอันทรงยังปละโลกเพื่อให้ตนจากโหมวิภูฏะสงสารให้ถึงนิรพานเจ้านั้นแล ที่นั่นท้าวจตุโลกทั้ง ๔ เป็นเค้ากับทั้งเทวดาเจ้าทั้งหลายอันอยู่ด้วยบูชาด้วยคันธมาลาของหอมดอกไม้ผายไปบูชาพระยาจกตัวประเสริฐล้ำเลิศด้วยปัญญาก็มีแล ตทา

ลาน ๑๕ หน้า ๑ ในกาลนั้นส่วนว่าพระยาจกทั้ง ๔ ก็ลวดสั่งอำลายังพระยาจกตัววิเศษอันจบแจ้งเพศแก่ปัญหาที่เสด็จลาดคาจากฟ้าที่นั่นแล้วก็เมื่ออยู่ที่อยู่แห่งตนก็มีวันนั้นแล ภิกขเว ดูรา ภิกขุทั้งหลายส่วนว่าพระยาจกตัวนั้นก็กะนิงใจว่าสันนี้แล ส่วนว่าลูกแห่งกูนี้ก็มาปฏิบัติรักษาด้วยหมู่ฝูงจกทั้งหลายก็บิณสมควรแก่ลูกกูแล กูนี้ก็ควรกูเองยังที่อยู่ ก่อนเทอญ เมื่อพระยาจกตัวเผือกขาวใส่

มาคะนิงใจตั้งนี้แล้วจึงกล่าวซึ่งจ้วงทั้งหลายฝูงเป็นบริวารว่า โภถเต อูรา เพื่อนทั้งหลายอันว่าลูกแห่งคนผู้นี้ก็มิวรรธอันงามมากนักก็มีมาอยู่ปฏิบัติรักษาเขาทั้งหลายนี้ก็ปอินสมยินควรสังแล้ว แม่นว่าเทวดาเห็นก็จักคิดเตียน นินาทายังเขาทั้งหลายว่าเขาเป็นตัวบาปฮ้ายใจแข็งแแล บัดนี้ก็เพ็งคิเฮาทั้งหลายมาสร้างแปงที่อยู่ให้แก่เขาผู้ประเสริฐใจหวานแท้แแล ว่าสันนี้ใช้ ๆ เมื่อนั้นหมุ่งจ้วงทั้งหลายได้ยื่นอาชญาถ้อยคำแห่งเจ้าพระยาจ้วงดั้นนั้นเขากล่าว ถ้อยคำ

ถาน ๑๕ หน้า ๒ ถันว่าข้าแค้นหาราชเป็นเจ้า ถันว่าจักแปงที่อยู่นางหนุ่มแห่งลูกมหาราชเจ้านั้นขอให้เอายังเขาแห่งเขาทั้งหลายกระทำแปงเป็นที่อยู่แห่งนางหนุ่มน้อย อูคม ก็จึงจักสมควรดีล่อนถันแแก่เขาทั้งหลายก็ควรจักกระทำด้วยไม้แท้แแล ว่าสันนี้ซึ่งบุญสมภารไว้อุสุภราชหั้นแแล ที่นั้นพระยาจ้วงอุสุภราชตัวขาวล้ายังจึงกล่าวว่สาธุคินักแแล ว่าอันเฮาจักควรกระทำแปงคังหรือดี จาสู ท่านทั้งหลายจงพิจารณาอุเทอญ ว่าอันเมื่อนั้นฝูงเป็นบริวารจึงกล่าวว่ข้าแแก่เจ้ากูตนเป็นใหญ่เหตุสันใดแแลจักควรแปงก็บ่กล่าวในมโนหัวใจแห่งตนเจ้ากูชะแแล ว่าอันเมื่อนั้นส่วนหมุ่งจ้วงทั้งหลายต่างตัวต่างถอดปิดเอายังเขาแห่งตนมาแล้วก็ถวยแแก่จ้วงแแก่ตัวเป็นพระยาก็มีแแล คมคฺจฺ ปรกา เสนโต สพุพอาห สัพพัญญุพระพุทฺธเจ้าจักกล่าวให้สู้ อัดคาภายหลังบุพพกาลอันนั้นแจ้งจึงแท้เทศนาเป็นคาถาว่ อูสุภราชโคโน กตลิตาปาท์

ถาน ๑๖ หน้า ๑ อุมุมาทิตฺ ปฏิบัติตั้งนี้เป็นต้นแแล ภิกฺขเว อูราภิกฺขุทั้งหลายฝูงใจแจ้งจอด ส่วนว่จ้วงอุสุภราชทั้งหลายก็มาถอดยังเขาทั้งหลายก็มาถวยแแก่พื้นพระบาทเจ้าคนแแล ถันว่าจักแปงที่อยู่นางผู้ประเสริฐฝูงข้าเกิดมาในภาวชาติอันได้คือว่ อนาคตา อันจักมาภายหน้าขอให้ได้เข้าสู่เวียงแแก่้วยอดนิพพานอุย้าคาแแก่ข้าเทอญ ว่านั้นนี้ก็มีแแลตั้งแรกแต่นั้นมาเถิงในกาลบัดนี้จ้วงทั้งหลายก็ลวดมิเขาบ่เสมอกันเพื่ออันแแลลงตัวเขาก็สันเขาก็ยาว ส่วนว่จ้วงทั้งหลายลงตัวปิดเอาบ่ได้ลวดห้อยข่มลงงำดำอยู่ก็มีลงตัวก็อ้อมก็อยู่ก็มีตราบต่อเท่ากาลยามนั้นมาเถิงในกาลบัดนี้แแล ส่วนว่จ้วงทั้งหลายถอดเขาบ่ได้ก็ลวดอนูโมทนาซึ่งจ้วงทั้งหลายฝูงถอดเขาได้นั้นก็มีแแล โส โคโณ ส่วนว่จ้วงตัวประเสริฐลวดบังเกิดคาคะนิงในใจว่ดั่งนี้ อันว่จ้วงเหล่านั้นเพื่อมาถอดเอายังเขาแห่งตนมาไว้แแก่กูเพื่อว่จักให้แปงที่อยู่แห่งลูกกูผู้นี้ก็ฮอยว่เขามัก

ใครได้สุข ๓ ประการคือว่า สุขอันมีในชั้นฟ้าเมืองคนแสด นิรพานอันที่
เสียดทุกข์สุดแก่สัตว์ทั้งหลายพึงมีชะแลมาอุจกกระทำ

ลาน ๑๖ หน้า ๒ ยังปราสาทแห่งถูกอุณด้วยบารมีธรรมอันยิ่งแห่งกูเทอญ เมื่อพระยาจัวคะนิง
ในใจสันนี้แล้วก็จึงเอาเขาจัวทั้งหลายฝูงนั้นมาโสมฮอดกันไว้แล้วก็มากระทำ
ด้วยบารมีธรรมสัจจะอธิษฐานว่าดังนี้ข้าแต่เจ้ากูเทวบุตรพระยาอินทร์
พระยาพรหม พระยายมราช ลรุท นาคแลไอศวรรสุเจ้าทั้งหลายทั้งมวลก็จง
ฟังยังสัจจะคำแห่งข้านี้เทอญ ส่วนว่าข้านี้ก็ได้สร้างบารมีมากข้านี้ขอให้ได้
เป็นสาวกอรหันต์ตนหนึ่งอันจักมาภายหลัง ศึกหากยังจักสัมฤทธิ์ดังคำ
ปรารถนาข้าแต่ปาดคาขอเทวบุตรเทวดาตนประเสริฐขอให้พาขวานเสี้ยน
เหล็กเหลือเกิดมาทั้งลำไปแล สิวเหล็กส่วนแลมีตัวควงคมขอให้ตกลงมา
ต่อหน้าผู้ข้านี้เทอญ พระยาจิวสุภราชก็มาตั้งสัจจะสัมฤทธิ์ดังนี้ ที่นั้น
เหล็กคมขวานแลสิวลเหล็ก มือเลื่อยพาเสี้ยนขวานก็บูแต่แผ่นดินออกมาตาม
เดียดัดช่องหน้าแห่งพระยาจิวตัวประเสริฐก็มีในกาละบัดนี้แล ตติมาแล
ในชั้นชาติกาละยามนั้นส่วนว่าหินบัณชุกัมพลศิลาอาสน์อันเป็นอาสนาทิพย์
แห่งพระยาอินทร์จักเป็นเหตุสันใจ

ลาน ๑๗ หน้า ๑ จาวาอันแล้ววิอันอ่อนสุขุมาลัยคังของฝ่ายอันคิดได้ฮ้อยคาบพันที่นั่น ก็ลวด
กระด้างแข็งไปเป็นเดียนั้น ที่นั้นพระยาอินทร์ก็ผายพระเนตรตกลงแลผ่อ
ว่า บุคคลผู้ใดคิดต่ออุท้าวอินทร์จักเป็นเหตุสันใจจา ว่าอันแล้วที่นั่นพระยา
อินทร์ตนแก้วก็คิดคะนิงแล้วก็จึงผอลงมาในเมืองคนดุ่มฟ้าก็เห็นพระยาจิว
ตัวประเสริฐ อันจักได้เกิดเป็นอรหันต์ตนหนึ่งภายหลังครั้นว่าพระยาอินทร์
ตรัสรู้แล้วส่วนว่า ตนแก้วท้าวอินทร์ก็เข้ามาคะนิงใจว่าดังนี้ อันว่านาง
อุมมาทนิตสามีกันเข้าไปสู่ป่าก็เพื่อว่าตอบคุณพระยาจิวตัวมีบุญอันมากนาง
มักใคร่อุปฐากจึงมาก็ควรกูอินทราลุกไปค้าชูยังบารมีอันล้ำเลิศแห่งพระยาจิว
ตัวประเสริฐให้สัมฤทธิ์แก่ท้าวนี้เทอญ ครั้นว่าพระยาอินทร์คะนิงดังนี้แล้วก็
จึงเสด็จคาดคามจากปราสาทแก้วเวชยนต์ แล้วก็นิรมิตให้เป็นพราหมณ์
เฒ่าเข้ามาสู่สำนักพระยาจิวแก้วตัวชาวก็มี ดังนี้แล ภิกขเว ตูราภิกขุทั้งหลาย
ตนทรงศีลใส่บ่เสรัก็พึงยังอันเราจักกล่าว

ลาน ๑๗ หน้า ๒ ไปภายหลังนี้เทอญ ที่นั้นพระยาอินทร์ตนวิเศษอันกับเพศเมื่อเป็นพราหมณ์
เข้ามาสมทานถึงที่ข้างหนองคานแล้ว ก็มาตีถามซึ่งจิวตัววิเศษผู้ข้างเขต

คงคิดว่าครุฑพระยาจ้าวตัววิเศษเข้ามาอยู่ในเขตด้าวศรีขันธ์สวัสดิ์คิดจำศีลในป่า
ไม้ยังคอยใหญ่เป็นไปเสียจึงโรกี่ป่มากกระทำโทษอาหาร โสคยังมีชะหรือ
ตั้งจะมักตั้งจะเหล็กขงของกี่ปมามีชะโยบมาต้องได้ขบตันชะลือ อันว่า
งน้อยแสงใหญ่ก็คี่ขี้เข็บแลแมงมวังกี่ปมาต้องคอคเหิงสาอันชะลือ ในกาละ
นั้นพระยาจ้าวตัวชาวครันได้ยินยังคำพระยาอินทร์กล่าวได้รู้ข่าวคะนิงใจว่า
ก็ฮอยแมนเทวดาบุตรคนวิเศษเข้ามาบ่ ดังนั้นฮอยว่าเป็นพระยาอินทร์กิน ๒
ส่วนฟากฟ้าพาลงมานิรมิตเพศหน้าเป็นคังพราหมณ์เข้ามาสู่สำนักแห่งกูเพ็ง
มีชะแล พระยาจ้วคะนิงใจสันนี้แล้วอันจกกล่าวแก่ค้ออินทราจิงกล่าวเป็น
คาถาไปภายหน้าว่า เทวมหาราชบุตร ปาสาทิ วเสติ ดังนี้ข้าแด่มหาราช

ถาน ๑๘ หน้า ๑ คนองอาจคังข้าจกใส่ไว้คูนี่ฮอยบ่มนุสสาชาติแท้เป็นคนเจ้านี่ ฮอยว่าเป็น
พระยาอินทร์ตนฝ่ายฟ้ามาสู่สำนักแห่งข้าเพื่อให้เป็นมงคลด้วยดี ครุฑเจ้าตน
มียศศักดิ์อาจลือฮา เจ้าพิจารณาเล็งตนค้อหน้าตาทับลงแห่งส่วนข้านี้ก็อยู่ใน
คองขงเขตกว้างยังคอยอยู่สร้างเลียงอินทรีรักษาศีลคียบ่เศร้าหากยังอยู่เฝ้าค้ำ
สันนี้คี่หลี พยคุโฆ อันว่าเสื่อหมี่แลแฮคองน้อยขงใหญ่ทั้งหลายกี่ปมาราวีแก่ข้า
แล ขงของกี่ปมาปวงเยียบโทษแก่ผู้ข้าอันมีประ โยชน์ธรรมศีลหรืออาหารการ
กินแลทางเคี้ยว ดูข้าฮู้ลวดแสวงหามามีมากก็ขงบ่ยากแท้สักอัน ในคองโพ
ป่าไม้บ่ใช้หากพอกินแลนา ส่วนว่าสัตว์ทั้งหลายฝูงตัวน้อยแลตัวใหญ่เขากี่ป
มากกระทำให้เป็นอันตายแก่เฮาสักคาบโลกา อันว่าพระยาที่บ่มาบังเกิดแก่ข้า
แลนา ครุฑ มหาราชเจ้าคนวิเศษแสวงกระทำเพศเป็นพราหมณ์เข้ามาสู่
อารามแห่งข้าในแก่หน้าคองหนาส่วนว่า

ถาน ๑๘ หน้า ๒ เจ้ากุกี่ยังหาอันตายบ่ได้บ่โสคใหม่เจ็บหัวแดงหรือ ประการนึ่งเล่ายังคอย
เสวยสุขฟากฟ้า อันว่าพระยาให้ไอศวรเขากี่ปมาผดผิดถ้อยก็ยังคอยอยู่ด้วย
สวัสดิ์คี่หรือ ที่นั้นพระยาอินทสุรินทรเจ้าฟ้ากล่าวว่ครุฑพระยาจ้วตัว
ประเสริฐล้าเลิศกว่าหมู่จ้วทั้งหลายส่วนว่าเฮานี้ก็หากแมนตนอินทร์คียบกลับ
เพศพรณวิเศษเหมือนคังพราหมณ์เข้ามาสู่อารามแห่งเจ้าข้าก็ขงบ่โสคเศร้า
สันใด ไอศวรเขากี่ปมากกระทำโทษแก่เราคนมียศอันประเสริฐล้ากว่าชั้นฟ้า
กายบนแท้แล ประการนึ่งส่วนว่าตัวเรานี้ก็อยู่เสวยสมบัติในเมืองบนบ่ถ้อย
หากยังคอยสวัสดิ์บ่มีอันตายสักเยิงชะแล ครุฑเจ้าพระยาจ้วตัวประเสริฐชาว
ไสงามคือออกตลอดคอคเอาเขาทั้งหลายฝูงนี้ไว้ยังหลายนัก โสคจกกระทำ

ประโยชน์เหตุใดสันนั้นจา ๗๕- ถึงจนแล้วนามกลองแดงเดือน ๕ แสม ๗
คำ พร่ำว่าไฉวัน ๗

ผูกที่ ๔

ถาน ๑ หน้า ๑ ในเมื่อพระยาอินทร์ถามสันนี้แล้ว ที่นั่นพระยารัจวแก้วจกบอกล่าตามคำอัน
คะนิงนั้นว่า ข้าแต่เจ้ากุดนวิเศษมาเอาเพศเป็นคนสวนอันว่าเขาทั้งหลายฝูง
นี้มา ข้าไยมักจกใครแปรงหอบปราสาทให้เป็นที่อยู่แก่ราชธิดาผู้ประเสริฐ
อุดมอันลูกแต่เมืองนคราชนครมาฮอด นางคิดสวดใจใส่งามอาอุปราศกข้า
ในป่าไผ่ ลูกแก้วแก่นให้ก็มีมาอยู่ปฏิบัติรักษาข้าทั้งมวล ก็ควรลูกเผลูกฟ้า
อย่าให้โศกเศร้าหมองใจ คำคิดเตียนแห่งเทวดาทั้งหลายอย่าได้ให้มีแก่ข้า จก
ใครแปรงปราสาทที่อยู่กุดอันเขามาเห็นแลที่นั่นพระยาอินทราชธิดาก็จึง
พิจารณาดูดีชอบลวดกล่าวตอบพระยารัจวว่า ข้าแต่เจ้ากุดนประเสริฐล้ำเลิศ
กว่าจวทั้งหลาย มีคนอันงามสัณฐานเป็นคังลำลีฝ้ายนั้น ส่วนว่าเหตุการณ์
อันเจ้าจกกระทำแต่งแปรงยังที่อยู่แห่งลูกเจ้าผู้ชื่อว่า นางอุมมาหนิตอย่าได้
คะนิงใจสักผาด ข้าหากจกแปรงให้แล้วบรรวรเป็นคังใจมักแห่งเจ้าชูประกา
ระชะแล ครั้นว่าพระยาอินทร์กล่าวจาสันนี้แล้วก็ลวดอยู่ปากจาสันนี้ก็มีแล
ตโต รตุตย วิวสเน ในกาลเมื่อกลางคืน

ถาน ๑ หน้า ๒ นั้นแลมาฮอดแล้วคังนั้นก็จึงอำเพ่งพิจารณาจกก็จึงเอาเขารัจวทั้งหลายฝูงนั้น
มาประชุมชุมนุมกันในที่นั้นจึงควรแปรงแล คนแก้วก็มานิมิตด้วยฤทธิพิพย์
แห่งตนให้เป็นปราสาทหลังนึ่งก็งามนักสูงได้ ๗๐ โยชนะแลมีขอดช่อฟ้า
อันประดับแล้วด้วยแก้วแลคำทั้งมวล หลังแลคูกแก่ตาบู้ฮ้อมพลอยช้านิรมิต
ยังเครื่องซึ่งมหาอาภรณ์ทั้งมวลอันต่าง ๆ แลอาหารอันควรเลี้ยงกิน พระยา
อินทร์ก็นิรมิตไว้ทุกเยี่ยงอันเป็นพิพย์คือว่า เครื่องทั้งมวลนิรมิตไว้ในปราสาท
พิพย์อันนั้นแล พระยาอินทราชก็ช้านิรมิตไว้ยังสระโบกขรณีอันควรสนุกมาก
นักแล กว้างมีประมาณว่าได้ ๑๕ โยชนะทุกขอบอันประกอบด้วยปกติใบ
คังแก้ววิฑูรย์ ถัดนั้นพระยาอินทราชเจ้าฟ้าตนวิเศษก็ช้านิรมิตยังบัว ๕
ประการเป็นอันดูงามมากนักแล ถัดนั้นช้านิรมิตไว้ยังโบกขรณีอันฮาบเสียง

เพียงงามสะอาดมีพื้นอันลวดด้วยทรายคำ ครั้นว่านางนำจิวทั้งหลายลงอาบ
ล้างแล สว้ายสี่ประมาณเท่าได้ก็บู้

ลาน ๒ หน้า ๑

ว่าจักขุมัวไปก็หาบได้ก็ยงไสเป็นปกติคังเก่า ถัดนั้นพระยาอินทราเจ้าฟ้า
ตนวิเศษก็ขำนิรมิตยงสวนอุทัยานกว้างได้ ๓ คาวุต ก็อว่า ๓ พันวา
อันเคียรคายเต็มไปค้วยเครื่องบริโศคทั้งหลายก็มีหมากม่วงแลหมากขนุนแล
หมากน้ด หมากไฟ หมากก่อ กล้วยอ้อยทั้งหลาย ก็มีกล้วยก้านบุนแลกล้วย
ตึบกล้วยมีอนาง ต้นเทียนแลหญ้าเพ็ก หญ้าปวงทั้งหลายก็มีมากน้กแล
ครั้นว่านางนำจิวทั้งหลายให้ไปกินยังหญ้าทั้งหลายแลลูกไม้ทั้งหลายฝู่งนั้นก็
ลวดอิมเต็มใจก็บไปหากินไกลเหมือนดังเมื่อก่อนแล สกโก เทวราชา โน
เมื่อนั้นพระยาอินเจ้าฟ้าก็นำลงมาชำระสรรพางค์ คือว่า บารมีแห่งจิวตัว
ประเสริฐแล้วตนแก้วก็มาส่งอาลาพระยาจิวตัวนั้นแล้วก็เสด็จขึ้นสู่ดาวดึงสา
แลปราสาทแก้ววิไชยนต์อันเป็นที่อยู่แห่งตนก็มีวันนั้นแล ตทา โส โค โณ
เมื่อนั้นส่วนว่าจิวทั้งหลาย ปพุมหรรษติ ครั้นว่าตื่น มาแล้ว ในกาลเมื่อเจ้า
คังนั้นก็มาเห็นปราสาทแก้วแล้วค้วยเสาคำอันประดับค้วยคำแลแก้ว ๗
ประการ มีวรรณะวามมากน้กแล มียอดแล้วค้วยแก้วลาน ๒ หน้า ๒ แลคำ
ทั้งมวลอยู่ยอเล็งแก่ตางจิวทั้งหลาย เขางค์อัสจรรย์มากน้กก็เอากันมาแวดล้อม
ฝ่อคุดพร้อมชูแห่งชูที่ เขาก็ชวนกันไปยังสระพังวัง โบกขรณีแลสวนอุทัยาน
อันกว้างประมาณว่าได้ ๖ พันวา เคียรคายเต็มไปค้วยเครื่องพร้อมทุกเยียง
เขาได้เห็นก็กล่าววอันนี้ก็สอยเกิดค้วยบุญนางผู้เป็นลูกพระยาเจ้าแห่งเขาเพ็ง
ชะแล เขาทั้งหลายก็กล่าววอันนี้ก็เป็นของควรเขาทั้งหลายจึงแล ว่าหัน
แล้วก็มีปิติโสมนัสชมชื่นยินดีมากน้กแล ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลายตนทรง
คุณหาที่สุคบได้ ตทา ในกาละนั้นส่วนว่าจิวทั้งหลายฝู่งนั้นครั้นว่าเขาเห็น
ปราสาทแล โบกขรณีแลสวนอุทัยานทั้งหลายฝู่งนั้นแล้วส่วนว่าพระยาจิวตัว
นั้นก็จึงกล่าวซึ่งบริวารว่าดูรเพื่อนทั้งหลายเฮย อันว่าที่อยู่ลูกแห่งเขาก็
เป็นบรรวนแล้วเราทั้งหลายก็ควรจ้คัจอัสจรรย์แท้แล ที่นี้เขาทั้งหลายก็ควร
มุทธาภิเษกให้ลูกเขาได้อยู่สำราญในปราสาทที่นั้นควรชะแล ว่าอันเมื่อนั้น
จิวทั้งหลาย

ลาน ๓ หน้า ๑

ก็ขาบไหว้ตนเป็นพระยาว่า เทว ข้าแค้นมหาราชเจ้าฝู่งข้าทั้งหลายก็สาธุการ
ยินดีกับมหาราชแล ส่วนว่าปราสาทหลังนั้นก็ควรเขาเจ้าทั้งหลายเอาลูก

มหाराชเจ้าเมื่อไว้แต่แล้ว หันแล้วต่างตัวก็ต่างไป นำเอามาขังน้ำด้วยปาก
 แห่งเขาพร้อมชูตัวชูตัวก็มาคดหล่อยังหัวแห่งนางแล้วก็ลวดคกล่าวคำอันเป็น
 มงคลพรว่า สวัสดิ์ก็จะมีแก่นางอันอยู่ในปราสาทจงให้มีอายุยืนยาวแก่นาง
 ผู้ประเสริฐอันพยาธิอย่าให้เกิดมีแก่นางก็จงสนุกเย็นใจกิจการสันโดอย่าเกิด
 แก่นางผู้ประเสริฐอุดมชุกประการ กิ่งให้เป็นที่ไหลเข้าไปสู่ที่ประสูมชุนุม
 แห่งเทวคาทังหลายเทอญ ประการนี้จึงให้สมบัติแก้วนอไหลลั่งก็ลั่งต่อ
 หน้าทันตาได้มูทราภิเษกแต่ประเทศแดนไกลมาส่งแก่ราชชิตาน้องอ๊กแก่ผู้
 ข้าทังหลาย ในกาลอันจักมาภายหน้านั้นเทอญว่า หันแล้วก็นำเอานาง ไปสู่
 ปราสาทแก้วด้วยสวัสดิ์ก็มีวันนั้นแล ตทา ในกาลนั้นส่วนว่า

ลาน ๓ หน้า ๒ นางอุมมาทนิตผู้มีอิติลคานองอาจลือชาก็นักหนา จังทังหลายนอเอาตนไปสู่
 ปราสาทแล้วนางแก้วก็ผอเล็งดูงามนางก็อยู่ในอารามเนียบนอบไหว้ได้พื้น
 ปราสาทเสาคำ นางก็ตั้งคำสัจว่า ข้าแต่เทวบุตรเทวคาทังหลายทุกหม่อันอยู่
 ในอากาศแล ด้วยอันอยู่ในขงจักรวาลยานกว้างทังประเทศขวงดั่งควน
 อันว่าเจ้าทังหลายมาฟังถ้วนถ้ำข้าหากปฏิบัติกระทำมาคือว่า อุประจากรักษา
 ยังพระยาเจ้าตนพ่อผายทุกเลงจายคำเข้ายามเมื่อขนขวยน้ำอันน้ำเย็นใสชื่อ
 ผู้ข้าน้อยหากคดแต่งกระทำมาปฏิบัติรักษาแต่เมื่อผู้ข้าน้อยหนุ่มล้อมพ่อ ได้
 ๗ ปี ปฏิบัติส่วยสี่แสนวคกันขุแห่งบาทา มีคำจาปากอ่อนบให้ห้อยน
 ลักวันข้าก็ปฏิบัติทุกเยียบบให้เคื่องใจพ่อแม่แดนแต่ได้กระทำแต่แล เทวบุตร
 โศ ดูราเทวบุตรเทวคาทังหลายส่วนคำสัจจะอันข้าหากกล่าวแก่ผู้เจ้านี้มีแก่
 ข้าเพื่อแท้ดีหลียังบเป็นวจิกรรม มโนกรรมแท้

ลาน ๔ หน้า ๑ หากสมใจเป็นคังข้าไขกล่าวบอกเจ้าทังหลาย ขอให้ขึ้นไคแก้วให้ปูพื้นแต่
 ออกมาให้ข้าน้อยได้เอาตีนย่ำขึ้นเมื่อสู่พื้นปราสาทภายบนนั้นเทอญ นาง
 อุมมาทนิตก็มากระทำสัจจะอธิบายสนนี้แล้ว ยามนั้นขึ้นไคแก้วเกิดมีมา
 ทันใจที่นั่นนางอุมมาทนิตผู้องอาจก็จึงขึ้นเมื่อสู่พื้นผาสาทภายบนนางก็กัน
 ทันหลายเยียงนางก็ลวดทรงเครื่องอันควรประดับประดาอันพระยาอิน
 ทราหากแต่งแปงป็นนางแก้วก็ควรจิดอัสจรรยมีมาก หากเห็นงามแก่ตาเยียง
 เป็นอันบ่เหลือเครื่องประดับเมืองคนเรา นางก็หุขเอามาขังมีรัศมีพุ่งเต็ม
 ห้องปราสาทนางก็ข้าเห็นงามก็ตั้งรูปแก้วดูองอาจอันช่างผู้ฉลาดหากแปง

- เป็นนางนั้นแล ตโต ปฏฐาย ตั้งแรกกาลนั้นไปภายหน้านางก็ลวดมีวรรณ
อันงามดังเทวดานั้นก็มีด้วยนัยประการดังกล่าวมานี้แล สุวรรณจักร
ลาน ๔ หน้า ๒ ก็ นิติตถั วรรณวิเศษจาด้วยห้องเหตุสุวรรณสุดบันถ่าน ๔ ก็สมเด็จเสด็จ
บรรवरแก่กาลธรรมเทศนา ปริสิทธิ ก็แล้วเท่านั้นก่อนแล สุนนตปวติ ทาน
สุวรรณชาติกั เอกคุดสาโม อหิ สกุกหเส ภิกขุาเว ดูราภิกขุทั้งหลายอัน
ทรงศีลใสเปสร้าสูเจ้าทั้งหลายจงฟังยังนิยานิทานอันนี้อันมาในสุวรรณจักร
ชาติอันยังสร้างสมภาพขาดในสงสารประการดังภูพระตลาคดจักเทศนาไป
ภายหน้าก่อนเทอญ ตทา เมื่อนั้นส่วนว่าเจ้าสุวรรณจักรกุมารก็ยังอืด
สำราญอยู่ด้วยสวัสดิศรัพร้าเพิงบารมีธรรมรักษาศีลขาดในปราสาทเมือง
เชตุพนนครอยู่กับคอมพิวเตอร์แม่แห่งตนก็มีแล คสมิ กาล ในกาลนั้นยังมีใน
วันหนึ่งเทวบุตรอันอยู่รักษาป่าคูปาหิมพานต์ก็มาเล็งเห็นหน่อแก้วอุมมาทนิค
อันอยู่ตนเคียวกลางไพรเขียวปากกว้างอันเป็นที่อยู่พระยาจิวประเสริฐ อันอยู่
สร้างในปางพงไพรรมมีคู่เทียมตนก็จึงมาบันคลเข้าหัวใจแห่งโพธิสัตว์เจ้าให้
มีใจมักใคร่เข้าไปสู่ในคงเพื่อว่าประสงค์หาฝูงสัตว์ทั้งหลายในคงค่านป่า
เหตุว่าเทวบุตรตนนั้นมักใคร่ให้โพธิสัตว์เจ้าไปเห็นนางอุมมาทนิคอันอยู่
สร้างในปากกว้างคงหลวงนั้นแล ที่นั่นส่วนว่าเจ้าสุวรรณจักรกุมารตนนั้น
อันเทวบุตรหากบันคลเข้าใจก็มักใคร่ไปหลืนในป่าก็จึงเข้าไปสู่พ่อพระยา
เอกราชเหตุเพื่อว่าขออนุญาตซึ่งพ่อพระยาแห่งตนก็กล่าวว้าข้าแต่พ่อพระยา
เป็นเจ้า ข้าถูกแต่ก็มีใจมักใคร่ไปแ่อป่าเพื่อว่าจักไปหาเนื้อตัวหนุ่มอันมิเขา
คุ่มงามนักแล ข้าแต่พ่อพระยาเป็นเจ้าขอพองให้ปล่อยข้าอันเป็นลูกแต่ข้า
ไปแต่เทอญ วันอันที่นั่นพระยาชุมพูเอกราชตนเป็นพ่อก็จึงกล่าวซึ่งบุตรว่า
ดูรเจ้าถูกชักพอนาสายใจเจ้าอย่ามากกล่าวคำเยียงนั้นเทอญ ปิไรที่แดนคน
พลอยจักขอเอาตน ไปหลืนที่ปากกว้างหนามหนามีทั้งหญ้าคมบาง
ลาน ๕ หน้า ๒ ยอดยิ่ง เจ้าพ่ออย่าจักไปพอบ้างสายใจไปได้เทือแล ว่าอันเมื่อนั้นเจ้า
สุวรรณจักรกุมารตนถูกได้ยื่นคำพ่อดนห้ามบ่ถักใจตน เจ้ายังสนหุคอยู่ก็จึง
ซ้ำขอ ๒ ที ๓ ที บ่ถอยพ่อก็ยังบ่ปล่อยไ้ ๆ ห้ามด้วยคำคิว่าพอบ้างเข้าไป
งายแล ว่าหั้นเจ้าก็อยู่จ้วยกกล้วยบ่ก็มีแล อทา วจน ส่วนอันว่าบุรมโพธิสัตว์
เจ้าก็ยังเข้าไปขอแถมเล่าถ้วน ๓ ที ก็มีคั้งนี้ว่าข้าแต่พ่อเป็นเจ้าข้าถูกแต่ว่ามี
ใจใคร่ไปแท้ศึหี ข้าขอพระกษัตริย์พ่ออนุญาตวางไปหลืนในไพรหาเนื้อ

สั้นนี้อยู่ไว้ ๆ หั้นแล แม่นว่าพ่อห้ามไว้กับฟัง ที่นั้นพระยาชุมพูเอกราชก็บ
อาจห้ามลูกตนไว้ได้เพื่อฟังคำก็จึงมีคำ ตาต ดูราเจ้าลูกชกแก่พ่อชื่อว่าเจ้ามี
ใจติดต่อแท้ในคงพ่อก็จักปลงอนุญาต เจ้าไปตามใจสักคังคำปรารถนาแห่ง
เจ้าเทอญ ว่าสั้นนี้แล้วอันจักกล่าวแก่เสนาไปตามแห่งตัวจึงกล่าวว่าคุณาเสนา
เสนาท่านจึงฮีบ

ลาน ๖ หน้า ๑

ใช้ร้องเหนือบ่าวเอาพลไพร่ทั้งหมดถ่วงกันไปกับด้วยลูกแก้วแก่นไต้ หลิน
ในป่าไม้เป็นพื้นปรารถนาพอมั่นคนอยู่คาดว่าสั้นนี้ เมื่อนั้นชชชเสนาภัก
ฮีบเอาอาชญาพระยาคนพ่อก็ก้มขบลงว่าสาธุตี ๆ แล ว่าอันแล้วจึง ไปป่าวรี
พลคนแก้วหาญทั้งหลายประมาณหมื่นคนบ่ภาคอมาตย์ชชชเสนาภักให้คน
ทั้งหลายผลากับดาบ ฟ่องก็ให้นุ่งผ้าขาวเหล็กสร้อยตัว ฟ่องก็ให้มีหัวยุ่ม
พร้อมชชชคนถ่วงถ่วงกันเอาอาวุธเครื่องฆ่าเข้ามาให้เจ้าสุวรรณจักรกumar
เห็นหั้นแล สุวณฺณจกุกุมารโ ร ส่วนอันว่าเจ้าสุวรรณจักรกumar ครั้นว่าได้
หมุ่มบริวารมาพร้อมแล้วถึงกาลวันดีแล้วก็เอาหมุ่มบริวารออกจากเวียงแล้วก็
เข้าไปสู่ป่าไม้หิมพานต์มีที่ใดก็เข้าไปในที่นั้นก็มีแล ส่วนว่ามหาสัตว์เจ้า
ครั้นว่าเข้าไปสอดแล้วก็ให้เสนาแก้วทั้งหลายแต่งตั้งทัพเป็นบ้านมีประการ
ด้วยหนามได้ ๔ ถัน จึงเอากั้งอยู่ในที่นั้นเสียงกึ่งหนึ่งแล้ว ปุณฺณทิวศ
ในวันสุนแลอยู่สายฟ้าขึ้นมาก็จึงเอาเสนาทั้งหลายออกไปเพื่อว่าจักหาเนื้อ
เดือนกวางฟานทั้งหลาย

ลาน ๖ หน้า ๒

หั้นแล ส่วนอันว่าเจ้าสุวรรณจักรกumarคนหมุ่มหน้าก็ขึ้นขี่ม้าสินธูราชตน
เป็นมงคลกับตนแลก็เอาดาบศรีคัน ไชยฝักคำค้ำแก้วมาขัดกับแอมแห่งตน
ให้หม่มก็ถือเอาสายสาธกม้าตัวนั้นให้เล่น ไปสู่ในคงฟุ้งก็มีแล ตทา
ในกาลนั้นส่วนอันว่าเทวบุตรตนอยู่รักษาป่ากดูป่าหิมพานต์ก็มาอำเพ็งด้วย
อาการว่าดังนี้ส่วนว่าเจ้าสุวรรณจักรกumarตนเป็นหน่อพุทธรังกูร อันยัง
หมุ่มหน้างามก็เข้ามาสอดในป่าที่คงไพร่ส่วนว่าคนดูจัก ไปนิรมิตเอาเพศเป็น
กวางคำตัวพิเศษสิ่งามให้เจ้าสุวรรณจักรกumarตนนั้นเห็นดูแล้วให้มีใจใคร่ได้
ยังกุนี่ให้ท่านเส็งมาสู่ไล่เอา เมื่อนั้นกุงจักรกระทำเอาเจ้าลวดนำเข้าไปสู่ป่าหิม
พานต์อันเป็นที่อยู่นางอุมมาทนิตหน่อแก้วชะแล เทวบุตรตนรักษาป่ากดูป่า
ไม้หิมพานต์ก็อำเพ็งสั้นนี้แล้วก็นิรมิตเป็นกวางคำเข้ามายืนต่อหน้าม้าแห่งเจ้า

สุวรรณจักรกumarหันแล ที่นั่นเจ้าสุวรรณจักรกumarหน่อไ้ที่พ่อเลี้ยงไปมา
คังนั้นเจ้าก็เห็น

ลาน ๗ หน้า ๑ ยังกวางคำตัวนั้นแท้ บ่สงสัยก็ลวดมีใจมักใครไ้ก็จิงตีมีมีกำลังอันแรงมั่งก็
แลนเข้าไปหาเจ้าก็ปองอาญาฮ้องป่าวกล่าวว่ดูราเพื่อนทั้งหลายก็จิงมาฮีบ
แวดวงกายวันออกฟุ้งมาเอาทั้งหลายจักเอาขังคำตัวนี้อย่าให้ลวงพันไปไ้
เทอญว่หั้นแลวที่นั่น ส่วนว่หาหมู่รืพลตนแก้วหน้าทงหลายก็เห็นแลนไป
ด้วยพลันตามราชอาญาแห่งตน ส่วนว่ระมั่งตัวนั้นก็ตีมาขึ้นอยู่ต่อหน้า
แห่งเจ้าราชบุตรคนนั้น แลวก็แลนไปด้วยพิศพนไ้ที่นั่นแลที่นั่นเจ้าสุวรรณ
จักรกumarหน่อไ้ก็ทีบมาไ้ตามหลังระมั่งคำตัวนั้นไ้ ๆ ลางเทือกก็เป็นคัง
จักจับเอาไ้ด้วยแท็กบ่จับเอาไ้แลเจ้าก็ซ้ทีบมาเลียบ ไปตามวิสัยกำลังแห่ง
ตนเป็นอันพลันนักอุปมาเป็นคังมีกำลังเฮงนักจับเอาก่อนคินแลซัด ไปน้นแล
ส่วนว่เจ้าสุวรรณจักรกumarคนนั้น อันทีบมาไปครั้นว่จักทงส่วนว่ระมั่ง
คำก็ฮีบเทียวไวขนาดแลนไปก่อนหน้าส่วนว่เสนารืพลทงหลายก็ลวดบ่อาจ
จักทันตนไ้เท่าแต่

ลาน ๗ หน้า ๒ เจ้าคนเคียวแลม้มาสินธุราชเทียมใจอันเทียวไปในเดือนกว้าง ส่วนว่ระมั่ง
คนนั้นกระทำข่าหน้าเป็นคังขางบไ้ได้นั้นไปกระยิกต่อหน้าแห่งเจ้ากุมมารหัน
แล ครั้นว่เห็นระมั่งคำหาครกระทำการเขียงนั้น ไปเจ้าไ้ไ้ว่ยังจักไ้เจ้าก็
ซ้ทีบมาแลนไปตามก็มีแล โส เทวบุตรโต ส่วนว่เทวบุตรคนเป็นระมั่งคำ
ก็มากระทำก้งบังไว้ยังหูเจ้าหน่อไ้ทัง ๒ บไ้ไ้ไ้ยังเสียงแห่งหมู่รืพล
ทงหลายอันถ้วนกันอยู่ฮ้องเมืองนั้นทัวท้อมป่าหิมพานต์นั้นแล ส่วนว่
บูรุมโพธิสัตว์เจ้าหน่อไ้ก็มใจมักใครไ้ไ้ยังระมั่งคำตัวนั้นแท้หนักหนาที่ซ้ตี
มาแลนไปหาฮีบพลันนักหันแล ส่วนว่ระมั่งคำตัวนั้นครั้นว่เห็นมาแลนมา
ไกล้แท้คังนั้นก็ซ้แรงแลนหนีไปบไ้ให้ไกลเท่าใด ลางเทือกก็ตีหาอยู่จอกก็ฮีบ
เป็นคังหาไ้ขบไ้ได้นั้น ลางเทือกพอดินปลูกข่าขึ้นทง ๔ เป็นคังตายแลวนั้นแล
บูรุมโพธิสัตว์ก็เห็นยังระมั่งคำตัวนั้นบ่หันใจเข้าออกคังนั้นเมื่อนั้นเจ้าก็ไ้ไ้
ว่ระมั่งตัวนี้มันหากอดก็เฮงมันแล้วแลวว่าหั้นแลวตนแก้ว

ลาน ๘ หน้า ๑ สุวรรณจักรกumarก็คะนิงใจว่จักไ้ระมั่งคำตัวนี้แล ว่าหั้นก็ทีบมาเล็งตัว
เก่า ส่วนว่ระมั่งก็เดินไปเล่าหั้นแล ตโตสุริยา ในกาลนั้นเจ้าก็แลนไ้จับมา
ไปสนั้น ส่วนว่ สุริยาพิศก็ตกล่อยมอยไปคังนั้นส่วนว่ระมั่งตัวนั้นก็

ลวดลิลากกับหายไปก็มีแล สุวณฺณจกุกุมฺมาโร ส่วนว่าบุรมโโพธิสัตว์เจ้าก็
 บรู๋หนทางมีที่ได้เจ้าก็ลวดขี้ม้าสวดแล้วแหว่ไปมาในป่าหิมพานต์ที่นั่นก็
 คະนิงใจว่า อาโห โอนอนูนี้จักกระทำดังรื้อนี้จาส่วนว่าเสนาหลายมวลมากก็
 หากพลัดพรากเสียกัน บัดนี้ก็เท่าตนกูผู้เดียวหลงแก่ป่าไม้กลางไพรบมีไฟ
 เป็นเพลิงจักเดินเดือนคนเดียวแค้นเหตุนั้น เหตุ เพื่ออุปฟังคำพ่อเป็นเจ้าจึงได้หลง
 อยู่แก่ป่าไม้คนเดียวแล สิวาทุแลฟังคำพ่อเป็นเจ้าก็บ่จักพรากพ่อแม่หน่อ
 เหง้าสายใจก็ยังจักได้กึ่งเข้าเหนือได้คำทุกคำเข้าก็บ่จัก โศกเศร้าหมองใจสันนี้
 แล โอนอบัดนี้ถูกกระทำสันใด

ถาน ๘ หน้า ๒ เล่าถ้าจาคือว่าให้ได้พบพระยาตนพ่อทั้งหมดเหง้าพระมารดาแห่งตนนั้นจา
 ส่วนว่าป่าที่นี้ก็มีคนพาเสื่อหมีโจรอยู่แสดช้ายหมีสี่หางชักขี้ดีเหลือ
 แลทุกค่านค้ำแม่เต็มไพร ส่วนว่าราชสีห์แลแรดข้างก็ทำอยู่สงคีรีกับหมี
 แลจะเข้าผายเต็มป่านั้นเนื้อเยียงอย่าแล หมูเถื่อนจ้วลานเถื่อนหาในเที่ยวไป
 มาแก่ห้วยทั้งป่ากล้วยแถมเล่าก็เอากันมาหากินเกี้ยงหญา ครั้นว่าเขาได้ยิน
 เสียงกะที่บ่มีจัก อยู่ถ้าคำท้อให้ตายว่าหมูจ้วควายแลข้างเถื่อน เขานี้หาก
 เป็นเพื่อนซุ่มกันครั้นว่าเขาเห็นกูเข้าไปใกล้ก็เที่ยงว่าจักไล่เข้าคาชนให้ตายหุง
 แท้แล บัดนี้ควรกูเข้าไปหาไม้ใหญ่อันมีโกสมกันก่อนชะแล ว่าอันแล้ว
 ครั้นว่าตนแก้วคะนิงดังนี้แล้วก็เข้าสู่ก ไม้ใหญ่คนที่อันมีง่าสมกันคืนักแล้ว
 เจ้าก็ลวดมัดม้าแห่งตนกับไม้ใหญ่อันนั้นบรรบวรดนเจ้าก็จึงขึ้นไปสู่ที่ง่าไม้ให้
 ก่ายบนลวดกับ

ถาน ๙ หน้า ๑ คนนอนอยู่ด้วยสวัสดิคีมีแล โสคติ ปรี รุดตยา ในกาลเมื่อคืนนั้นแลช่งแจ้ง
 ไสงามเจ้าก็ขึ้นไปสู่กายบนนั้นแล้วพ่อเล็งดูทิศทั้ง ๘ ด้านเพื่อว่าจักพ่อเล็งดู
 บ้านเมืองอันเป็นที่อยู่แห่งคนทั้งหลายนั้นแลส่วนคนกูก็บรู๋ทิศไหนใดก็จึงเข้า
 ขึ้นเมื่อกายบนแลแล้วพ่อเล็งดูค้ำวหนเนื้อก็จึงเห็นปราสาทนางแก้วอมมาท
 นิตเป็นอันมีรัศมีใสสว่างเหลืออมมาบ ๆ ต้องมาบตามากนัก เมื่อนั้นเจ้าก็จึง
 คະนิงใจว่าดังนี้ อันว่าปราสาทหลังนั้นก็ชอยว่าเป็นที่อยู่แห่งคนทั้งหลาย
 บ่อย่าชะแล บัดนั้นก็เป็นที่อยู่เทวดาคนมารักษาป่าไม้หิมพานต์ที่นี้เพลิงชะ
 แล เจ้าคะนิงใจสันนี้ใจ ๆ แล้ว หน่อโพธิสัตว์กล่าววว่าเมื่อกูจัก ไปดูผู้แจ้งแล
 จักว่าเป็นที่อยู่ผู้ซื่อสันใดจา เจ้าก็เข้าพ่อเล็งดูยังปราสาทแก้วเห็นแจ้งแล้วดี
 งามเห็นที่ไกลประมาณไครนั้น โสคเหลือคานันแล เข้าบุคลลผู้จักโจษทนา

ถามว่าคนเขาทั้งหลายพลอยว่ายิ่งเล็งไปเห็นประมาณว่าพอน โยชนะนักร
โศคแท้สันโดว่าอันเจ้า

ถาน ๕ หน้า ๒ บุคคลผู้จักรรถทานแก่ก็เพิ่งว่าดังนี้ สุวณฺณจกุกุมารโ ส่วนว่าเจ้าสุวรรณ
จักรกุมารตนวิเศษเหตุบไซว่าคนยวยานสามานแท้ดีหีเสแลเหตุว่าทวดาตน
มีฤทธิ์ใหญ่กว้างมานิรมิตเป็นระมั่งแก้วกวางคำหากมาทำสำแดงให้ปรากฏ
แก่เจ้าตนมียศให้เหมือนเป็นคังไกลบโครนั้นแล สุวณฺณจกุกุมารโ ส่วนว่า
เจ้าสุวรรณจักรกุมารเห็นแล้วยังปราสาทแห่งนางแก้วอุมมาทนิตเจ้าก็ลง
จากด้นไม้แล้วก็จึงห่างม้าแก้วแห่งคนก็ขึ้นขี่ยังม้าเข้าไปตามในทิศอันตน
หากเห็นนั้นแล คมคฺฐุ ปกาสนุโต สพุพาอาห สพุพาห สัพพิณฺณตนยวค
ยิ่งจึงนำเอามายัง อดุตา อันได้ไปแจ้งพระจึงแสวงเทศนายังคาถาว่าดังนี้
โส ทิสสา ปาธา อสุสโรติ คังนี้เป็นด้นแล ภิกฺขเว อูราภิกฺขุทั้งหลายตน
ทรงศีลใสบเสร่าส่วนว่าเจ้าสุวรรณจักรกุมาร

ถาน ๑๐ หน้า ๑ อันเป็นหน่อพุทชงูรอันประเสริฐ ครั้นว่าเห็นยังปราสาทแก้วอันล้ำเลิศแห่ง
นางอุมมาทนิตนั้นแล้วตนแก้วก็ลงจากด้นไม้มาสู่ดิน จึงห่างม้าสินธุราช
ตามใจก็ลวดขี่ม้าขับ ไปสู่ทิศอันเป็นที่อยู่แห่งนางอุมมาทนิตอันมีหนทาง
ไกล ได้พันโยชนะควาไกลบ่นานเท่าใดก็ไปสอดที่ไกลปราสาทแห่งนางแก้ว
อุมมาทนิตอานุภาพแห่งเทวบุตรตัวมีฤทธิ์อันกว้างมาหย่อนหนทางเสียให้สิ้น
ยามนั้น โพรสิสัตว์เจ้าก็ลวดคะนิงใจว่าอันนี้ก็ช้อยว่าเป็นด้วยอานุภาพแห่งเทว
บุตรแลเทวดาที่นี้จักเป็นที่อยู่ผู้ชื่อคังรือนั้นจามาอุจกเข้าไปขอกินข้าวน้ำเจ้า
ปราสาทที่นี้ให้หายอยากข้าวน้ำ พร้อมทั้งหมากพลุก่อนเทอญ ว่าอันส่วนว่า
ตนแก้วบูรุมโพธิสัตว์ก็เข้าไปสู่ปราสาทแก้วเขาคำ เจ้าก็กระทำวาจาอ้องก
ล่าวว่า อมมา โภชก อูราเข้าปราสาทขอเจ้าจงมีใจอื้อดูณาผู้เข้าด้วยศรัทธา
อันมากเทอญ ส่วนว่าข้านี้ก็เป็นอันอยากด้วยน้ำแลข้าวก็จึงได้ไต่เต้าเข้ามา
ขอกินซึ่งเจ้าแล บูรุมโพธิสัตว์เจ้า

ถาน ๑๐ หน้า ๒ กล่าวด้วยคำดังนี้ถ้วน ๑ ที่ ๓ ที่ ใ้ ๆ ส่วนว่านางแก้วอุมมาทนิตก็ได้ยิน
เสียงอันนั้นเพียงกำนวนแก่หมากนักร นางก็จึงคะนิงใจว่าบุคคลผู้ใดพอยมา
อ้องว่าอยากเข้าอยากน้ำถ้วน ๒ ที่ ๓ ที่ ซึ่งภูนั้นจา นางอุมมาทนิตหน่อให้ก็
ไซหน้าป่องเป่งถ้วนผ่อดูกก็เห็น โพรสิสัตว์เจ้าอันมีทำเนาเล่างามตนเป็นอันงาม
นักรหาบุคคลผู้จักเปรียบเทียบบได้สำนั้น นางอุมมาทนิตหน่อแก้วก็ลวดคมี

คำเส่นหาสนมากนักแล้วนางจึงไขวจากตอบว่า มาณโว ปุริโส คุราเจ้ามานพ
ผู้ยังหนุ่มหน้าตาชุ่มโคมไขเจ้าลูกที่ใดมาขอคนนั้นจาผู้ว่าลูกเมืองฟ้าลวดลงมา
นั้นจา พลอยมาขอกินเข้ากินน้ำนั้นจา นางอุมาทนิตกล่าวดังนั้น นิสินน์
บุรม โพรสิศตัวเจ้าได้ยินเสียงอันนางปากด้านเป็นอันยินมวนเพราะเห็นนัก
หนา เจ้ากล่าววว่าคุรานางผู้ประเสริฐอันเกิดมาในปราสาทแก้วเสาคำ ส่วนว่า
ที่นี้ก็ถูกแต่เมืองเชตุพนนครมาขออด เหตุที่นี้ก็หากมาแอไว้ในคง เพื่อว่า
ประสงค์หาไล่เนื้อเชื้อชาติหมู่กวางฟ่านพีก็เอบริวารพอมั้น

ถาน ๑๑ หน้า ๑ ชมชื่นเข้าคงหนา ยามนั้นยังมีกวางคำตัวก็มาปรากฏต่อหน้าพีก็จึงทืบม้าไล่
ไปตามภายลุนกวางคำลวดกับหายเสี่ยพีจึงได้เดินมา พีก็ยินอดศลาอยากเข้า
มากหนักหนาก็จึงได้เข้ามาขอกินให้หายพักขอน้องหั้นจงอดูพีแต่เทอญ ว่า
อันเมื่อนั้นนางอุมาทนิตหน่อแก่ก็คะนิงในใจว่าดังนี้ ปุริโส ชายผู้นี้คงดู
จักใส่ใจดูนี่ฮอยว่าบใช้เป็นแต่ธรรมชาติดังว่าเป็นคนแท้ ฝิบอาจจักมาขอ
ได้มแนมนานี่ดีหลินนา ส่วนอันว่ามานพผู้ฮอยว่าเป็นฝิชักย์แลผีเสื่อเอา
เพศเนื้อเหลือคนบ่ดังนั้นก็ฮอยว่าเป็นภูนั้นแล บ่ดังนั้นครั้นว่าเข้ามาภายหน้า
ภายพลันละเพศเอวารรณวิเศษเยียงเหลือคนเข้ามาขอกินเข้าว่าซึ่งดูเพ็งมีชะ
แล ครั้นว่าภูแลบป็นให้กินยังข้าวแลน้ำกลางมันข้า้เคียดแก่ถูกจักขึ้นมาเคี้ยว
กินสิ้นดูให้เสี่ยชีวิตตายไป ควรภูป็นให้กินยังข้าวแล้วแลกล่าวคำดีเส่าโลม
มันให้หนีไปก่อนชะแลนางก็คะนิงใจสันนี้แล้วนางจึง กล่าววว่าคุราเจ้า

ถาน ๑๑ หน้า ๒ มาณพผู้มีผิวพรรณอันงาม ผิวว่าสว่างเหลือสูงเอื้องมากหนักหนาผู้เข้าก็เป็นผู้
ผู้หนึ่งคนเดียวอยู่ในป่าเขี้ยวบ่มีคู่เท่าอยู่กับคอมฝูงงัวทั้งหลายแลนา ส่วนอัน
ว่าน้ำอาบก็บ่มีไผ่หอบมาป็นแลนา เจ้าก็บ่หอนฮู้ ๆ เห็นแลนา ข้าแต่เจ้าคน
หนุ่มเหง้าข้าก็ขอสมมาซึ่งเจ้าก่อนขอเข้ามาณพอย่าได้ยอนใจซึ่งขอราทาน
เจ้าจงให้หากินน้ำในห้วยแต่ป่าควยหือว่าเข้าควรเทอญ ว่าอันที่นั้น
บุรม โพรสิศตัวเจ้าจึงกล่าว คุราน้องรักที่อันว่าน้ำในที่ป่ากล้วยเจ้านี้พีก็บ่
ปรากฏเห็นมาที่ทางใดสักแห่ง พีก็บ่ฮู้แจ้งแก่หมู่ไม้หนามหนากอน้องจงไป
หามาป็นที่กินก่อนเทอญสันนี้อยู่ใ้ ๆ ที่นั้นน้องก็อยู่บ่ได้เหตุที่ว่าเขี้ยวจึงเอา
ยายคอกคำมากระทำมาดั่งกับก็กระออมแก้วใส่หน้าแล้วยอนลงมากล่าวว่า
ข้าแต่พระยาเจ้าคนหนุ่มหน้าบ่าวาน ข้าก็กลัวขามบุญเจ้าข้าก็บ่อาจฮูยให้

แต่เล่าถึงมือ เหตุเกรงกลัวบุญน้อยบ่ควรให้ถูกต้องมือกลัวพระลือสมภาร
อันใหญ่

ลาน ๑๒ หน้า ๑ ขอเจ้าจงอดด้วยอันข้าอุยีนแต่ได้พื้นปราสาทเอากินก่อนเทอญ นาง
อุมาทานิดกล่าวสนี่แล้ว เมื่อนั้นพระตนแก้วกษัตราภักจิงอุยีนมือขึ้นไปหา
ฮันเอากินให้หายอยากใจเจ้าชุ่มบานคี่มีหั้นแล ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย
โส โพรสิศโต ส่วนอันว่าโพรสิศตัวเจ้าคนนั้นครั้นว่าได้ยื่นน้ำทิพย์อันนั้นก็
ลวดชินทราบกระแสนทั่วตน ไปด้วยเส้นขนทั้งมวลขุเส้นแล้ว ส่วนตน
บุญใหญ่กว้างเจ้าภูมิใจมักใคร่อาจเหตุสันโคเข้ามาในคงประเทศกับทั้งม้าตัว
วิเศษเจ้าจุกไปในที่ใดก็จงไปก่อนเทอญ เมื่อนั้น โพรสิศตัวเจ้าก็จิงกล่าวตอบ
ท่านางว่า ดูรานางเฮยส่วนว่าพีนี่นาได้เข้ามาในคงหน้าปากกว้างบัดนี้ก็มีใจ
อ้างสันโคเหตุได้มาพัดพรากไพร่ไทหลังเถื่อนก็มีผู้เพื่อนกับตัวส่วนว่าที่หัว
ทางเมื่อ จักเต้าจักเทียวเข้ามาสู่คงไพร่ที่ก็ได้ เอาไพร่เมืองมาบัดนี้ก็หาก
หายไปที่ทางใดก็บ่สู้ ส่วนว่าพีนี่ก็เป็นลูกพระยาขุมพุกเอกราชอันเป็นเจ้า
ปราสาทเสวยเมืองในเขตพูนนคร เชียงเวียงใหญ่กว้างแลพีนี่มีใจ

ลาน ๑๒ หน้า ๒ มักใคร่แอ้วหลั่นก็เอาคนมาหลั่นป่า เล่าก็จิงได้ไต่เต้ามาเถิงที่นี้แล้วทั้งมวลก็
ถ้วนกันมาแต่งตั้งทัพแล้วลวดนอนหั้นแล ครั้นว่าสูงแจ้งแล้วก็เอากันออกไป
น้อยก็ขามันยังมีกวางคำตัวนิ่งมาปรากฏแก่พีนี่ได้เห็นแจ้งถี่แท้ ดนที่ก็ฮับหา
พลทั้งหลายไปแวงควงเอาให้ได้หุบเอาเป็นมาจา อันแต่นั้นเขาบ่เข้ามา
แวงล้อมวงเอา มานั้นกวางคำตัวมีกำลังเฮงอันมากเดินพรากพาไปไว ภูพีนี่
ก็ยังมีใจมักใคร่ก็จริง ม้าไล่ตามมากวางคำก็หายเสียแก่ป่าคาแลหยอมหญ้า
ด้วยแพ้ฮอยว่าเทวดาทั้งหลายใคร่ให้ภูพีนี่มาเห็นสายกกดาน้องนาถกันิรมิต
เป็นระมั่งให้ดูได้เห็นสะพรั่งพร้อมพรั่งรวมเอาบ่ได้ลวดไว้ให้ภูพีนี่องค์เดียว
เที่ยวตามมาด้วยปากกับทั้งม้าสินธูราชเชิงไชย บัดนี้ก็จิงได้มาประสบแล้วยัง
ธิดาหน่อแก้วแต่กลางคงในระจงขงปากกว้างพันอยู่สร้างในไพรชระแล ดูรา
น้องฮักพีนี่องพียงยังคำจาส่วนภูพีนี่นาก็อุปมาเป็นเอาหินผาในท่ากับ่ห่อนว่า
จักไหลนั้นแล

ลาน ๑๓ หน้า ๑ แม่นว่านางมากกล่าวสนโคซึ่งพีนี่พาให้พรากที่นี้หนีไปในไพรเที่ยวปากกว้าง พีนี่
บ่ฮางว่าจักตามด้วยค่านางง่ายคายนั้นแลหนีไปส่วนว่าคงไพรแลเป็นทางคายน
มาฮอด แม่นว่าไปจอดยังอยู่ที่ทางโคในหุบผาแลเถื่อนถ้ำก็อยู่ไชว่าจักได้อยู่

เที่ยงหมั่นต่อเท่าชีวิตด้วยแท่งก็ลากก้ำภายหลังมาแต่ง แม่นว่าไปอยู่กลาง
แดนก็บ่อย่างแม่นว่า ก้ำภายหลังมีเที่ยงถึด้วยเหตุแท่งสันใด ก็บ่จักคาดคาไป
ได้ก็เที่ยงแท่งจักตายเมื่อหันแล ตทา ในกาลนั้น ส่วนอันว่าบูรรมโพธิสัตว์เจ้า
ก็ปากด้านกับด้วยนางอุมมาทนิตไปทันแล้ว พระสุริยะแก้วตกต่ำดับเข้าไป
แล้วก็เป็นยามเย็นจักเอาใกล้ค่ำ โพธิสัตว์เจ้าก็จึงซักถามว่าดูราน้องฮักอัน
เป็นที่ไพเราะอ้าย ขอน้องฮักผู้ประเสริฐอันล้ำเลิศกว่าโลกาจงอิฏฐูณาพี่ขอ
นอนได้ปราสาท พี่ได้ยอมฮ่มนางหนอแก้วคืนเคียวนึ่งก่อนเทอญ ว่าอันที่
นั้นนางอุมมาทนิตก็จึงคิดฮ่ำเฟิงในว่า เจ้าราชบุตรตนนี้มาหลวงว่าจักมีบุญ
แท่งแล ครั้นว่าหลวงเป็นบุพพชาติด้วย

สถาน ๑๑ หน้า ๒ บารมีหากได้สร้างหมั่นแก่นแมนแท่งบ่สงกา หากได้ช่วยกันสร้างมาแต่
ภายหลังเมื่อควรแท่งที่ทางใด ภูนางควรกล่าวคำดีไปตอบคำภายหลังให้ชอบ
ใจแห่งเจ้ายอดให้หน่อโพธิญาณให้เสด็จขึ้นมาด้วยกลางหาวบัดนี้เทอญ
ในเมื่อนางกะนิงใจสันนี้แล้วก็จึงกล่าวซึ่งตนแก้วหน่อโพธิญาณว่า ข้าแต่
พระกษัตราคนประกอบด้วยบารมีญาณใหญ่กว้าง ครั้นว่าเจ้าตนวิเศษจบแจ้ง
เพศแห่งสัพปุริสายังอาจสามารถกระทำใดกระทำได้เดินแต่ได้ถึงบน
เจ้ากระทำปรากฏแก่ข้าอันยังนั่งอยู่ถ้ำบัดนี้เทอญ ตทา ในกาลนั้นโพธิสัตว์
เจ้าตนคือฮา ครั้นว่าได้ยินคำนางอุมมาทนิตกล่าวแล้ว ส่วนตนแก้วบูรรม
สมนาทองคำก็มาตัดคำอริชฐานด้วยทานบารมีศีลบารมีแห่งตนว่า พหูเว
ตา ดูราเจ้าเทวดาทังหลายอันตั้งอยู่ยุดฝ่ายกันรักษาในป่าไม้แลดูคอยอัน
ตรัสรู้เจ้าชู้ตนชูงอจ้งมาเป็นสาปศรีแก่ข้าบัดนี้เทอญ กตดา อาห มติ
ส่วนว่าข้า

สถาน ๑๔ หน้า ๑ นี้ว่าดังหรือ เจ้าพลอยได้ขอยจ่าจากให้ข้าพราภที่นี้หนีไปที่ใดนั้นจา ตรัสที่
นั้นนางอุมมาทนิตหน่อแก้วได้ยินแล้วคำจาแห่งบูรรมโพธิสัตว์ตนยัง นาง
แก้วจึงกะนิงใจว่า โอโฮ โอนอส่วนว่ามานพผู้นี้ภูพลอยมากถ่าวว่าดังนี้ก็เป็น
อันควรแท่งแล บัดนี้ถูกกระทำมาฮาอิทธิให้ใจ ๆ อย่างให้เข้าใกล้จ่มจุกกว่าให้
มวลด่วนขนาดหลายที่ด้วย ครั้นว่าหากบารมีเพื่อข้าหากได้ช่วยมาแต่
บุพพชาติภายหลังมาแท่งนั้น เจ้าตนนี้บ่หลวงว่าจักพากจากปราสาทไป
ครั้นว่านางกะนิงใจดังนี้แล้วนางแก้วกล่าววว่า มาณโว ปุริโส ดูราเจ้ามาทพ
ชายปลายถึอดาบไล่ฆ่าฝูงสัตว์ปู้ล็กอายแก่บาปใจหยาบช้าว่ากาลพระนึ่ง

พันปรารถนาล้าเลิศอันเกิดมาแต่พ่อแลแม่เจ้าอยู่ยามกระทำปากคอมขี้ เจ้าจึง
ไปเอาม้าไล่หมู่สัตว์เนื้อในป่าแต่ภายในเอากิน แต่นี้เจ้าอุพลอยว่าอยากนำ
ลาน ๑๔ หน้า ๒ เลขอกิน ข้าอุยขึ้นให้เถิงคนต่อน้ำมัดซึ่งอานคอกคำ ข้ากระทำอุยขึ้นให้
คังฮือ เจ้ากินอิ่มแล้วพลอยว่าบไปหน้านั้นจา ดูราเจ้ามาณพผู้หนุ่มหน้าตา
ชุม โฉมงามผู้เคียวแล้วแลบเสียวเนื้อท้อคำเจ้าอยู่ยามกระทำข้างนางหนุ่มหน้า
ตนเคียว เจ้าจกไปทางใดก็จงไปสืบคืนที่บม้าตามเชิงก่อนเทอญ ส่วนว่า
ปีตา คนพ่อแห่งข้าก็ยังไปแอ้วควหากินหญ้าครั้นว่ามาได้ยินเสียงแห่งเจ้า
กลางจกเข้ามากระทำฮ้ายแซ่ขวิดสั้นดูราคนเล่างาม ภควา เจ้าจกสืบฟ้าวหนี
ไปแค่ป่าไม้ดงหนาก่อน เทอญ อลา ในกาลนั้นบูรรมสมโพธิสัตว์เจ้าครั้นได้
ยินคำอันนางกล่าวจารห้อยต่อค้อย ๆ เสียงหวานคังนั้นที่นั้น เจ้าจึงพิจารณา
ในใจว่าเหตุใดนางผู้นี้มาจากคำสันนี้เหมือนว่าจกให้ภูหนีพรากบัดนี้ก่อน
ถูกแปงคำดีเล่าโสมแล้วจกบอกเหตุอันพราก จากเมืองมาซึ่งก็เพ็งว่าบหลาง
จกเอาชะแล ว่าหันแล้วก็จึง

ลาน ๑๕ หน้า ๑ กล่าวว่า ดูรานางจกแก่ที่เจ้าอยู่ยามกล่าวชี้ทางไปส่วนอันว่าในดงไพรกว้าง
สัตว์สิ่งอาจฮ้ำใส่หน้าชูประการ ก็น้ำสมุทรหลวงใหญ่กว้างยาวโยชน์น้ำน้อย
โสดไม้ฮ่อมป่าฮ่อมเดียวไปมาไหลลั่งเป็นปวงนอนาทางป่า ประการนี้
หินผาด้าในบ่ก่อนว่าคราวใดเราก็ได้พราเพ็งบารมีธรรมก็มาก ได้สร้างยาว
แท้หลายคำในสุธิการเพื่อให้ได้สัตัพัญญูนี้ตลอดให้ได้โศคฝูงสัตว์ทั้งหลาย
ข้ามน้ำสมุทรทสนครอุย้านคือว่า ให้ถึงพราหน้ากล่าวคือว่าพันจาก
โอมะสงสารให้เถิงนिरพานเป็นที่แล้วแล เทวเต ดูราเทวดาเจ้าทั้งหลาย
ทั้งหมดผู้เจ้าจกผ่อเล่งครั้นว่าข้าได้ตรัสสัตัพัญญูตนนิ่งภายในของให้ตัวข้า
แลเดินม้าแห่งข้าทะยานขึ้นภายในอันเป็นที่อยู่แห่งนางคนประเสริฐล้าเลิศ
แก่นผิวใสในการลบัดนี้เทอญ ว่าอัน สปเทวบุตรดา ตสุส ที่นั้นส่วนว่าเทว
บุตรเทวดาทั้งหลายก็มาผายกันอยู่เป็นหมู่แล้วก็พร้อมกันยกดินอุ้มดินม้าแห่ง
มหาสัตว์

ลาน ๑๕ หน้า ๒ ขึ้นสู่ในที่อยู่แห่งนางอุมาทนิคหน่อแก้วเห็นแจ้งแล้วแก่ตาที่นั้น นางก็ยิ่ง
อัสจรรยโงมมากันนางก็ลุกมาค้ำยหัน ไคมาฮอดเจ้าสุวรรณจักรกumarพลัน
แต่เทิงหลังม้าก็ยกเอาเจ้าลงมาจากหลังม้าแล้วนางแก้วก็สั่งขังม้าตัวคือว่าดูรา
ม้าตัวประเสริฐเกิดมากับเจ้าตนมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่แลมีผญา เจ้าจึงให้หา

หญ้าแคป้าไม้ล้มลุก โบกขรณิด้วยสวัสดิแห่งเจ้าก่อนเทอญ ว่าอัน คโต อสุธา
เมื่อนั้นสินธุราชตัวองอาจลาคด้วยใจไว้ก็จึงตัวไปหากินหญ้าแคป้าไม้ล้ม
ลุก โบกขรณิด้วยคี่หันแล อุมมาทนิตุ ส่วนอันว่านางอุมมาทนิตุหน่อแก้วก็แต่ง
แปงยังข้าวน้ำโภชนาอาหารอันมีรสหวานหอมขึ้นเอามาขึ้นถ่วงทำแต่บุรม
โพธิสัตว์เจ้าก็เสวยข้าวน้ำ โภชนาอาหารอันมีรสหลายประการต่าง ๆ แล้วก็
ลวดกลับไปก็มิวันนั้นแล ตมคุดิ ปกา เสนุโต สพุพอาห สัพพิญญ

สถาน ๑๖ หน้า ๑

พระพุทธเจ้าตนเป็นผู้วิเศษจักเทศนายังอิทธิบาทกลญาณบาทคาถาเพื่อให้
เป็นที่ไหว้แลบูชาแก่คนแลเทวดามากนัก พระจึงอนุสนธิให้ปรากฏแจ้งแก่
บรรณสัตว์ทั้งหลายพระจึงขนขวายนำมาเทศนาเป็นคาถาว่า เกอาสรนุติ
ยาคนุต สุวณฺเณจกุก กุมาโรอิติ เตน มา ปุพฺพติ วสิคฺค คังนีมาแล ภิกฺข
เว อูราภิกฺขุทั้งหลายทั้งหญิงชายแก่เฒ่าอันเข้ามาสู่อารามที่นี้ ก็จึงตั้งโศคา
ประสาทฟูฟุ้งยังธรรมเทศนา อันพระตถาคตจักเทศนาไปภายหน้านี้เทอญ
คทา ในกาลนั้นส่วนว่าหมู่เสนาทั้งหลายยังอยู่ขนขวายหาเจ้าสุวรรณจักร
กุมารอยู่ไฉ่ ๆ คังนั้นเหตุว่าเทวบุตรคนนั้นมาบังลับไว้บ่ให้ได้ยินเสียงฮ้อง
แห่งเจ้า ส่วนว่าเขาทั้งหลายเท่าแอ้วฮ้องให้ฮั้น ส่วนคนเจ้าสุวรรณจักรกุมาร
นั้นโศคลวดได้หลงเข้าไปป่าไม้คู่กับด้วยหน่อให้นางอุมมาทนิตุพ้นแล้ว
ปราสาทแก้วเขาค่า

สถาน ๑๖ หน้า ๒

ลวด อวห วิวโห จักกล่าวพร้อมเพียงซึ่งกันด้วยปริยายหลายประการต่าง ๆ
แล เมื่อนั้นนางอุมมาทนิตุหน่อแก้วก็แต่งแปงยังข้าวน้ำโภชนาอาหารอันมี
รสหวาน คั้นเคี้ยวมาให้โพธิสัตว์เจ้าได้เสวยยังข้าวอันมีรสสาเล่าเจ้าก็มาเสวย
กับช่วงไขว้แล้วลวดวางนอนหลับไปก็บ่ไขว้จากคำปากพิพากด้านกับด้วย
นางอุมมาทนิตุคักคำ เพราะว่าเจ้าองค์อิคเหน็อยเมื่อยหวดทิวเฮงประการ
นึ่งเจ้าก็ได้ที่คี่ประเสริฐ คือว่านอนเหนื่ออาสนา อันเป็นเครื่องทิพย์แลอ่อน
สุขุมาลัยนักอันนางหากปู ไปเป็นถ้อยเจ้าก็จึงม้อยกลับไปเสี้ยงราศรีนึ่งนั้น
เจ้าก็บ่สู้ตื่นคักคำก็มีหันแล คโตเรคฺคิตยา อธิวเสน ในคินอันนั้นแลสูงแจ่งแล้ว
นางอุมมาทนิตุคักคำก็ลูกลมก่อนเจ้าตนองอาจก็มากวดแผ่วที่ทั้งเข้า นางจึงเอา
น้ำมาอุ่นไว้จากับทั้งผ้าเช็ดหน้าทิพย์แล ไม้สีฟันมาปฏิบัติพร้อมแล้วครั้นว่า

คน

ถาน ๑๗ หน้า ๑ แก้วบุรมโพธิสัตว์เจ้าลูกมาจากพรากที่นอนแล้วนางก็เอาไม้สีฟันถวายนํ้า
 สว้ยหน้า ขอดวยครั้นว่าโพธิสัตว์เจ้าสว้ยหน้าแล้วนางแก้วก็เอาผ้าเช็ดหน้า
 ให้เจ้าเช็ดหน้าเสยแล้วนางก็ไปแปงปูอาสนาไว้ถ้า ครั้นว่าเจ้าราชบุตร
 เช็ดหน้าหนเสร็จแล้วก็ออกไปอยู่ภายนอกปราสาทเล็งดูยังทิศหนได้หน
 เหนือแล้วเจ้าก็เข้าไปสู่ภายในปราสาทก็นั่งอยู่เหนืออาสนาที่นึ่งอันนาง
 อุมมาทนิตปูไว้้นแล้ว ที่นั้นนางอุมมาทนิตคางจึงเข้ามาแต่งแปงยังข้าวนํ้า
 โภชนาอาหารอันมีรสอันหวานหอมพื้น นางยกอุยีนขอดวยแก้วบุรมโพธิสัตว์
 เข้าแล้วกล่าวด้วยคำว่ ข้าแต่เจ้าหนุ่มหน้ากษัตราที่จงกินข้าวแล้วแลไปหา
 หมูไพร่แค่ป่าไม้คงเขี้ยวก่อนเทอญ ส่วนว่ากำกินแลแคงบวณก็บ่พอนจัก
 หวานถึกลิ่นแห่งเจ้าแท้คหีลี้ เหตุว่าชอยก็บ่พอนว่าจักได้นึ่งข้าวแลหุงแคง
 ถักเพื่อเจ้าจงเชือชานกินดูก่อนเทอญนางอุมมาทนิต

ถาน ๑๗ หน้า ๒ กล่าวซึ่งบุรมโพธิสัตว์เจ้าเท่านั้นแลนั่งอยู่ชคอยู่เสมอกิมิแล โพธิสัตว์เจ้าคน
 นั้น ครั้นว่าได้ขึ้นค่านางกล่าวแล้วคนแก้วจึงกล่าวพอบค่านางว่ ดูราสายสี
 เฮ นางฮักที่อันอยู่ในที่นี้กลางคงมีคตทวงเครื่องขวงประดับวงองค์ศรี
 บัดนี้ได้เห็นนางเทวดาเจ้าถอยมาจําให้กูที่เสวยกินเป็นผู้นึ่งคนเคียวนี้จา
 ขอเจ้าจงมากินคอมที่ห้องนึ่งลวดเอากินกัน ครั้นว่าสายศรีคางบ่มากินชิมที่
 ก็บ่รางวัลจักได้คหีลี้ชะแล ดูรานางฮักสายใจที่คังรือ เจ้าบ่คิคดูให้แจึงถึ
 สัจจะปารมีแห่งข้าที่นึ่งมีแต่ภายหลังมานั้นกล่าวว่บไซไกลยีนนานเท่าไค
 ยามเมื่อเฮาทัง ๒ ก็สร้างสมภารฮ่วมชาติยีนนานขนาคคาไกลแท้แล บัดนี้
 เทวบุตรนำที่มาชอด ได้มาพบเจ้าขอดองค์คําคังลือ นางพลอยบ่มากินชิมที่สัง
 ว่าให้กูที่กินผู้นึ่งผู้เคียวนี้จา เมื่อนั้นนางอุมมาทนิตกล่าวแกว่า ข้าแต่เจ้ากู
 เป็นลูกท้าวราชาใหญ่ราชาเหตุให้เจ้าพลอยมาเหนียวนํ้ากับค้วยข้ากินนั้น

ถาน ๑๘ หน้า ๑ แต่เมื่อวันมา หัวที่ขามอันมาชอดพระชอดฟ้าสายใจยังกินคนเคียวคาย ใน
 วันนี่คังรือ มาเหนียวนํ้าขวนกินคอมนั้นจา ขอเจ้าจงเอากินลุนแท้คาย
 อันว่าจักให้ข้าไปกินฮ่วมเจ้าข้าหน่อแห่งนึ่งที่อินอายนักแลนางอุมมาทนิต
 กล่าวคังนี้ใจก็บ่ลुकไปไกลหน่อโพธิสัตว์เจ้าก็ขํากล่าวว่ดูราน้องฮักที่อันเป็น
 ที่ฮักขอดสายใจนางอย่าได้กล่าวสั้นนี้ซึ่งที่เจ้าจงขายพรากที่มากินพลันนัก
 เทอญบไซกูที่แต่งชอยกลิ่นอย่าเว็นอยู่จงยกย้ายมาสู่หมู่ข้าวขวนกินที่เทอญ
 นางอุมมาทนิตหน่อแก้วก็บ่ลुकพากมาหาเจ้ามีหน้าอันแยมช้อยคอยแต่งขาย

คนไปมีผ้าสไบพาดบ่า กล่าวว่า เจ้าจงจักกินอิ่มแล้วลงไปสู่ดินทางมาเข้า
ไปสู่ป่าไม้คงไพรพุ่มเทอญ สันนี้ไฉ่ ๆ แ่หน่อไ้ทักยตราหันแล ตทา
ในกาลส่วนว่าโพธิสัตว์เจ้าลวค ได้ยินคำอันนางจำให้ไปไฉ่ ๆ ในป่าไม้ทัน
ไกลเจ้าก็บ่มีผ่นผ่านกลัวขาม ก็จึงลุกไปตามจับ ได้คำเอาแขนนางหน่อให้
ชวนมากล่าวว่า สายธิดาเฮี้ย

๑๘ หน้า ๒ เจ้าพี่เจ้าจงบูกพวกที่ไปในแก้วธิดาหนุ่มน้อยอันเป็นที่ระห้อยใจอมสายคม
อ่อนเนืองนางหน่อเรือมากินดูก่อนเทอญ ว่าสันนี้อยู่ไฉ่ แล้วก็กำเอาแขนนาง
แก้วมาเสียงตนก็จงกล่าวว่าคุณนางเฮย ตั้งแต่ไปภายหน้าแท้คี่หลี เจ้าจง
อยู่สวัสดิ์ที่เขวเท่าอุย่ำโศกเศร้ากังวลให้มีอายุยืนเที่ยงเท่าฮ้อยชาวเข้าก็จะมี
แก่หาพี่น้องอันออกจากท้องแม่เดียวกันทั้ง ๒ เขาอุย่ำฮีบถวยก็จงให้ได้เป็น
เข้านั่งปราสาทยาวในควาไกลช่วงกว้างให้ไ้ได้อยู่สร้างม้วนถันนอนกิน อุย่ำได้
ยินเห็นไปจอบอันร้ายใจการเหนือเที่ยวไปเท่าอยู่ในปราสาทสุขอยู่เที่ยวราก็
จงมีราพี่น้องอุย่ำให้ไ้ได้ถูกต้องทุกขาเวทนากับด้วยนางธิดาแลภูที่ตั้งแต่ไป
เมื่อหน้าการอันเฮียงชราอุย่ำล้วนมีก็จงให้มีคิงามหมั่นเที่ยง อุย่ำเบื่องซ่าย
คาคลาแก่หาทั้งสองก็พี่เทอญ ๗๑- ลิจจนาแล้วยามกลองแลงเจ้าเฮี้ย เดือน ๘
แรม ๘ ค่ำ พร่ำว่าไ้วัน ๗ ปีเมีย แลขนันผู้เขียน

ผูกที่ ๕

๑ หน้า ๑ ในเมื่อบูรณโพธิสัตว์เจ้ากล่าวเล่าโลมสันนี้แล้ว ก็จึงกล่าวว่า คุณนางเฮี้ย
หน่อแก้วพี่ที่จงบูกกินข้าวหอมโตกแก้วอันเคียวกับด้วยพี่เทอญเจ้านางฮัก
ว่าอัน เมื่อนั้นนางอุมมานทนิตหน่อเหง้าก็มากินข้าวกับโพธิสัตว์เจ้านางก็
ลักอายซัดใจนั้ก ซัดคำข้าวใส่ปากบ่เหมือนภายหลังคือว่า ลางเทื่อโพธิสัตว์
เจ้าหยุบก่อนนางลางเทือนางหยุบก่อนก็เขียนกินข้าวแล้วแล เขาะหยอกกัน
ด้วยปรีชาหลายประการต่าง ๆ เหมือนคังเด็กน้อยเหลือกับกันนั้นก็มีแล
ในเมื่อมหาโพธิสัตว์ทั้ง ๒ กินข้าวแล้วส่วนว่านางแก้วก็จึงกวคแล้วเสียซัด
โตกล้างถววยเสียดิงมแล้วก็คว่ำไว้เหนือหิ้ง แล้วก็แต่งแปลงหมากพดูใส่
ขันแก้วมากหลายมากระทำให้แก่บูรณโพธิสัตว์เจ้ากิน แล้วนางก็มาคะนิงใจ
ว่ามาณพผู้นี้บ่พลอยมาอยู่กับคอมภูบคนี้ ลางเป็นสัปปริสะแท้ริอมาภูจัก

แต่งอุปฐากอันหนึ่งคือว่า สักการะแก่เจ้ามาณพผู้นี้ก่อน นางอุมาทนิทหน่อ
แก้วคะนิงในใจก็จึง ไชววรรณกล่าวว่

ลาน ๑ หน้า ๒ ข้าแต่เจ้าภูคนประเสริฐอันเกิดมาแต่ดวงศาแห่งเจ้า ลางเป็นสัปปริสสะตนถ้า
ยินสรรพลึงจับคิมีคนผู้ใดจักเปรียบเทียบใด เป็นหน่อให้บุตรแห่งพระยา
คนอุย้านด้วยใจหน้าห้าวปกไฟที่นี้ ข้าจักลงควิวสัยแห่งเจ้าคนล้ายังก็จึง
ข้ากล่าวว่ข้าแต่เจ้าภูคนวิเศษยังมีประเทศโสศอันหนึ่งกว้างแท้นัก โสศมี ๓๐
โยชนะ กว้างยาวเสมอกันในอันเคียรคายเต็มไปด้วยปลาต่าง ๆ แล มีปลา
ตัวใหญ่งามนักเป็นดังลำคำแลใหญ่่นัก มีศักคี่อันแผ่กว้างกว่าปลาทั้งหลายมี
ตัวเกลี้ยงกลมงามขนาดมีวิสาทะองอาจเหนือกว่าปลาทั้งหลายแล ข้าแต่เจ้าภู
คนบุญใหญ่บุคคลผู้ใดเข้าไปสู่ไปหายังสระที่นั้นดังอันก็จึง ได้ชื่อว่เป็น
สัปปริสสะผู้ประเสริฐแท้ ครั้นว่เจ้าภูเป็นสัปปริสสะตนยังแท้ ก็จักได้ไปสอด
ไปถึงแท้แลข้าแต่เจ้าภูคนประเสริฐอันคำว้จนนำอันว่คำอันนี้ ปิตดา
พ่อแห่งข้าวันทามีกกล่าว ใจ ๆ แลที่นี้ข้าจักได้สมาคมกับด้วยเจ้าตน

ลาน ๒ หน้า ๑ ประเสริฐอันเกิดมาแต่ขัตติยะท้าวพระยาคนใหญ่เจ้าภูยัง ได้ไปสู่บ่ขาดที่นั้น
บูรรมโพธิสัตว์ เจ้าตนประเสริฐเล่าถาม ครั้นว่ได้ยินคำนางงามถามดังนั้นแท้
ก็แควคคคหมายผู้ผญาตน วโส อันนั้นคือว่บาปรมีดวงประเสริฐนั้นแท้แล
กว้าง ๓๐ โยชนะ ชื่อว่หากได้บาปรมี ๓๐ ทศนั้นชะแล เจ้าก็แควคคคหมาย
ผู้ยังบาปรมีทั้งหลายสนี่แล้วกล่าวว่ ฤทเท อูรานางแก้วผู้ประเสริฐเล่าถาม
ส่วนอันว่ สระอันนางงามภูที่หากได้ไปสู่ไปหาแล้วอันว่ปลาทั้งหลายฝูง
นั้นคือว่ ปลาบาปรมีแห่งภูคนพีนี้แล ส่วนอันว่ สระกว้างได้ ๓๐
โยชนะนั้น หากได้แก่บาปรมี ๓๐ ทศ อันภูหากได้พริ่าเพ็งมา อันว่ปลาตัว
ใหญ่มีตนเกลี้ยงกลมงามเป็นดังลำคำแลอันใหญ่เหนือตัวปลาทั้งหลายนั้นคือ
ว่หากได้ผญาแห่งภูที่อันหาที่สุดบ่ได้เพ็งมีชะแล บูรรมโพธิสัตว์เจ้ากล่าว
แก่ไขสนี่ซึ่งแก้วอุมาทนิทก็มีดังนี้แลที่นั้นนางแก้วอุมาทนิทผู้งามยิ่งก็จึง
ข้าคะนิงใจว่มาณพผู้นี้ ก็แก่นมีผญาแท้นอว่อันก็ข้ากล่าวเป็นคาถาว่
สุวรรณเจกุก

ลาน ๒ หน้า ๒ บัญญานี ยาดาว สพพญญตญญาญ เส อุมาทนิทปิติ โหติ อต ในกาลนั้น
นางแก้วก็ลวดคกล่าวว่เจ้าตนนี้มีผญาอันมากหลาย แม้นภูจกอุปยายด้วย
ประการสันใดก็ดี เจ้าตนนี้ก็เที่ยงว่จักอาจแก้ไขบ่เศษสะหล่อชะแล นางก็

คะนิงใจว่ามาณพผู้นี้ก็หากมีผิวพรรณวรรณอันงามก็ฮอยว่าเป็นหน่อ
โพธิญาณตนประเสริฐอันจักได้มาเกิดเป็นพระคนนิงภายหน้าเที่ยงแท้บ่สง
ชะแล ว่าหั้นแลวก็ลวคมีใจปฏิพัทกับด้วยโพธิสัตว์เจ้าแลวก็ลวคสมสู่อยู่กิน
กับด้วยกันบ่พรากก็มีด้วยประการคังกล่าวมานี้แล สุวณฺณจกชชาติกั
ปญฺญมฺสมจฺฉินฺนิจฺฉิตฺติ กถายังสุวรรณจักรสุคบั้นถ้วน ๕ ก็บรวนวนควรแก่
การธรรมเทศนาพอแล้วเท่านั้นก่อนแล สุเชยยะเสนาปรวิวารินิตฺตชนา คจฺฉาหิ
พฺพุทฺธิสนา สพฺพหิมวณฺโณ อาสทิตเภาโ อ นวสพฺพวิวิตฺโอราเช ตเนติ
ส่วนว่าหมู่สุเชยยะเสนาทั้งหลายก็ยังชวนขววยหาผ้นสอคชคชฺชที่ นา

ลาน ๓ หน้า ๑

เพื่อว่าแสวงหาเจ้าสุวรรณจักรกุมารอันเป็นเจ้าแห่งเขาในทิศทุกแห่งทั้งแถว
คือว่า แคป่าไม้ห้อยอมเคลือในทิศหนเหนือแลหนใต้ก็บ่เห็นเจ้าหน่อให้ที่ทาง
ใดก็มีแล ตมคฺคั ปกา เสนุโค สตุถา อาห อันว่าสัพพัญญุตนเป็นครูแก่โลก
จักสำแดง อาโณนิงปรวิบทหลังไปให้แจ้งพระก็แสวงเทศนามาเป็นสมุททา
คถาว่าเตสั หสฺสทานยโพ สุเชยยะเสนาปรวิวาริตอ คังนี้เป็นคั้นแล ภิกฺขเว
คฺุราภิกฺขุ โสคฺชน สัปปุริสะทังหลายจงฟังยังนิยายอันจักกล่าวไปภายหน้า
นี้เทอญ ที่นี้จักกล่าวถึงหมู่เสนาอันแสวงหาโพธิสัตว์เจ้าทุกเวลาไม้ดงหนามีสุ
เชยยะเสนาเป็นค้ำก็เอาคั้นไปแอ้วฮอดในป่าไม้หิมพานต์ ก็บ่เห็นเจ้า
สุวรรณจักรกุมารในที่ใดสักแห่ง ส่วนอันว่าเสนาทั้งหลายก็เข้ามัจฉกัน
แปลงเป็นหมู่เป็นชุมว่า ๕ คนเป็นชุมนิง ๖ คนเป็นหมู่หนึ่ง ๗ คนเป็น
หมู่หนึ่ง เขาก็แต่งกันคังนี้เหตุเพื่อว่าเขามีใจสะคั้งคจกแล้วเพราะเพื่อว่า

ลาน ๓ หน้า ๒

บ่เห็นโพธิสัตว์เจ้าตนวิเศษจึงเข้าแจกกันเป็นหมู่เป็นชุมเข้าไปหาทุกชุมคือป่า
ไม้ก็บ่ได้อินยังเสียงเจ้าสุวรรณจักรกุมารขานตอบมาแต่ที่ใดสักแห่งเขาก็
เฮียกซ้าอยู่ใจ ๆ มากนิก แม้ว่าไปในข้างโสกทุกที่ฮ้องมีก็องท้วท้องในป่า
เนื่องนันก็บ่เห็นจอมธรรมพระเจ้าเขาก็ซ้าตระเดินเข้าไปแอ้วหาในซอกห้วย
ทั้งป่ากอยแลฮาวเขาแต่กุดคอยคุมป่าไม้ก็บ่เห็นเจ้าหน่อให้ทางใด เขาจึงชวน
กันมาหาผู้เป็นแกชื้อว่า สุเชยยะเสนาที่ลวคบอกพระยาอาการทุกสิ่งทีนั้น
สุเชยยะเสนาจึงกล่าววาคฺุราเพื่อนทั้งหลาย มขิ อันว่าเราทั้งหลายจักเฮ็ด
คังรือจจักว่าหนีเมื่อหาบ้านก็เที่ยงว่าจักตายจักว่าอยู่ชวนขววยหาเจ้าเขานอ
เราก็เสียกแล้วทั้งมวลจักชวนกันหากินสัตว์ก็บ่ได้ก็เที่ยงว่าจักตายชะแล คฺุรา
เจ้าทั้งหลายเฮย ก็จงมานี้เราจักพร้อมกันเมื่อทูลคูก่อนเทอญ ว่าหั้นแล

ตทา ในกาลนั้นส่วนว่าเทวบุตรคนอยู่เฝ้ารักษายังป่าหิมพานต์ก็ได้ยินข้ง
เสียงสุเชษยะเสนาอันสวงฮับหาข้งหมูร์พลก็จึงบันคลเข้าหัวใจแห่งสุเชษยะ
เสนาเพื่อไปให้มีใจกลัวพระยาตนเป็นพ่อแห่งหน่อไ้บุรม โภชิสต์ตัวหั้นแล
ลาน ๔ หน้า ๑ ที่นั้นคนทั้งหลายก็เข้ามาถามถึงสุเชษยะเสนาผู้เป็นแก้วว่าเฮาทังหลายจัก
กระทำดังหรือคิจว่าหั้น ตโต เมื่อนั้นส่วนอันว่าสุเชษยะเสนากล่าวว้าดูรา
เจ้าทังหลายหมู่เสนาตามคังข้าจักพิจารณาคุนี้เราทังหลายคั้นเมื่อก็เที่ยงว้าจัก
ตายเราทังหลายจักอยู่เขานอกก็บ่มีคังนี้อันว่าชีวิตเฮาก็จักเป็นอันสั้นในป่าไม้
ภูเขาเฮาทังหลายจงเอากันเมื่อสู่บ้านแลเฮียนก็เห็นหน้าลูกแลเมียเฮาเทอญ
แม่นว้าตายไปกับค้วยพระยาเจ้าก็แก้ว่นประเสริฐตัวอันเฮาตายในป่าไม้ที่นี้
แลนา มาเฮาทังหลายจักเอากันออกเมื่อเทอญ ว้าอันเมื่อนั้นคนแก้วสุเชษยะ
เสนาก็ลวดออกมาจากป่าไม้หิมพานต์กับทังหมู่บริวารหลายขี้ยัยก็เอากันเข้า
เมื่อสู่เมืองเซตุนนครแล้ว ครั้นว้าฮอดแล้วต่างคนต่างเมื่อสู่เฮียนแห่งตนก็มี
วันนั้นแลสุเชษยะเสนา ปุณฺณทิวเส ในเมื่อวันลุนสูงเข้าส่วนอันว่าสุเชษยะ
เสนาก็เอาคนทังหลายฝูงเป็นใหญ่ขึ้นไหว้พระยาด้วยอาการ
ลาน ๔ หน้า ๒ แห่งลูกเต้า ก็ว้าเจ้าสุวรรณจักรกุมารว้าข้าแค่พระภูบาลเอกราชเจ้า ส่วนว้า
ลูกเต้ามหาราชเจ้าก็หายไปนเมื่อฝูงข้าไปฮอดแล้วในป่าส่วนว้าคนแก้ว
บุรม โภชิสต์ว้าเข้าเหตุว้าสะท้านอยู่่านกลัวในค่านค้ำวศิริยังมีกวางคำตัวนึ่ง
มาปรากฏซ้องหน้าท้าวก็ทึนแถบม้าฮีบเฮ้วไปสุควิสัยแห่งม้าตัวนั้นแล ผู้ข้า
ทังหลายไปก็บ่เบ็งได้ลูกแก่นไ้มหาราชเจ้านั้นสะก็เล่นเข้าป่าไม้ค่นเคียวใน
คงเคียวไล่เนื้อก็บ่เห็นเช็ดเฮืออยู่ที่ทางโคผู้ข้าทังหลายก็ไปจับหาทุกคังถือ
อันว้าก็บ่ได้ยินเสียงแห่งเจ้าราชบุตรขานมาผู้ข้าขอมหาราชเจ้าจงจักไว้ข้ง
อภัยชีวิตแก่ผู้ข้าทังหลายเสียแค่เทอญ ว้าอันเมื่อนั้นพระยาขุมพูนุเอกราชคน
พ่อก็ได้ยินคำสุเชษยะเสนามาบอกพระยาอันเจ้าราชบุตรหายตัวก็จึงคะนิงใจ
ว้าลูกกูผู้นี้อันจักเป็นที่ข้งแก่เสนาแลลาน ๕ หน้า ๑ โพรไฟก็บ่ฮางว้าจักมีนา
บัตนี้สุเชษยะเสนาผู้เป็นแห่งพलयมากกล่าวว้าสันนี้ ซึ่งดูว้าอิคฺดูแลไว้ชีวิตตน
ไว้ ๆ นี้จว้ากั้วเขาพร้อมกันฆ่าเสียแล้วยังถูกแก้วแก่นไ้ก็บ่กลางว้าจักมาไหว้
กูชะแลพระยาขุมพูนุเอกราชคนเป็นพ่อคะนิงคังนี้แล้วก็จึงกล่าวว้า ดูราสุเชษ
ยะเสนาผู้เป็นแก่ครั้นว่ามีเป็นคังสุท้านมากกล่าวมานี้สุท้านทังหลายอยู่
ได้อ่านกล้ว เตมิ นาโทนา มยิ ปุตุตโร ส่วนว้าลูกฮักเฮาผู้ชื่อว้าสุวรรณ

จักรกumar แทนให้ก็บใช้ว่าผู้ท่านแลชวนไปหากเต็มใจเจ้าหน่อให้มาขอ
ซึ่งเราคนเป็นพ่อถ้วน ๒ ทีเฮาก็มีคำห้ามไว้เจ้าหน่อให้ก็บเพ็งก็ขังเข้ามา
ขอเลาถ้วน ๓ ที เราลวดได้ตามใจลูกเต้าให้เขาไปหลื่นในป่าไม้หิมพานต์กับ
ด้วยบริวารหมื่นหนึ่งวันนั้นมิสุเชยยะเสนาเป็นเค้าให้เข้าไปหลื่นม้วนจันกับ
บัดนี้บเห็นมาตามสุท่านทั้งหลายอย่ามีใจน้อยตกคำค้อยกลัวเฮาเทอญ
วันหั้น ตทา ในกาลยามนั้นส่วนว่าหมู่อำมาตย์ทั้งหลายก็ยินดี

ลาน ๕ หน้า ๒

มิสุเชยยะเสนาเป็นเค้าได้ยื่นคำพระยากล่าวคำอันเป็นสวัสดิ์เขาก็จึงมีใจ
ชมชื่นเมื่ออุ้มใจก็มีมากนั้กแล โสโน ส่วนอันว่าอำมาตย์ทั้งหลายก็ย้าย
ก็ลวดขาบไหว้พระยาชุมพูเอกราชแล้วลงจากปราสาทค้อมหน้าคลองแล้ว
ต่างคนก็ต่างเมื่อสู่เสือนแห่งตนก็มีแล โส ราชา อันว่าพระยาเอกราชก็จึง
ให้เสียดหามาขังนางท้าวอัศรมเหสีเทวีนั้นแล้วก็กล่าวว่า ภพเท จูรานาง
ส่วนว่าสุวรรณจักรกumar ลูกฮักแห่งนางนาถให้ก็พิศหมูไพร่อย่าทั้งหลายเสีย
ในป่าว่าหลงค้วทางได้ก็บู้ได้หมูไพร่ฟ้าทั้งหลายก็ชวนขวยตามแอ้วหา
ทุกทีแล้วก็บเห็นลูกแก้ว ราโชปุตตา อสุส ยุกลปี แมนว่าฮอยดินมำก็ขังว่า
บเห็นปรากฏมาสักแห่ง เสนาทั้งหลายก็แสงน้อยใจตกคำกลัวเฮาเหตุว่า
หน่อกษัตราหายก็บรู๊ว่าเป็นหรือฮู๊ว่าตายก็บรู๊ได้แล ว่าอันเมื่อนางแก้ว
สุวรรณกุมราชเทวีตนเป็นแม่ครั้งว่าได้ยื่นคำอันพระยากล่าวซึ่งคน

ลาน ๖ หน้า ๑

แล้วนางแก้วก็อดบได้ก็ลวดฮ้องให้กึ่งเงิงไปมาในที่ใกล้พระยาชุมพูเอกราช
คนเป็นเจ้านั้นปราสาทเสวยเมื่องกล่าวว่า เทว ข้าแต่พระบุญเฮืองเป็นเจ้า
ครั้งว่าลูกแห่งข้าแลตายไปคังนั้นส่วนว่าชีวิตแห่งข้าก็บฮางวาจักเป็นไปได
ชะแล นางกล่าวสันนี้ในที่ใกล้พระยาแล้วก็ลวดหลากคาคบไปที่นึ่งที่
เดียวก็มีในระแวกกลางหมู่อยู่เอาคนทั้งหลาย อันยังชุมนุมกันนในราชา
มนเทียรปราสาทส่วนนางท้าวราชเรื่อนหลวงก็อาจจักตั้งคนอยู่ได้ก็ร้องให้
แลกึ่งเงิงไปมาเป็นคังบ้ำไปฮู๊อันลมหากมาพัดให้ท้าวไปที่นึ่งที่เดยวนั้นก็มี
แล ส่วนว่าคนทั้งหลายฝูงอันอยู่ในปราสาทราชวังหลวงที่นั้นเห็นก็อดบได้
สักคนก็ฮ้องให้ฮำไฮไปมาเป็นที่ฮูดูณามากนั้กแล ถัดกายนามนั้น
สททสทท อันว่าเสียงแห่งคนทั้งหลายฝูงนั้นก็ลวดเพิกเป็นอันฮุกขลุก็มีก้อง
เนืองนันท้วเวียงไชย ครั้งว่าในนครไชยสะพังไหลหลังถามคู้ก็มีแล ตทา
ในกาลยามนั้นส่วนว่าพระยาชุมพูเอกราช

ลาน ๖ หน้า ๒ คนเป็นเจ้าก็จึงจักเกล้าโลมยังคนทั้งหลายแลนางราชเทวีด้วยคติสักสาคกับทั้ง
 อามาตย์แลเสนาพรหมณ์เปโรหิตทั้งหลายด้วยคาลาหมายให้แจ้งว่าดังนี้
 สพฺพสฺส ขอนิจจา วตฺตํ ถํขารา ทุกฺขาเวทนา คังนีมาแล ฤทฺเท คุรานาง
 สพฺพสฺสขารา อันว่าสังขารธรรมาทังมวล อนิจฺจา วตฺตํ เป็นอันบ่หมั่นบ่เที่ยงสฺ
 ภาวํ หายไปมาแต่ฝูงเป็นสัตว์ตาคณาทั้งหลายทุกเมื่อให้เกิดเหว้จำเริญปากว่า
 เกิดมาแล้ว พลอยตายไปเป็นคำรู้ตายก็บ่เว้น ได้แท้คำตายแล สพฺพสฺสขารา
 อันว่าสังขารธรรมดังอุปฺยธรรมมีในสภาวะอันรู้เสี่ยงฉิบหาย ถํขารา อันว่า
 สังขารธรรมทั้งหลายนี้ วิปรนาม วธฺมม กะมีสภาวะอันรู้บั้นแปล เต
 สดฺดา แก่สัตว์ทั้งหลายอันบ่เสี่ยงทุกขาเวทนาทังสแปใหม่แม่นว่านางแลให้
 ทุกวันบ่ใช้จักเห็นมาปรากฏแต่นางนาคได้สุวรรณภูมราชเทวีแลนา คันทว่า
 มรณามาฮอดแก้อยอดให้เทวีกบไซ้

ลาน ๗ หน้า ๑ จักว่ามีชีวิตอยู่เที่ยงครั้นเสี่ยงอาจแล้งก็แค้นว่าตายบ่อย่างชะแล คุรานางเทวี
 เฮยอย่าได้ให้โสกลโสคาบุญฮามีก็จักได้หาได้เห็นกันก็บ่คาดเจ้าจอมราช
 โองการบุญสมภารเจ้าตนนี้เองมีมากตามดังกูที่จักอำเพ็งดูนี้ก็บ่ฮ่างว่าจักตาย
 ง่ายนา เหตุได้ฟังที่ว่าอันจาส่วนว่าคาบศรีคันทไซ้ก็ย้งเอาไปกับตัวบ่พราก
 เดียวแท้ ฮอยว่าเทวบุตรแลเทวดาอันรักษาในป่าไม้เอาไปชวนไปไว้ฟังมี
 ชะแล ส่วนว่าเทวดาทังหลายกั้งบั้งไว้บ่ให้เสนาทังหลายเห็นแท้แลส่วนว่า
 พระยาชุมพูเอกราชก็เกล้าโลมอามาตย์แลเสนาทังทั้งนางสุวรรณภูมาเมียฮัก
 อันเป็นอักรรมเหสีเทวีกมีคังนี้แล ครั้นว่าพระยาชุมพูเอกราชห้ามนางนาค
 สุวรรณภูมาสนทนากับทังคนทังหลายแล้งดั่งนั้น อด ในกาละส่วนตน
 พระยาจิงให้เฮียกฮามายังจิตตะอยู่ดูใต๋ตามทังหลายจงไปฮามายังพรหมณ
 อจารย์ผู้เจ้าเพศฮู้

ลาน ๗ หน้า ๒ คุณอันวิเศษมาด้วยคุณลันเทอญ ว่าอันที่นั่นจิตตะเสนาผู้ตนลูกโดยพลันไป
 เอาพรหมณเปโรหิตอาจารย์ทังหลายแล้ง เมื่อนั้นตนแก้วเอกราชชุมพูก็กล่าว
 ว่าคุราพรหมณาอาจารย์เฮย ส่วนเจ้าสุวรรณจักรภูมารลูกฮักแห่งเล่าก็เอาหมู่
 เสนาแลไพร่ฟ้าเข้าไปหลัดในป่าไม้แล้ง ถูกนุรมโพรตต์เจ้าก็ลวดพัดหมู่
 ไพร่ฟ้าเสนาเขาก็ชวนกันชวนชวยหาบได้เสนาทังหลายก็มาไหว้วว่าลูกเด้า
 หายไปเสี่ยแล้งแล้ว อันสุท้านทังหลายก็จึงทำนวยทวยดูจักว่าตายแล้งแลบ่
 ตายให้เฮยได้ฮู้ดูเทอญ ตทา ในกาละชามันนั้น เสนาอามาตย์ทังหลายก็ลวด

ฟังพินกันแล ส่วนว่าพราหมณ์ปโรหิตทั้งหลายก็มาทำนวยทวยอุคคณา
 ชาติาแห่งมหาสัตว์ก็สู้ก็บึงพิจอันตายแก่มหาราชเจ้า

ลาน ๘ หน้า ๑ แลลูกเต่าก็บึงเป็นสังเท่ามีโคลถิกหว่าง ได้เสวยทุกข์เสียเท่าว่าบัพพตตายวันนั้น
 อันพราหมณ์ทั้งหลายเขาพร้อมกันไหว้ยังพระยอดให้เอกราชาว่า เทว ข้าแต่
 มหาราชเป็นเจ้าส่วนว่าลูกแห่งมหาราชเจ้านั้นคงผู้ข้าทั้งหลายทวยอุคคณี่ก็บึง
 พอลงฮ้ายสังเท่าว่ายังมีบาปมาเกาะสมสมเกาะก็หากเหมือนมีทุกข์เมื่อ
 ภายหลังพอยข้าจักมีลาภใหญ่ชะแล มหาราชเจ้าอย่าได้กินแห่งใจเทอญ
 เมื่อหน้าท่านจักมาชะแล ตั้งแต่เดือนนี้ว่าไปฮอดเดือน ๖ ออก ๗ ถ้า
 มหาราชเจ้าพราเอาหมูรีพลโยธาทั้งหลายไปค้อนไปฮับเจ้าราชบุตรตนลูก
 เอมาบั้งมูทธราชากิเชกไว้เป็นพระยาแทนพ่อติชะแล พราหมณ์ปโรหิตโต
 ชุมพูเอกราชาโน ส่วนว่าพราหมณ์ปโรหิตทั้งหลายทวยแล้วแลด้วยคำว่า
 บูรมโพธิสัตว์เจ้าจักมีลาภอันใหญ่ก็ให้เล่ายังพระยาชุมพูเอกราชคั้งนี้แล
 ส่วนว่าคนทั้งหลายหมายมีพระยา

ลาน ๘ หน้า ๒ เป็นเค้าได้ยินว่าเจ้าราชบุตรจักได้ลาภอันใหญ่นี้มาสู่พ่อแลแม่ว่าอันก็ลวดมี
 ในหมั้นยินดีด้วยอันมีปีติชมชื่นมากนักล แล ส่วนว่าพระยาเอกราชก็ให้คน
 ทั้งหลายมาตคแต่งยังของรางวัลทั้งหลายมาผายให้พราหมณ์ปโรหิตาอาจารย์
 ทั้งหลายชุลนแลแล้วก็สินเมื่ออยู่ที่อยู่แห่งเขาก็มีนั้นแล ภิกษาเว สุราภิกษุ
 ทั้งหลายส่วนว่าพระยาตนเป็นพ่อครั้นว่า ได้ยินคำพราหมณ์กล่าวแล้วชู้ว่าลูก
 แก่จักได้อันประเสริฐคั้นมาสู่เมืองตนว่าอันที่นั่นเจ้าก็ปลงอาญาให้จตุรงค์
 เสนาทั้ง ๔ ว่าคั้งนี้ สุราเสนาอามาตย์ทั้งหลาย สูท่านทั้งหลายจงไปกวาด
 แฝวยังเวียงให้ฮาบเพียงงามชู้ที่ว่าคือว่า ที่สูงให้ฮ้ำ ที่ดำให้ฮอบ ที่หลักต่อ
 ให้โล่นเสียด้ำ ที่แม่น้ำให้กำยขัวแลราวให้ดี เมื่อภายหลังท่านทั้งหลายก็จง
 ขวนขวยหามาทั้งอย่าถ้อยคือว่าอ้อยกุกาทั้งหลายไว้ชู้เฮือนแล้วประการนี้

ลาน ๘ หน้า ๑ สูท่านทั้งหลายก็จงให้แต่งแปลงช้อช้อยแลตรง ไชยทั้งหลายไว้ชู้บ้านชู้เฮือน
 เทอญ ครั้นว่าลูกฮักเฮามาแท้สูท่านทั้งหลายจงเอาคั้นไปกางไว้ ๒ ตราม
 ข้างหนทางหลวงแลบุชายังราชบุตรลูกฮักแห่งเฮาเทอญ ว่าอันเมื่อนั้นอา
 มาตย์ทั้งหลายก็ฮับเอาอาญาตนเป็นเจ้าแล้วก็ป่าว ไพร่บ้านข้าเมืองทั้งหลาย
 ชู้แห่งให้เขามาแต่งกวาดแฝวเวียงให้ฮาบเพียงงามชู้ที่ชู้แห่งส่วนว่าตนคน
 ทั้งหลายก็มาตคแต่งกระทำตามราชาอาญาชู้ประการคือว่า ที่สูงก็ฮ้ำ ที่ดำ

ให้ขอ ที่หลักตอกก็ให้ขุดเสี้ยนเสี้ยนให้ฮาบเพียงงามซุกก่า ทั้งแม่ น้ำให้กำยขวิด
แล้วก็เข้าไปหามาไว้ยังต้นกล้วยต้นอ้อยแต่งแปลงช่อน้อยเลทงไชยทั้งหลาย
ผายไปเอากันรักษาไว้ถ้าเจ้าราชบุตรอันจักมานั้นก็มาด้วยประการดังกล่าวมา
นี่แล สุขะเสนาณินิจิตา จาหว่างสุขะเสนาอันไปเสทนาหาเจ้าสุวรรณ
จักรกุมารก็แล้วเป็นห่วงเท่านี้ก่อนแล

ถาน ๕ หน้า ๒ ที่นี้พระพุทธิเจ้าจักสำแดง อุด บทหลังนั้นมาให้แจ้งพระก็แสวงเทศนาเป็น
สัพพมุกดาว่า โภริสตุโต อุมมาทนิตุ ปาสาทํ คณาตปตํ สตุโต โส
มนุสฺส อภิรฺวาสุสารทํ โลสิตี ภิกุขเว ตูราภิขุทั้งหลาย โสตุชนะ
สัพปุริสะทังหลายก็จึงตั้งโสตาประสาทพึงธรรมเทศนาแลจำไว้ให้หมั่นตาม
ดังภูพระดลดาจักเทศนาไปภายหน้านี้เทอญ โภริสตุโต ส่วนว่าบูร
โภริสตุตัวเจ้าก็ได้ตั้งอยู่กับด้วยนางหน่อเหง้าอุมมาทนิตตั้งแต่วันนั้นไปได้ ๗
วัน บรรจบแล้วส่วนนางแก้วอุมมาทนิตก็ลงไปอุปัชฌาย์พระยงจ้าวสุภราช
อันเป็นพ่อแห่งคนเป็นดังซุเมื่อก่อนนั้นก็มิแล ตทา ในกาลนั้นส่วนอันว่า
พระยงจ้าวตัวเป็นพ่อก็จึงเห็นนางมีวรรณเนื้อตัวคนบ่เป็นดังเมื่อก่อน จึงถาม
ว่าดูรานางโรคาอันว่าพยาธิก็หากเกิดมีแก่นางอันชั้นผู้ว่านางเป็นใช้หนาว
ผิวขาวใสบ่เหมือนเมื่อก่อนบัดนี้นางมี

ถาน ๑๐ หน้า ๑ ผิวหมองเศร้าเสียโฉมแลนา ที่นั้นนางอุมมาทนิตจึงกล่าวว่าข้าแต่พ่อพระยา
เป็นเจ้า ข้าถูกเค็ดักบ่เป็นสังโรคาพยาธิ โรคาที่บ่พาดต้องมาตั้งแล้วอันที่
นั้นพระยงจ้าวตัวพ่อก็ซ้ำถามว่า ดูรานางผู้วิเศษสันไคนางพลอยบ่มีผิวพรรณ
วรรณเนื้อคนเป็นดังเมื่อก่อนนั้นจาดูรานางเฮี้ยอย่าได้อำไว้แก้วแก่นให้
จงบอกมาพลันครั้งนั้นนางหากมีคำลำบากทุกข์ยากด้วยประการใดก็จงไป
บอกมาแก่พ่ออันเจ้าตามอันมีเทอญ พระยงจ้าวก็ถามนางสนนี้ซึ่งนางไข้ ๆ ที่
นั้นนางครั้งนั้นได้ยินคำพระพ่ออันถามล่อซึ่งคนดั่งนั้นไข้ ๆ นางก็อำบได้จ
งกล่าวว่า เทว ข้าแต่พระบิดาดานประเสริฐล้าเลิศกว่าฝูงสัตว์ทั้งหลาย คโค
แต่วันอันพ่อเป็นเจ้า โองการเอาหมูปริวารเข้าไปสู่ป่าแลได้มาค่าวันนั้นนา
ยังมีมาณพผู้บุญเอื้องเฮี้ยเป็นลูกพระยาเมืองเจ้าฟ้าบุตราแห่งพระยาเขตตพุน
นครพูนแล้วอันส่วนว่าเจ้าคนนั้นก็เอาขังหมูร์พลแห่งคนมาหลันในป่าดง
หนาลวดพัดเสี้ย

ถาน ๑๐ หน้า ๒ ไพร่ฟ้ามาขอมาเถิงที่นี่แล้วก็มาถามกินข้าวน้ำซึ่งข้า ๆ ก็จึงเอาข้าวน้ำโตก
 คำมามัดกับด้วยเชียงผาป้อนลงเถิงคนส่วนว่าเจ้ามาณพก็ฮับเอากันน้ำแล้วคน
 แก้วก็ยังอยู่น้อยหนึ่งบ้านยามนั้นคาวันก็ตกต่ำค้อยม้อยล้นลงคอยไปแล้ว
 ส่วนว่าเจ้ามาณพก็จึงชี้ว่านอนนอนกับด้วยข้าคืนนี้ก่อนเทอญ ว่าอัน
 ยามนั้นข้าก็อีดูฤณามากหนักหนาข้าก็จึงกล่าวว่า ข้าแต่เจ้ามาณพคนใหญ่
 ครั้นว่าเจ้าขึ้นได้ก็จึงมานอนเทอญ ว่าอันที่นั่นเจ้ามาณพคนนั้นก็หากมีบุญ
 อันยิ่งเจ้าก็จึงขึ้นขี่ม้าสินธูสาราษที่เลี้ยงขึ้นมาสู่ปราสาทแห่งข้าบัดเดียนั้น
 แล ข้าแต่พ่อเป็นเจ้าเมื่อคั้งนั้นข้าลูกเต่าก็ยังอัครรยข้าได้เห็นมาณพคนนั้น
 ข้าก็ฮันพิงว่ามาณพคนนั้นหากมีบุญสมภารอันใหญ่ข้าก็เอาเขาเมื่อตั้งไว้
 ภายในปราสาทตั้งแต่นั้นมาได้ ๗ วันข้าก็ไปทนมอบอกพ่อเป็นเจ้าแลนาง
 กล่าวซึ่ง

ถาน ๑ หน้า ๑ พ่อแห่งคนคั้งนี้ก็มีแล ศสุส มิชณ ครั้นยามนั้นส่วนอันว่าพระยาจัว
 อุตฺตรราชก็ยั้งค่านางแล้วอุมาทนิตมาบอกสันนี้ทุกสิ่งส่วนว่าพระยาจัวก็จึง
 คะนิงใจว่าบุคคลผู้นี้พิ้งว่ามีบุญอันใหญ่ไปไซ้ว่าเป็นคนช่วยยามสามานปานใด
 ปานหนึ่งนาอันว่าปราสาทลูกสูงได้ ๗สิบ โยชนะ ก็ยังอาจขึ้นได้แท้โศค
 หนักหนาส่วนว่ามาณพผู้นี้ก็หากเป็นหน่อพุทธรังกูรตนหนึ่งพิ้งมีชะแล ครั้น
 ว่าพระยาจัวกะนิงใจสันนี้แล้วจึงจากกับลูกแก้วแห่งตนว่าดูรานางเฮย เจ้าจิง
 เอามาสั้นแดงแก้วพ่อได้เห็นค่อน้ำสักคำดูเทอญ ว่าอันเมื่อนั้นนางอุมาท
 นิตหน่อแก้วก็จิงไหวยังพ่อแห่งตนแล้วก็ขึ้นเมื่อสู่ภายในปราสาทด้วย
 อันพลันนางก็เมื่อเอาเครื่องอันพระยาอินทราแต่งไว้มาสาส์นส่งหา
 หน่อ ใ้บุรมโพธิสัตว์เจ้าให้ดูงามยิ่งกว่าเก่าเหลือคนแล้วนางแก้วจิงคำเอามือ
 แห่งบุรมโพธิสัตว์เจ้าด้วยหัตถบาตรกำมือขวาก็ชกเอากันมาภายนอกพ่อออก
 เจ้าพ่อถึงดูแลที่นั่นส่วนว่าพระยาจัว

ถาน ๑๑ หน้า ๒ อุตฺตรราช ครั้นว่าได้เห็น โพธิสัตว์เจ้าแล้วคั้งนั้นก็มิใจชมชื่นยินดีมากนักแล้ว
 ก็จึงชี้กะนิงใจว่าส่วนมาณพเจ้าคนนี้มีศิวพรณวรรณอันงามมากนักคือ
 เป็นหน่อพุทธรังกูรแท้แล เมื่อนั้นนางอุมาทนิตหน่อเหง้าก็จิงเอาโพธิสัตว์
 เจ้าลงไปสู่ในสำนักพ่อ โองการที่นั่นจัวฝูงเป็นบริวารเห็นยังบุรมโพธิสัตว์เจ้า
 ศิวพรณวรรณงามเหลือถัดนา นางอุมาทนิตเขาก็มีปีติดีสะพรั่งเขาก็โน้ม
 หน้าอยู่ลงค้อยบุรมโพธิสัตว์เจ้าชู้ตัวหันแล ที่นั่นนางอุมาทนิตหน่อเหง้าก็

จึงนำเจ้าเข้าไปหายังพระยงจ้าวตัวเป็นพ่อแล้วนางแก้วกล่าวว่ ข้าแต่พระ
 ปิตาเป็นเจ้าส่วนอันว่า มาณพผู้นี้มาอยู่กับข้ายังควรรู้ว่าบ่ควรนั้นจา เมื่อ
 นั้นพระยงจ้าวประเสริฐชาวไสได้ยินนางตามตสนั้นนั้นก็กล่าวว่ครุ
 นางเสยก้เจ้าหน่อแก้วโพธิสัตว์อันเทวดานามาหาจึงได้หน่อไ้จงรักษา
 ลาน ๑๒ หน้า ๑ อยู่ได้ให้ท่านหมื่นคุณแควนนางอยู่ได้กินเหนงใจนางเทอญ ว่าอันส่วนว่
 พระยงจ้าวเป็นพ่อก็กล่าวจากับด้วยนางหน่อแก้วบุตรคังนี้แล้วก็กล่าวซึ่ง
 ตนแก้วนุรมโพธิสัตว์เจ้าด้วยคาถาว่ เอก์ สุมานโว เต ปติภกรุณ วา ตโต
 คาโมตาปิตตฺทิสวาเอก์ พุโหติ คังนี้มาแลครุเจ้ามาณพคนประเสริฐถ้
 เลิศด้วยสมภารอันมากอันว่าพ่อแม่เจ้าก็หากยังมีอันชะลือ ประการนี้เจ้า
 ภาโนปาทินี้ก็หากติดกับด้วยบุญสมภารบารมีอันเข้าได้สร้างมาแล้วแต่
 ภายหลังก็จึงได้มาพบยังบุตราแห่งข้าดีเหลือส่วนว่าเจ้าทั้ง ๒ ก็จึงคอยเอาตนอยู่
 สร้างสวัสดิศักระทำบารมีในคงไพร่ที่นี้เทอญว่าอันก็มีวันนั้นแล โพธิศุโต
 จ อุมมาทนิศุ สหสฺส ถิติ ส่วนนุรมโพธิสัตว์เจ้าก็สมสู่อยู่กับนางอุมมาทนิศุ
 ในปราสาทเขาคำอันเป็นราชมนเทียรหลวงแห่งนางนานประมาณว่าได้ ๓
 เดือนเจ้าก็อยู่เมตตากาวนรักษาศีลไปไว้ ๆ เหตุไคร่ได้ศัพท์บุญคุณญาณ
 ลาน ๑๒ หน้า ๒ ดวงถ้เลิศอันจักได้เกิดเป็นพระตนประเสริฐกายหน้าโพธิสัตว์เจ้าแล
 นางอุมมาทนิศุก็ลวดมีปิตินคิมขึ้นอยู่กับด้วยกันในปราสาทแก้วเขาง้วคำ
 ด้วยอันได้กระทำรักษาศีลอยู่ไว้ ๆ ก็มีวันนั้นแล อด ในกาลนั้นยังมีท้าว
 จตุโลกบาลทั้ง ๔ มีพระยาเวสสุวรรณเป็นประธานก็บ่เท่าแต่นั้นเทวบุตรเทวดา
 ทั้งหลายก็ได้ ๔ หมื่นตนก็มากับทั้งพระยาอินทราธิราชตนมียศศักดิ์อาจลือ
 ชาติมาสมเสียบูชาทุกเมื่อแลยังมีในกาลวันหนึ่งคำพิงคะนึ่งก็ลวดเกิดมีแก่
 อินทราธิราชบิดาเจ้าฟ้าก็จึงถามถึงท้าวทั้ง ๔ ตนว่า โภณุโต ครุเจ้า
 ทั้งหลายมวลงส่วนอันว่าคำติวิตกอันนึ่งก็เกิดมีแลก็ข้าสัตตะสังขารธรรมา
 แห่งสัตว์ทั้งก็เป็นอันหมั่นอันสั่นแก่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แล อินทราธิบดิ
 ราชเจ้าฟ้ากล่าวซึ่งท้าวทั้ง ๔ คังนี้ แล้วตนแก้วก็จึงช้ถามถึงสุฤตอะมาตย์
 ผู้เป็นนายหนังสือนั้นว่า โภณุโต ครุเจ้าถึงสุฤตอะมาตย์ผู้มีพญาอันว่าคำติ
 วิตกอันนึ่งก็เกิดมีแก่

ลาน ๑๓ หน้า ๑ ข้าแลเมื่อนั้นถึงสุฤตอะมาตย์ผู้เป็นนายหนังสือกล่าวว่ เทว ข้าแต่เจ้าตนมี
 ยศใหญ่ข้าก็บ่ได้ผู้แท้ดีเหลือแล ส่วนว่ถึงสุฤตอะมาตย์ก็ช้ถามอินทราธิราช

ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้ายอดจอมผม อันว่าคำสั่งสอนเทวแห่งมหाराชเจ้ามี ด้วยประการสันโดษของงบบอกกล่าวให้ผู้ข้าทั้งหลายได้ยินก่อนเทอญ เมื่อนั้น พระยาอินทราธิราชก็จึงกล่าวว่า ดูราเจ้าทั้งหลายส่วนหมู่อันเข้ามาสู่ เวชยันต์อันว่าก็คล่อง แห่งข้าก็มี ๒ จำพวกก็คือ ว่าสัตตะโลกทั้งหลายมี อายุอันสั้นอันหมิ่น ลางฟ่องมีอายุอันยืนยาวผมบ่ขาวย้อมปานก็มีด้วย ประการสันนี่แล อันว่าจำพวกหนึ่งนั้นบุคคลหญิงชายทั้งหลายอันตั้งอยู่ในชุมชน พุทื่บก็ดีในชั้นฟ้าก็ดี กัดตะทิกการกระทำบุญมามากแต่ละอันล่งแล้ว ภายหลังก็จึงได้มาฟังธรรมพระพุทธรเจ้าในส่วนที่จึงลวดได้ถึง โสคาควง วิเศษเหตุคังฤาแล ได้ชื่อว่า โสคาสันนั้นจาพระยาอินทร์กล่าวบอแก่สิ่งคุณ ตะอามาตย์แลเทวบุตรเทวดาทั้งหลายแล้วเมื่อนั้นพระยาอินทราเข้าฟ้าก็กล่าว ว่าจักมี

ถาน ๑๓ หน้า ๒ บุคคลผู้ใดมาตัดเสียดังคำสั่งสอนเทให้แก่นี้จาว่าอัน ตทา ในกาละขามนั้น เทวบุตรเทวดาทั้งหลายแลท้าวจัตตุโลกทั้ง ๔ อันมีพระยาเวสสุวรรณเป็น ประธานกำขานตอบว่า ข้าแต่มหाराชเจ้าคังข้าทั้งหลายจักอ้าเฟ็งคุณนี้เท่าวัน ไร่ที่อ่อนอพุทธรังกูรอันเป็นมงคลอุดมแก่โลกทั้ง ๓ อันจักตัดเสียดังกรรม คำสั่งอันนั้นสิ่งเดียวแลข้าแต่ มหาราชาเป็นเจ้าเราเจ้าข้าทั้งหลายทั้งมวล ก่อนลุกไปสู่สำนักเจ้าสุวรรณจักรกumarอันยังสถิตสำราญอยู่ในป่าหิมพานต์ กับด้วยนางอุมมาทนิทหน่อแก้วในปราสาทแก้วเขาคำทำนกระทำรักษาศีล เมตตากาวนาอยู่ใ้ ๆ แลผู้ข้าทั้งหลายก็ขออันเชิญราชท่านมหाराชเจ้า นำเอาฝูงข้าทั้งหลายไปสู่สำนักแห่งเจ้าสุวรรณจักรกumarตนนั้นเทอญ พระยาเวสสุวรรณก็ไหว้พระยาอินทร์ก็มีคังนี้แล คณหนิตนิमित ฌ ที่นั้น พระยาอินทร์ก็ฮับเอาขังคำแห่งพระยาเวสสุวรรณตนนั้นว่าสาธุคีนักแล

ถาน ๑๔ หน้า ๑ ว่าหั้นแล้วตนแก้วกล่าวว่า โจนุโต ดูราเพื่อนทั้งหลายเสียดังถือเอาเครื่อง ทั้งหลายต่าง ๆ ไปกับด้วยข้าเทอญ สกุโกเทวราชาโน เทวบุตรเทวดาและ ทั้ง ๔ ตนมีพระยาอินทร์เป็นต้นก็เอาเทวบุตรเทวดาทั้งหลายอันได้สับหมั้น ตนเป็นบริวารก็ลงไปสู่ป่าหิมพานต์แล้วก็เข้าไปสู่ปราสาทแก้วเขาคำก็ขึ้น เมื่อสู่บูรุมโพธิสัตว์เจ้าแล้วก็นั่งอยู่ในที่อันควรก็แล้วอินทราธิราชตนผ่าน แล้วยังจึงถามบูรุมโพธิสัตว์เจ้าด้วยกาลว่า เทวราชาบุตดา สลโรคาอุปปลสนุด เทว ข้าแต่เจ้ากูทั้ง ๒ ยังหม่นหมองแสบใหม่บ่พ่อนใช้เจ็บตนอันชะรือ

อันนี้เจ้าภูทั้ง ๒ ก็ยังคอยอยู่ด้วยสวัสดิ์ก็บ่มีกัวันอุบายอันว่าสัตพหยาธิฮ้าย
โรคาฝูงนี้ก็ยังบ่มาเบียดเบียน โสภเสร์ามีแก่ ๒ เจ้าสั๊กอันชะลือ เมื่อนั้นบูรม
โพธิสัตว์เจ้าก็จริงกล่าวข้าแค้นหาราชเจ้าตนเป็นใหญ่กว่าเทวดาทังหลาย
สัตพะโรคาอันว่าโภภภัยก็มาฟาด

ถาน ๑๔ หน้า ๒ ต้องจับตน อุบุปทุทว กังวนฮ้อนเคือคก็บ่ห่อนเกิดมีแก่เผือข้าทั้ง ๒ สั๊กอันแล
อด ในกาลนั้นพระยาอินทร์เจ้าฟ้าอว้ยหน้าขอลามยังคำวิคก็จิงขอฮ้อญชลิ
ขาบไหวยังบูรมโพธิสัตว์เจ้าองค์คำคัวยคำว่าข้าแค้นเจ้าตนประเสริฐอัน
ประกอบคัวยปัญญาอันมากหากผู้จบเปรียบเทียบเสมอบได้บัดนี้เข้ามาไหว
ขอลามเจ้าตนเล่างามล้าเลศอันว่าคำสลังสนเทห์ก็เกิดมีแก่ข้า ๆ จำพวกอันว่า
สัตว์โลกทังหลายนี้มีอายุบ่เสมอกัน ลางพ่องก็มีอายุอันยืนยาวบางพ่องก็มี
อายุอันสั้นหมิ่นหนักหนาผู้ข้าขอลามเจ้าตนวิเศษก็จงเทศนายังสังขารธรรม
อันนั้นแก่ข้าทังหลายให้แจ่งสว่างบานใจในประการก็อันว่าบุคคลหญิงชายทัง
หลายนั้นเขาได้กัตตการพร้าเฟิงมาแต่อดีตกาลอันล่วงแล้วได้ฟังธรรม
พระพุทธเจ้าสัตพหยาจิงจักเถิงโตคาบนั้นแล ข้าแค้นเจ้าภูคนมีโตคาบนั้นนี้มี
ชื่อคังหรือก็จิงได้ชื่อว่าโตคาบนั้นนั้นจาผู้ข้าก็ขอราทานถาน

ถาน ๑๕ หน้า ๑ เจ้าภูตนถ้องจตั้งเสี่ยยังคำสลังสังกาแห่งข้าให้สว่างแจ่งแก่ใจในกาลบัดนี้
แดเทอญ ตทา ในกาลเมื่อนั้นส่วนบูรมโพธิสัตว์เจ้าอันคำจกคัตตสลังสนเทห์
แก่พระยาอินทร์ให้แจ่งก็จิงแสวงกล่าวคาถาว่า เทว มหาราช พนุทิจิตต์
บุคคตสนุนิ อายุตโขบุคคตนาโถ คังนี้มาแล เทว ข้าแค้นหาราชเจ้าอันยัง
มีคัมวมาสงกาใจก็จิงฟังตามคังข้าจกวิสัสนาไซให้แจ่งแก่มหาราชอันแสวง
มาถานบัดนี้เทอญ ตทา ในกาลนั้นส่วนอันว่าบูรมโพธิสัตว์เจ้าก็จิงกล่าว
บุคคตหญิงชายทังหลายล้าเลศยอมเกิดมาในสงสารอันนี้จักเสมอกันก็บ่ห่อนมี
แลคังหรือ ข้ากล่าวทังหลายว่าคังนั้นจาแท้ส่วนอันว่าบุคคตหญิงชายทังหลายก็
ต่างกันด้วยบุญสมการ ลางพ่องก็ได้กัตตการมามากในชาติอันแล้ว
เมื่อก่อนบให้ผุดผอนคาคาก็จิงมีอายุอันยาวนานขวดลวดหาพยาธิบได้สั๊กอัน
แก่บุคคตทังหลายฝูงนั้นถาน ๑๕ หน้า ๒ เพื่อหั้นแล บุคคตหญิงชายทัง
หลายฝูงมีอายุอันสั้นอันหมิ่นนาเขาก็บได้กัตตการกระทำอันถ่อยข้าสา
โหดหนักหนาอันว่าปัญญาสิกขาบทังศีล ๕ ก็บ่ห่อนว่าจักได้รักษาอันนึ่ง
ธรรมเทศนาแห่งพระเจ้าก็บ่ห่อนได้ฟังเสี่ยแล แม่นว่าเขาได้ฟังธรรม

พระพุทธเจ้าก็บ่เข้าใจเลี้ยงแท้แล ส่วนบุคลลึงชายทั้งหลายฝูงนั้นเข้าเกิด
มาในชาติอันก็คี่ก็เพียรยอมมีอายุอันสั้นอันหมิ่นมิกลั่นคั้นระบคี่เพื่อหั้นแล
ส่วนว่าบุคลลึงชายทั้งหลายฝูงใดมีรูปโสมตนมพรรณวรรณอันงามนั้นก็
ด้วยเดชอันเขาได้รักษาศีล ๕ ศีล ๘ ก็แควดไว้กับคนบ่ให้ขาด ก็จึงมีอุป
อันงามขนาด ความก็หากด้วยบุญสมภารอันเขาได้รักษาศีลฟังธรรม
บุญกรรมอันนั้นมาค้าชูช่วยก็จึงมีอายุอันบ่ดอยขึ้นยาวเพื่อหั้นแล ข้าแต่เจ้ากู
ส่วนว่าบุคลลึงชายทั้งหลายอันผายฮ้ายอันก็ด้วยบาปกรรมอันบ่ได้กระทำ
บุญเลี้ยงนั้นมักกระทำอันด้อยบ่สู้รักษาศีลฟังธรรม

ถาน ๑๖ หน้า ๑ คำสอนแห่งบัณฑิตและนักปราชญ์ทั้งหลายเขาก็บ่สู้ชวนช่วยเข้าไปฟังสัก
เพื่อแล ประการนี้ก็บ่สู้อุปฐากรักษาครูบาอาจารย์แลพ่อแม่ แม่นว่าเขาเกิด
มาแต่ภวชาติอันใดก็คี่ก็ทรงว่ามีรูปอันร่างฮ้ายมีคั้นระบเนื้อคนแลปากก็เพียร
ยอมหมิ่นลวดเป็นคนหาบุญสมภารบ่ได้ ก็ฮอยเพื่อว่าเขาบ่ได้กระทำบุญมา
แต่ภายหลังเมื่อก่อนก็ด้วยวิบากอันเขาได้ช้อยจากบุญกรรมบ่สู้รักษาศีล
ฟังธรรมอันยังจึงหาบุญกรรมจกรักษาบ่ได้นั้นแล้ว ส่วนว่าบุมโพิธิตัว
เจ้าก็เทศนายังสังฆารธรรมแก่พระยาอินทรากับทั้งเทวดาทั้งหลายได้สับหมิ่น
ตนดังนี้แล้ว ที่นั้นพระยาอินทร์แลพระยาพรหมแลท้าวจตุโลกทั้ง ๔ อันมี
พระยาอินทร์เป็นประธานก็ให้เสียงสาธุการนั้นทั่วทั้งป่าไม้ฮาวเขาแล้วก็ให้
ผายข้าวตอกคอก ไม้บูชามุขสมภาร โพิธิตัวเจ้ามากหนักหนาที่มีวันนั้นแล
บุมโพิธิตัว ขตติยปิตุดา บุมโพิธิตัวเจ้าก็ตัดคำสลังสนเทห์แห่งพระยา
อินทราก็กล่าวเป็นคาถาว่า บุคคล

ถาน ๑๖ หน้า ๒ สุต โส ตาปโมปุคโค สกุโกถโก เอกพิชทาติ ดังนี้เป็นตนแล เทว ข้าแต่
มหाराชเจ้าจงคั้งหูฟังแต่ถึงบาปตามคั้งข้าจักวิชนาไปภายหน้านี้เทอญ ปุค
คล เอกพิชทาติ มาได้ลึงชายทั้งฝูงอันได้ถึง โสคาบันนั้นยังมี ๔ จำพวก
จำพวกนี้ ชื่อว่า ปารโมช ชื่อว่า โคถัง จำพวกนี้ชื่อว่า โกลโล จำพวกนี้ชื่อ
ว่า เอกพิชทา แลบุคลลึงผู้ใดถึง โสคาบันอันเป็นปารโมชได้ยังก็จักได้เกิดมา
ในเมืองคน ๗ แล้วก็จึงนิพพานแลบุคลลึงผู้อันถึง โสคาบันอันชื่อว่า โคถัง ก็ยัง
จักได้เกิดเมืองคน ๕ ชาติก่อนก็จึงจักนิพพานแลบุคลลึงผู้ใดถึง โสคาบันชื่อ
ว่า โกลโล นั้นก็ยังจอกได้เพื่อในเมืองคน ๒ ชาติก็จริงจักได้เข้าสู่นิพพานแล
บุคลลึงผู้ใดได้ โสคาบันอันชื่อว่า เอกพิชทา ทำเกิดมาในเมืองคนราตรีนี้แล

เอานิทพานแลนมหาราชเป็นเจ้าจงจำทรงไว้ให้หมั่นตราប់ต่อเท่าชีวิตเทอญ
แล้วเอากันสั่งสอนเทวบุตร

ลาน ๑๗ หน้า ๑ เทวดาทิ้งหลายให้แกวลกคคหมายข้าไว้อย่าได้สงคาใจแก่เทวบุตรเทวดา
ทั้งหลายเทอญ บูรมโพธิสัตว์เจ้า คือว่า เจ้าสุวรรณฉกรกุมารตนองอาจก็
แก้ไขยังคำสั่งสมทท์แก่พระยาอินทราราชโองการก็มีด้วยประการดังกล่าว
มานี้แล โคใด เมื่อนั้น อินทราราช ก็สูงแข็งที่ชูประการก็ลวดมีใจบาน
ชมชื่นยินดีส่วนอันว่าเทวดาทิ้งหลายได้สืบทนกับทั้งท้าวจาดูโลกทั้ง ๔
มีพระยาอินทร์เป็นเค้าก็ผายข้าวตอกดอกไม้ทิพย์ทั้งหลายต่าง ๆ แลแก้ว ๗
ประการบูชานูรมโพธิสัตว์เจ้าก็มีวันนั้นแล ส่วนพระยาอินทราราชได้ฟัง
ธรรมเทศนาแห่งบูรมโพธิสัตว์เจ้าตนนั้นอันประกอบด้วยผลแล้วลวดสั่ง
อำลาโพธิสัตว์เจ้าแล้วก็เอาเทวบุตรเทวดาทิ้งหลายทรงจนเมื่อสู่ปราสาท
แก้วเวไชยนต์ อันเป็นที่อยู่แห่งตนก็มีวันนั้นแล ตมตุล ปกา เสนุโต
สพพาอาห สัพพัญญุพระพุทเจ้าตนเป็นครูแก่โลก ส่วนอภิธรรมโมกขป
ชาเทศนาสำแดงอรรถภายหลังนั้นมาให้แจ้ง พระพุทเจ้าก็เทศนาเป็นสัม
มทกถาวว่า

ลาน ๑๗ หน้า ๒ โพธิสตุตา ปรีวาโร เวทนาชนิดิ ดังนี้มาเป็นต้นแท้ ภิกขเว สุราภิกข
โสตฺถุชน สัพปุริสะทั้งหลายก็จงตั้งหูฟังตามดังพระตถคตาหากเทศนานี้เทอญ
โพธิสตุโต ในกาลเมื่อนั้นส่วนว่าบูรมโพธิสัตว์เจ้าตนวิเศษเทศนาสังขาร
ธรรมตัดเสียดังคำสั่งสงคาแล้วแก้ตนแก้วพระยาอินทราราชนั้นก็ยินดี
สัฏสาดก็เสด็จจากแล้ว ขึ้นสู่ปราสาทแก้ววิมานคำส่วนว่าบูรมโพธิสัตว์ตน
นั้นลวดเขียนเมตตาทวนารักษาศีลอยู่ไว้ ๆ บุญเมื่อภยลุนก็จึงมีใจมักใคร่คิน
เมื่อเมืองตน ก็จึงมีคำอำเพ็งว่ากูนี้ก็ได้มาอยู่ที่นี้ก็สมควรแท้แล แต่ว่ากูมาอยู่
ที่นี่พลอยจักได้ให้ทานแก่คนทั้งหลายฝูงอยู่บ้านใจเสียดก็บมีนาประการนึ่ง
หุมรีผลทั้งหลายเค้าคินมาเป็นเพ็งบริวารกูในป่าไม้ก็บสู้ได้ว่าเป็นสุว่าดาบ
นั้นจา ผู้ว่าพ่อพระยาหากข้าเสียแล้วอันชะหรือ เหตุเพื่อว่าข้าบรู้ว่ากูนี้มา
อยู่ที่นี้แท้คิหลี ประการนึ่งอันว่าโภยตนเป็นพ่อกับ หน่อเหง้าพระมารคาก็
เที่ยงว่าจักให้หากูมีมากชะแล ว่าหันแล้วเจ้าก็กล่าว

ลาน ๑๘ หน้า ๑ ซื่อนางแก้วอุมมาทนิตว่า สุรานางแก้วอุมมาทนิตน้องฮักพี่เฮาทัง ๒ ก็จักเอา
กันเมื่อเมืองที่อยู่แห่งข้าส่วนว่ากูนี้ก็มีใจมักใคร่เมื่อสู่เมืองแห่งกูที่มีคำ

คะนิงกินแหงใจด้วยไฟร่ฟ้า ประการนึ่ง อันว่าพ่อกับแม่กูพีก็บ่สู้ว่าจักเป็น
 สันใด เหตุคังนั้นกูพีมีใจคิดห้อยคอย ๒ ไคร่เมื่อเมืองแลนา ดูรานางเฮยน้อง
 แก้วพีเหตุได้พื่อว่าคังนั้นจาเที่ยงแท้ ส่วนว่าคนทังหลายอันมากับกูพีในที่
 ลีนกลางคองกูพีได้หลงพลัดเสี่ยแล้วเขาก็บ่สู้เข้าหน่อแก้วกษัตราเท่าจักคองอยู่
 ถ้าในป่าไม้คองหลวงว่าจักคินเมื่อเมืองพ่อดัวคนกันจักว่าสุไปเข้าถูกเค้าหน่อ
 สายใส่แหงกูเสี่ยที่ใจจาว่าอันประการนึ่งครั้นว่าเขาหากเมื่อแท้พรากป่าไม้
 เมื่อเมืองเขาก็จักนันเมืองฮ้องให้ใจ ๆ บ่เป็นเสี่ยคนว่าเขาเมื่อเดิงหันแล้ว
 ส่วนว่าตนแก้วพระมารดาบ่เห็นหน้าพระบุตราเมื่อฮอดคี่เที่ยงว่าฮ้องให้ฮอด
 หิวตายส่วนว่าไฟร่ให้ทังหลายบ้านนั้นทุกชอกบ้านนา ครั้นเขาสู่ว่าพื่อหลวงป่า
 ไม้แลบเมื่อเดิงเมืองเขาก็เพ็งว่าจักฮ้อง

ตาน ๑๘ หน้า ๒ ให้หลวงหลายด้วยห่อนคาบกระหาบแสบใหม่เหตุเพื่อว่าเขาบ่ได้เห็นกูนั้น
 แล ฤทเท ดูรานางเฮยเจ้าพื่ออันมีลักคณาควิวพิพรณวรรณอันงามจักเมื่อตามกู
 พีให้ให้เห็นที่เมืองเฮากับด้วยพระปีตามารดาแลนางเค้าแก่เฮือนหลวงทัง
 หลายเทอญ โพรสิศโต ส่วนว่าบูรรมโพรสิศตัวกล่าวสันนี้ใจ ๆ ที่นั้นนางก็
 ได้ยินคำแห่งบูรรมโพรสิศตัวเจ้านางก็จึงกล่าววว่า ข้าแต่เจ้ากูคนประเสริฐส่วน
 ว่าข้านี้ก็เกิดมาแต่กลางคองอยู่ในวังปราสาทอันพ่อกหลวงคองแต่งแปลงเป็น
 บัดนี้เจ้ามาเห็นสมสู่ได้มาอยู่มวนซึ่งกันยังบ่ทันสนายเจ้าพลอยว่าจักชวนเมื่อ
 นี้จา ข้าแต่เจ้ากูคนวิเศษส่วนข้านี้ก็เป็นหญิงทุกขัฮ้ายเพศคนอย่างฮ้ายคือว่า
 เป็นลูกสัตว์เคียรจานตัวใหญ่ อันจักให้ข้าพรากป่าไม้เมื่อเมืองเขาก็ยินเคื่อง
 ใจมีมากเข้าคี่คองอยากบ่เมื่อเป็นควรชะแล ข้าขอราชทานเจ้ากูเมื่อก่อนเจ้าอย่า
 มาอนข้าวอนเมื่อแต่เทอญ เหตุคังนั้นข้ามาคะนิงคู้ดีเหมือนคังจักเป็นที่
 เพ็งใจขนาดแห่งเจ้า

ตาน ๑๙ หน้า ๑ คนบุญมากเล่าถามว่านางบ่อาจจักเมื่อตามใจเจ้าได้ชะแล ประการนึ่งครั้นว่า
 ข้าแลเมื่อคอมเจ้าสู่เล่าในเมืองส่วนว่านางทังหลายก็จักมานั้นเมืองรับเจ้าเข้า
 สู่เล่าชมเชยฝูงอันเป็นที่เคยหลินแห่งเจ้ากูแต่ก่อนนั้นชะแล ประการนึ่ง
 อันว่านางพระยาแม่หนุ่มฝูงมีนมอัน ได้นดูงามเขาก็จักมาไหลหลายด่อนเจ้า
 แวดอยู่ฝ้าถื่อวีระทำให้ใจสว่างกล่าวด้วยวังนังต่าง ๆ นันเมืองชะแล
 ยามนั้นเจ้าก็บ่จักมีรักมาข้าเสี่ยเจ้าละข้าไว้เป็นแม่ฮ้างเจ้าบ่ชมเชยเหตุเจ้าเคย
 ชมฝูงหนุ่มหน้ายามนั้นเห็นข้าเป็นคังหมาตายนั้นชะแล เหตุเพื่อว่าข้านี้มีตน

บ่เลางามสูงเจ้ามีปลายตีนมือก็โลภอันนึ่งก็บ่ช่างอวนอ่อนแทบคอบนอบยังด้ว
เหตุคั้งนั้นข้าก็อินกลัวจึงบ่ใคร่เมื่อสร้างเมืองใหญ่กว้างรือเช่นใดแล ข้าแต่
เจ้ากูคนองอาจสลาคบ่ทุกข้สังเจ้าจงเมื่อชมนางพระยาเมียหนุ่มหน้ากับด้ว
พ่อแม่แห่งเจ้าทั้ง ๆ ก่อนท่อนอ ส่วนคั้งด้วข้านี้ขออยู่รักษาพ่อแม่แห่งข้าเป็นคู่
ลาน ๑๕ หน้า ๒ เทียมกันก่อนแล นางกล่าวว่คั้งนั้น ใจ้ ๆ หั้นแล โพรสิศโต ส่วนบูรรม
โพรสิศด้วเจ้าบ่อาจจักได้นางเมื่อคั้งนั้นเจ้าก็จิงคะนิงว่สันใดจุกได้นางแก่น
ไต้เมื่ออยู่สร้างเมืองกว้างแก่นควรนี้เจานามากุจักวอนเกล้าโลมให้ได้นางหนุ่ม
หน้าเมื่อก่อนแล โพรสิศด้วเจ้าก็คะนิงใจคั้งนี้แล้วก็จิงกล่าวคาถาว่ ภคินี
คั้งนี้มาเลดูราน้องฮักแก่พี่เฮ้ย ส่วนคั้งพีนี้ก็มีเป็นคั้งนางว่หน้านั้นแลกูพีก็มี
ใจเลี้ยวจากนางกูพีก็บ่เอาใผมาเทียมข้างแลนางเฮ้ย ดูรานางผู้มีรูปเล่าอวน
อ่อนสมเสลิวส่วนว่กูพีก็ยังเป็นบ่าวผู้เดียวवलพลอยบ่มี กูอยู่คนเดียวแท้
แลดูรานางแก้วค่นว่เจ้าเมื่อฮอดแล้วเมือง เฮากูพีก็จักเอาเป็นภริยาเมียต่อ
หน้าห่มเสื้อผ้าเดียวแลนางเฮ้ย ๗:๑- ลิจจนมาแล้วยามตีกลองแดง เดือน
๑๐ ออกใหม่ ๕ คำ พร่ำว่ไค้วัน ๕ แลเจ้าเฮย

ผูกที่ ๖

ลาน ๑ หน้า ๑ ประการนึ่งครันว่นางเมื่อฮอดเมืองฮอดแก้วนครพีก็จักให้พื้นมาตีกลอง
หลวงสมเสลิวขับพ็อนหลั่นเกล้าล้ากระทำหลายประการต่าง ๆ ประการนึ่งครัน
ว่พระบิดาเห็นเราเมื่อฮอดแล้วในเวียงแก้วขอบบุรีเพ็งพ่อจกมีอาชญาวาง
ปลงให้ทั้งอมาตย์แลเสนาให้เขาได้มูทธาราชาภิเษกราชทั้ง ๒ จักให้นาง
ได้เป็นเทวีก็หากจกมีจิงแท้บ่สงสัย นางอย่าได้น้อยใจก็คียากสักอันเทอญ
แถมเทอญเท่านั้นได้เมื่อกับคอมกูพีผู้เป็นเจ้าเข้าสู่เมืองขวางนา จงเมื่อตาม
ดินเทียงพีให้เมื่อฮอดถึงเมืองคูก่อนเทอญ โพรสิศด้วเข้ากล่าวสันนี้ ใจ้ ๆ เมื่อ
นั้นนางหน่อให้มูมาหนักก็จิงมีค้ำจากกล่าวตอบแก่เจ้าตนประกอบด้วผญา
ว่ข้าแต่พระจอมหัวเฮย ข้ายังมีที่ฮับอันว่ก้ข้าน้อยจักเป็นคั้งรือนั้นจา รู้ว่า
เจ้ากูจักละใจแก่ป่าไม้ตายไปอันชะลือ นางกล่าวสันนี้มาแก้วหน่อทำ
กษัตรา เมื่อนั้นโพรสิศด้วเจ้าก็กล่าวว่ ภพเท ดูรา นางน้องฮักพีละฮอยมา
ออยอินอาดสายใจ

UNIVERSITY OF JEMBER

Jember

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

WACHIRAWATHI RAJABHAT

วิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

WACHIRAWATHI RAJABHAT COLLEGE

วิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

WACHIRAWATHI RAJABHAT COLLEGE

วิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

WACHIRAWATHI RAJABHAT COLLEGE

วิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

WACHIRAWATHI RAJABHAT COLLEGE

วิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

